

**КОМПАРАТИВНА СТУДИЈА О РАЗЛИЧИТИМ
МОДЕЛИМА УКЉУЧИВАЊА
ПРОФЕСИОНАЛНИХ КВАЛИФИКАЦИЈА И
КВАЛИФИКАЦИЈА ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ У
СИСТЕМ НОК**

Аутори:

Елидо Бандељ

Слава Певец Грм

Владимир Бојковић

Октобар, 2023.

Ова студија припремљена је у оквиру пројекта „Спровођење ревидираних приоритета Европске агенде за образовање одраслих – Национални координатори за спровођење / ERASMUS-AGENDA-IBA” који се реализује уз подршку програма ERASMUS+ Европске уније. Студија одражава само становишта аутора и не нужно становишта Европске уније и Извршне агенције за образовање и културу (*EACA*). Ни под којим условима се Европска унија ни *EACA* не могу сматрати одговорним за садржину документа.

САДРЖАЈ

АКРОНИМИ.....	4
1. ЕВРОПСКИ КОНТЕКСТ	5
2. СРПСКИ КОНТЕКСТ	6
3. ИЗАЗОВИ НОКС-а	13
4. ПРЕГЛЕД СИТУАЦИЈЕ У ЧЕТИРИ ДРЖАВЕ ЧЛАНИЦЕ ЕУ	14
5. ЗАКЉУЧАК И ПРЕПОРУКЕ ЗА СРПСКИ КОНТЕКСТ	68
6. МОГУЋНОСТИ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ СИСТЕМА ПРОФЕСИОНАЛНИХ КВАЛИФИКАЦИЈА И КВАЛИФИКАЦИЈА ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ (ДЕЛИМИЧНИХ КВАЛИФИКАЦИЈА) У НОКС.....	74
ИЗВОРИ	80
ПРИЛОЗИ	84

АКРОНИМИ

ВПУ	Валидација претходног учења
ЕОК	Европски оквир квалификација
ЕУ	Европска унија
Закон о ИСК	Закон о интегрисаном систему квалификација
ЗВКОВ	Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања
ЗУОВ	Завод за унапређивање образовања и васпитања
ИБЕ	Институт за истраживања у образовању
ИРК	Интегрисани регистар квалификација
ЛПОА	Јавно признати организатори активности образовања одраслих
КЛАСНОКС	Систем класификације квалификација у НОКС-у
НКТ СОК-ЕОК	Национална координациона тачка за СОК-ЕОК
НОКС	Национални оквир квалификација Србије
НПК	<i>Nacionalna poklična kvalifikacija</i> / Национална стручна квалификација
ОК-ЕПВО	Оквир квалификација у Европском простору високог образовања
ПОК	Пољски оквир квалификација
СОК	Словеначки оквир квалификација
CEDEFOP	<i>European Centre for the Development of Vocational Training</i> / Европски центар за развој стручног оспособљавања
CNCP	<i>Commission nationale de la certification professionnelle</i> / Национална комисија за професионалну сертификацију
CPC	<i>Commissions professionnelles consultatives</i> / Консултативна стручна комисија
CPF	<i>Compte Personnel de Formation</i> / Лични налог за обуку
EQAVET	<i>European Quality Assurance in Vocational Education and Training</i> / Европски референтни оквир за осигурање квалитета у стручном образовању и обучавању
ESCO	<i>European Skills, Competences, Qualifications and Occupations</i> / Европске вештине, компетенције, квалификације и занимања
Europass	Сет алата и информација за управљање образовањем и каријером
ISCED	<i>International Standard Classification of Education</i> / Међународна стандардна класификација образовања
NAKVIS	<i>Nacionalna agencija Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu</i> / Национална агенција Републике Словеније за осигурање квалитета у високом образовању
OECD	Организација за економску сарадњу и развој
PISA	<i>Programme for International Student Assessment</i> / Међународни програм процене ученичких постигнућа
PQF	<i>Polish Qualifications Framework</i> / Пољски оквир квалификација
RNCP	<i>Répertoire National des Certifications Professionnelles</i> / Национални регистар стручних и струковних квалификација

1. ЕВРОПСКИ КОНТЕКСТ

Европски оквир квалификација (ЕОК) је заједнички европски референтни оквир заснован на осам нивоа исхода учења. Успостављен је са циљем повећања транспарентности и упоредивости квалификација које се стичу у различитим европским земљама и њиховим образовним системима, кроз формално или неформално образовање и информално учење.

ЕОК је свеобухватни оквир за целоживотно учење који обухвата све нивое и врсте националних квалификација у свим областима образовања (стручно образовање, опште образовање, високо образовање и образовање одраслих), као и квалификације које су стечене изван национално регулисаних система.

Успостављен на основу Препоруке о Европском оквиру квалификација за целоживотно учење из 2008. године, ЕОК је оснажен доношењем ревидиране Препоруке из 2018. године којом је додатно наглашен његов свеобухватан карактер.⁽¹⁾

Развој Европског оквира квалификација подстакао је и убрзао развој националних оквира квалификација. Национални оквир квалификација Србије (НОКС) и осталих 37 националних оквира квалификација који су повезани са ЕОК-ом, дизајнирани су тако да обухватају све нивое и врсте квалификација. Подаци упућују на то да су у своје националне оквире све државе најпре укључиле регулисане квалификације и квалификације из формалног система образовања, чији је квалитет био осигуран постојећим механизмима осигурања квалитета. Затим су, постепено и све више оквир квалификација отварали за друге квалификације, укључујући оне које се стичу кроз неформално образовање или код приватних провајдера, а које додељују и признају тржиште рада и други актери. Међу овим државама су Аустрија, Данска, Француска, Холандија, Пољска, Словенија, Шведска и Велика Британија (Шкотска). Припреме за укључивање квалификација које додељују различита тела ван формалног образовног система започеле су и у Ирској 2019. године, на основу измена и допуна Закона о квалификацијама и осигурању квалитета. Укључивање квалификација стечених кроз неформално образовање има бројне позитивне ефекте, али доноси и одређене изазове (Cedefop, 2019).⁽²⁾

⁽¹⁾ Видети ЕОК препоруке, 2017: *Употреба ЕОК-а за референцирање националних оквира квалификација или система и за упоређивање свих врста и нивоа квалификација у Европској унији које су део националних оквира квалификација или система, посебно када је реч о референцирању нивоа квалификација на нивое ЕОК-а описане у Прилогу II и на основу критеријума датих у Прилогу III*

⁽²⁾ https://www.cedefop.europa.eu/files/4190_en.pdf

2. СРПСКИ КОНТЕКСТ

Систем образовања и систем квалификација у Србији

Систем формалног образовања у Србији чине предшколско, основно, средње образовање, образовање одраслих и високо образовање. Средње образовање обухвата опште средње образовање (гимназије), средње музичко и средње балетско образовање и средње стручно образовање. Средње стручно образовање траје три или четири године, а образовни процес се реализује у верификованим државним и приватним школама. Образовање одраслих се реализује кроз формално и неформално образовање и информално учење, нпр. **неформално образовање** је организован процес учења одраслих који се спроводи кроз посебне програме са циљем стицања знања, вештина, способности и ставова за рад.

Неусклађеност између знања неопходних за обављање послова у оквиру занимања и онога што запослени могу да понуде, идентификована је као фактор који утиче на континуирано високу стопу незапослености. Министарство просвете улаже напоре да образовну понуду усклади са потребама тржишта рада, искључујући из плана уписа у средње школе образовне профиле који нису засновани на стандарду квалификација и мењајући их образовним профилима заснованим на стандарду квалификације, са осавремењеним плановима и програмима наставе и учења. Образовање одраслих је важан део образовног система, са директним утицајем на квалификациону структуру становништва, имајући у виду да се велики број незапослених суочава са дуготрајном незапосленošћу, што може довести до застаревања знања и вештина и трајног удаљавања са тржишта рада. Тренутно постоје бројни пружаоци услуга образовања одраслих са релативно разноврсном понудом неформалног образовања, али са често недовољним капацитетима за имплементацију релевантних стандарда и регулатива у овој области.

Праћење усклађености потреба тржишта рада и образовне понуде, као и креирање и спровођење јавних политика у области образовања и запошљавања омогућено је од 2021. године, када је сачињена и објављена Листа квалификација у Републици Србији, као један од основних инструмената за праћење (не)усклађености између потреба тржишта рада и образовања и планирања и спровођења јавних политика у области образовања и запошљавања.

Кључне карактеристике система квалификација у Србији

Национални оквир квалификација успостављен је у Републици Србији доношењем Закона о Националном оквиру квалификација (Закон о Националном оквиру квалификација Републике Србије, Службени гласник РС, бр. 27/2018, 6/2020, 129/21-др. закон и 76/23). Законом су дефинисани основни појмови, начини стицања квалификација, институције и тела, као и поступци за развијање и усвајање стандарда квалификација и уписивање квалификација у Национални оквир квалификација Републике Србије (НОКС).

Сврха НОКС-а је да регулише и унапреди систем квалификација у складу са захтевима друштвено-економског развоја, да подржи имплементацију концепта целоживотног учења и олакша мобилност радне снаге.

НОКС представља инструмент за идентификацију, развој и класификацију квалификација у складу са захтевима тржишта рада, потребама појединаца за даље учење, науке и друштва.

У НОКС-у су квалификације према врсти разврстане на:

- опште – основно образовање и васпитање и средњошколско образовање и васпитање које обухвата све типове и смерове гимназија и специјализоване гимназије;
- стручне – средње стручно образовање и обуке, средње уметничко образовање;
- академске – акредитовани високошколски студијски програми (дипломске, магистарске, специјалистичке и докторске студије) и академско уметничко образовање;
- струковне - акредитовани струковни студијски програми (основне, специјалистичке и мастер студије).

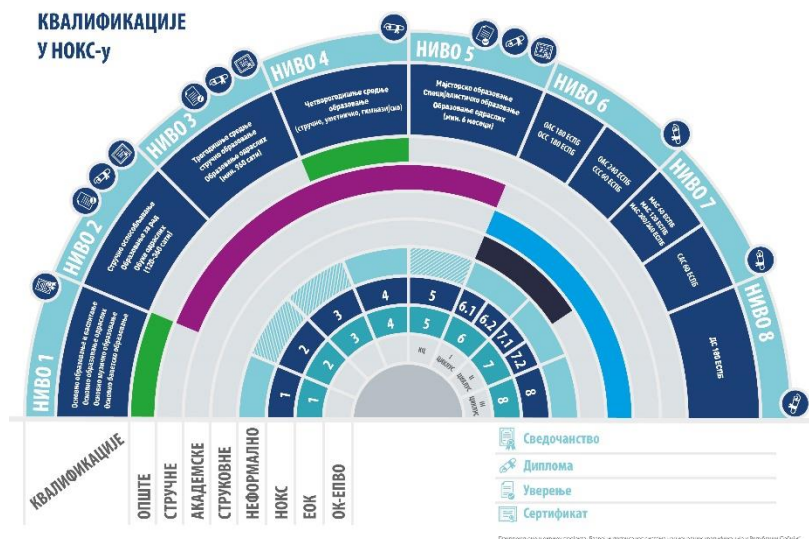
Националне квалификације укључене у оквир су квалификације које се у Републици Србији могу стећи кроз формално и **неформално** образовање и кроз процес признавања претходног учења. Појединац стиче квалификацију, односно јавну исправу (диплому или сертификат), када надлежни орган утврди да је достигао исходе учења у оквиру одређеног нивоа и у складу са стандардом квалификације.

Националне квалификације сврстане су у 8 (осам) нивоа и 4 (четири) поднивоа, у зависности од степена њихове сложености, узимајући у обзир потребе и могућности појединца за учење и развој током живота.

Квалификације се могу стећи кроз формално и неформално учење и кроз признавање неформалног и информалног учења:

- формално учење (сви нивои) – квалификације се стичу у систему формалног основног, средњег или високог образовања, након чега се издаје диплома или сертификат;
- **неформално учење (ниво 2, 3, 5)** – квалификације се стичу у систему **образовања одраслих**, у различитим облицима, најчешће кроз обуку, након чега се издаје сертификат;
- признавање неформалног или информалног учења (ниво 2,3,5) – квалификације се стичу на основу радног или животног искуства, по посебној процедури по којој се издаје сертификат.

Национални оквир квалификација у Републици Србији је замишљен као свеобухватни оквир који се састоји од осам нивоа (од којих два нивоа имају поднивоа) и покрива целу вертикалу квалификација са снажним реформским утицајем на цео систем.

Стандард квалификације – описује садржај одређене квалификације на националном нивоу, без обзира на институцију у којој је квалификација стечена. Стандард садржи опис исхода учења и податке о квалификацији на основу којих се врши одређивање нивоа, њено разврставање и вредновање. У оквиру стандарда квалификације, свака квалификација добија и ознаку ЕОК нивоа, што грађанима Србије олакшава упоређивање, односно разумевање и тумачење квалификације у међународном контексту.

Процедуре и тела за осигурање квалитета

За развој и имплементацију НОКС-а првобитно је био надлежан Сектор за дуално образовање и НОКС у оквиру Министарства просвете. Уредбом Владе Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 124/2022) ови послови поверени су Канцеларији за дуално образовање и Национални оквир квалификација. Уредба Владе Републике Србије о оснивању Канцеларије ступила је на снагу 18. новембра 2022. године, чиме је престао да постоји Сектор за дуално образовање и НОКС у оквиру Министарства просвете.

Осим Министарства просвете, за обезбеђивање, праћење и унапређење образовања одраслих и НОК у Србији задужено је више државних институција и органа: Национални просветни савет и Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања (ЗВКОВ) надлежни су за утврђивање стандарда кључних компетенција у основном и општем средњем образовању одраслих; за утврђивање стандарда стручних компетенција одраслих, компетенција стручног усавршавања и других облика образовања одраслих задужени су Савет за стручно образовање и образовање одраслих и Завод за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ); Центар за стручно образовање и образовање одраслих (у оквиру ЗУОВ-а) је надлежан за развој инструмената за процену претходно стечених компетенција, утврђивање стандарда њиховог признавања и припрему годишњих планова за образовање одраслих; Агенција за квалификације је тело задужено за обезбеђивање квалитета на свим нивоима развоја и имплементације Националног оквира квалификација. Агенција је задужена и за координацију и подршку раду секторских већа, развој стандарда квалификација и акредитацију јавно признатих организатора активности образовања одраслих (ЈПОА).

Методологија за развој стандарда квалификација која је усвојена са Правилником о методологији за развој стандарда квалификација прописала је елементе стандарда квалификације.

Елементи стандарда квалификације су:

1. Назив квалификације
2. Шифра квалификације
3. Класнокс ISCED 13F
4. Ниво НОКС, ниво ЕОК и ниво ЕПВО
5. Врста квалификације
6. Обим квалификације
7. Предуслови за стицање квалификације
8. Облици учења
9. Врсте јавне исправе
10. Проходност у систему НОКС
11. Занимање

12. Стандард занимања
13. Општи опис квалификације
14. Компетенције
15. Знања
16. Вештине
17. Способности и ставови
18. Начин провере исхода учења
19. Квалификације реализатора програма
20. Организација надлежна за издавање јавне исправе

Иницијативу за припрему и усвајање новог стандарда квалификације могу да поднесу секторска већа, Савет за стручно образовање и образовање одраслих, Национални просветни савет, Савет за високо образовање, Национална служба за запошљавање, високошколске установе и друга правна лица (државни орган, привредно друштво, ЈПОА и други).

Квалитет стандарда квалификације гарантује сарадња надлежних тела и институција, као што су:

- Савет за НОКС
- Агенција за квалификације
- Секторска већа
- Министарство просвете.

Савет за НОКС предлаже стандарде квалификација за све нивое НОКС-а. Стручна тела која на основу ових података предлажу стандарде квалификација на секторском нивоу су секторска већа. Агенција за квалификације пружа стручну подршку секторским већима у припреми предлога стандарда квалификација.

Извештај о референцирању Националног оквира квалификација Републике Србије на Европски оквир квалификација усвојен је у фебруару 2020. године. У документу је представљен процес повезивања НОКС-а са Европским оквиром квалификација за целоживотно учење и Оквиром квалификација у Европском простору високог образовања (ОК-ЕПВО), са доказима о испуњености критеријума и процедура, укључујући опште принципе осигурања квалитета.

Правни основ и повезаност са законима у другим секторима

Правни оквир НОКС-а успостављен је, као што је раније наведено, усвајањем Закона о НОКС-у, којим су прописани нивои, дескриптори нивоа, врсте, обим, и начини стицања, класификација квалификација, тела надлежна за имплементацију НОКС (Савет за НОКС, Агенција за квалификације и секторска већа), поступак доношења стандарда квалификације, регистар НОКС-а и еквиваленције са квалификацијама стеченим до ступања на снагу закона.

Поред одредби о НОКС-у, закон је уредио и признавање страних високошколских исправа предуниверзитетског и високог образовања ради запошљавања и акредитацију организатора активности образовања одраслих.

Ради имплементације Закона о НОКС-у донети су правилници који су важни за његово спровођење:

- У Методологији за развој стандарда квалификације (усвојена Правилником о методологији за развој стандарда квалификација, „Службени гласник РС” бр. 156/20) објашњени су основни појмови који се уводе у НОКС-у, описани су процеси развоја стандарда квалификације и улога кључних актера, дате су смернице за израду свих елемената стандарда квалификације укључујући исходе учења, образложена је функције стандарда квалификације у развоју програма образовања, односно обучавања, као и улога стандарда занимања у развоју стандарда квалификације;
- Правилником о садржају и изгледу обрасца иницијативе за развијање и усвајање стандарда квалификације („Службени гласник РС” бр. 53/20) утврђени су садржај и изглед обрасца иницијативе за развијање и усвајање стандарда квалификације, односно елабората о оправданости квалификације и иницијални предлог квалификације;
- Правилником о садржају и начину вођења Регистра Националног оквира квалификација Републике Србије („Службени гласник РС” бр. 159/20 и 46/22) уређени су садржај и начин вођења Регистра НОКС-а као и друга питања од значаја за вођење Регистра НОКС-а. Регистар НОКС-а састоји се од Подрегистра националних квалификација, Подрегистра стандарда квалификација и Подрегистра јавно признатих организатора активности образовања одраслих са послодавцима код којих се обавља практичан рад;
- Правилником о систему за разврставање и шифрирање квалификација у Националном оквиру квалификација Републике Србије („Службени гласник РС” бр. 159/20) уређен је систем према коме се квалификације разврставају и шифрирају у Националном оквиру квалификација Републике Србије. Разврставање квалификација у НОКС-у врши се према нивоима НОКС-а, врсти квалификације и одговарајућим секторима, ужим секторима и подсекторима образовања и оспособљавања у складу са Међународном стандардном класификацијом образовања ISCED 13-F;
- Правилником о стандардима и начину спровођења поступка признавања претходног учења („Службени гласник РС” бр. 148/20) утврђени су стандарди за признавање претходног учења и начин спровођења поступка признавања претходног учења;
- Правилником о стандардима услуга каријерног вођења и саветовања („Службени гласник РС” бр. 43/19) успостављен је јединствен систем квалитета у области каријерног вођења и саветовања и систем за примену стандарда за признавање претходног учења, чиме је обезбеђена подршка појединцу, независно од узраста, нивоа или сектора (образовање, запошљавање или омладинска политика);
- Правилником о ближим условима у погледу програма, кадра, простора, опреме и наставних средстава за стицање статуса јавно признатог организатора активности образовања одраслих („Службени гласник РС” бр. 130/21) прописани су ближи услови у погледу програма, кадра, простора, опреме и наставних средстава на основу којих основна и средња школа и друга организација могу стећи статус јавно признатог организатора активности образовања одраслих (у даљем тексту: ЛПОА);
- Правилником о стандардима за самовредновање и спољашње вредновање квалитета рада јавно признатог организатора активности образовања одраслих („Службени гласник РС” бр. 27/22) утврђују се стандарди за самовредновање и спољашње вредновање квалитета рада јавно признатих организатора активности образовања одраслих (у даљем тексту:

ЛПОА) за активности обука неформалног образовања одраслих и признавања претходног учења.

НОКС је имплементиран и у осталим прописима којима се уређује систем образовања и васпитања.

У основном образовању донети су Правилник о садржају и начину вођења евиденције и издавању јавних исправа у основној школи („Службени гласник РС” бр. 102/22) и Правилник о садржају и начину вођења евиденције и издавању јавних исправа за основно образовање одраслих („Службени гласник РС” бр. 102/22) у којима обрасци о завршеном основном образовању и васпитању и завршеном основном образовању одраслих садрже назив и шифру квалификације нивоа 1 НОКС-а и нивоа 1 ЕОК-а.

У средњем образовању, НОКС је имплементиран кроз везу стандарда квалификације са планом и програмом наставе и учења и исходима који се проверавају на завршним испитима на крају трогодишњег и четворогодишњег образовања. Ниво НОКС-а и шифра квалификације налазе се у обрасцима јавних исправа - дипломама за завршен двогодишњи програм ниво 2 НОКС-а, за завршено средње образовање у трогодишњем трајању ниво 3 НОКС-а, за завршено средње образовање у четворогодишњем трајању ниво 4 НОКС-а и за завршено специјалистичко/мајсторско образовање ниво 5 НОКС-а, у складу са Правилником о јавним исправама које издаје средња школа („Службени гласник РС” бр. 102/22 и 34/28). Поред наведених јавних исправа, образац уверења о положеним испитима у оквиру образовног профила садржи детаљније информације о квалификацији.

Након усвајања одговарајућих подзаконских аката донета су 102 решења о усвајању стандарда квалификације на нивоу 3, 4 и 5 НОКС-а.

Законом о високом образовању (Закон о високом образовању: бр. 88/17, 27/18- др. закон, 73/18, 67/19, 6/20-др. закон, 6/20-др. закон, 11/21-аутентично тумачење, 67/21-др. Закон и 67/21) прописано је да се исходи учења у студијском програму утврђују у складу са Законом о НОКС-у, а у стандардима за акредитацију студијских програма (Правилник о стандардима и поступку за акредитацију студијских програма: 13/19, 1/21, 19/21 и 51/23) прецизирано је да се исходи учења уписују у складу са дескрипторима нивоа НОКС-а утврђених Законом о НОКС-у. Међутим, још увек нису усвојене измене у јавним исправама које издаје високошколска установа којима би се прописали ниво НОКС-а, нивои ЕОК-а и шифра квалификације.

Имплементација НОКС-а у областима изван образовања спроведена је за сада само у области евиденција у области рада и запошљавања. Одлуком о Јединственом кодексу шифара за уношење и шифрирање података у евиденцијама у области рада („Службени гласник РС” бр. 56/18, 101/20 и 74/21) је направљена директна веза између Регистра НОКС-а са једне стране и вођења евиденције о квалификацијама које води послодавац и Централног регистра обавезног социјалног осигурања. Према овој Одлуци, послодавци приликом попуњавања податка о нивоу и врсти квалификације у евиденцији о запосленима користе шифре утврђене Правилником о КЛАСНОКС-у, које се објављују у Листи квалификација која представља извод из подрегистра Националних квалификација Регистра НОКС-а.

Секторска већа и примери квалификација

У складу са Законом о Националном оквиру квалификација успостављено је дванаест секторских већа. Области за које су формирана усклађене су са *ISCED* секторима, али у појединим случајевима већа не покривају сектор у потпуности, односно неки делови преносе се у друге секторе на основу националног законодавства (видети Додатак 1).

Формирана су следећа секторска већа:

- Секторско веће за сектор друштвених наука, новинарства и информисања;
- Секторско веће за сектор здравства и социјалне заштите;
- Секторско веће за сектор индустријског развоја;
- Секторско веће за сектор информационих и комуникационих технологија, електротехнике, аутоматике и електронике;
- Секторско веће за сектор образовања и васпитања;
- Секторско веће за сектор осталих услуга;
- Секторско веће за сектор пољопривреде, производње хране, шумарства, рибарства и ветерине;
- Секторско веће за сектор пословне администрације;
- Секторско веће за сектор природних наука, математике и статистике;
- Секторско веће за сектор саобраћаја и услуга транспорта;
- Секторско веће за сектор трговине, угоститељства и туризма;
- Секторско веће за сектор уметност и хуманизам.

Пример стандарда квалификације

Према постојећој методологији за израду стандарда квалификације, стандард обухвата и начин стицања квалификације (основне карактеристике квалификације). Када је у стандарду квалификације наведено да се квалификација може стећи и кроз неформално образовање заинтересовани ЈПОА могу припремити предлог програма неформалног образовања и иницирати процес акредитације програма и установе за његову реализацију, у складу са важећим прописима и процедурама. Да би програм учења одраслих био акредитован потребно је да га одобри Агенција за квалификације и/или Министарство просвете.

Правилник о ближим условима у погледу програма, кадра, простора, опреме и наставних средстава за стицање статуса јавно признатог организатора активности образовања одраслих усвојен је 2021. године и њиме су дефинисани ближи услови у вези са поступком стицања акредитације за основне и средње школе и друге организације. Документом су дефинисане стручне компетенције запослених у установама за образовање одраслих. Оквир за програм обуке за развој андрагошких компетенција је саставни део овог правилника. Правилником су уређени и структура програма за реализацију обуке, врсте програма, испитне процедуре, издавање сертификата и друго.

Пример стандарда квалификације на нивоу 3 НОКС-а дат је у Додатку 2.

3. ИЗАЗОВИ НОКС-а

Анализирајући целокупни процес успостављања система квалификација и постојеће стање, и развијајући идеје о могућим модалитетима за укључивање квалификација стечених кроз неформално образовање, дошли смо до изазова са којима ће се суочити законодавац, тела за акредитацију и други надлежни органи и тела. У даљој анализи посебну пажњу посветићемо сегменту квалификација које се стичу кроз неформално образовање.

Кључни изазови за органе НОКС-а:

- Укључивање квалификација стечених ван система формалног образовања и обуке
- Процедуре за укључивање професионалних квалификација за обављање регулисаних професија (која регулишу различита министарства, ван формалног образовања)
- Могуће укључивање делимичних квалификација (на нивоу занимања, као део квалификације) стечених у образовању или у области рада
- Специјализације у области високог образовања када су у вези са прописима који су у надлежности других ресора (министарстава)
- Увођење стандарда квалификација у високом образовању представља изазов и у процедуралном смислу, али и када је реч о компетентности и аутономији високог образовања
- Велики број квалификација у средњем и високом образовању изазива сумњу у потребе за толиким бројем квалификација и стварну повезаност са потребама тржишта рада
- Недовољно јасне везе са стандардом квалификација и занимањима због неажурираног Шифрарника занимања и недостатака описа послова
- Поновно разматрање броја потребних секторских већа и њихових састава.

Када је реч о укључивању квалификација стечених кроз неформално образовање у НОКС, највећи изазов представљају процедуре и осигурање квалитета исхода учења. Једно од могућих решења било би повезивање завршних испита у формалном и неформалном образовању или оснивање националних испитних комисија, посебно када је реч о признавању претходног учења.

4. ПРЕГЛЕД СИТУАЦИЈЕ У ЧЕТИРИ ДРЖАВЕ ЧЛАНИЦЕ ЕУ

Кратак опис НОК-а у државама изабраним за анализу

Данска

Дански оквир квалификација је свеобухватан оквир од осам нивоа који покрива све врсте и нивое квалификација које додељује и чији квалитет осигурава државна администрација (опште образовање, стручно образовање и обуке, високо образовање и додатне квалификације). Укључени су и програми образовања које реализују приватне и јавне установе које нису у надлежности Министарства за високо образовање и науку, Министарства деце и просвете и Министарства културе.

Имплементација оквира је постепен процес, који је започео у јуну 2009. године, када су га званичном одлуком усвојили Министарство просвете, Министарство науке, технике и иновација, Министарство културе и Министарство привреде.

Сам НОК нема регулаторне функције; укључивање данских квалификација у НОК и осигурање квалитета квалификација повезани су са постојећим правним оквирима за јавно признате квалификације.

На основу одлуке Парламента из 2017. године, ниво квалификација које се стичу у приватним и јавним установама које нису у надлежности Министарства за високо образовање и науку, Министарства деце и просвете и Министарства културе може да процени Данска институција за акредитацију у односу на Дански оквир квалификација. Ова институција је, у сарадњи са релевантним министарствима, развила принципе и процедуре за оцењивање нивоа и укључивање квалификација које се стичу кроз образовне програме ван формалног образовања и обуке у Дански оквир квалификација. Од 2019. године може се проценити ниво квалификација стечених ван система формалног образовања и оне се могу укључити у Дански оквир квалификација.

Процењивање нивоа квалификација стечених кроз приватне и јавне образовне програме не обезбеђује никаква права у погледу захтева за пренос кредитних бодова или приступ упису на јавно признате програме образовања. Међутим, повећава транспарентност на тржишту приватног образовања и подржава напоре да се осигура и унапређује квалитет образовних програма ван система формалног образовања.

Дескриптори нивоа описују знања, вештине и компетенције. Дескриптори се користе и за потпуне и допунске квалификације и за процену нивоа квалификација стечених кроз неформално образовање. (Cedefop, NQF Denmark, 2020)

<https://akkr.dk/en/about-us/other-assessments/>

Француска

Француски оквир квалификација је један од најстаријих у Европи, успостављен је 2002. године формирањем Националног регистра стручних и струковних квалификација (*RNCP*). Ревидиран је 2018. године, када је уместо дотадашњих пет нивоа структура оквира промењена на осам нивоа. Оквир је инклузиван и укључује четири главне категорије квалификација:

- Дипломе и степени издати у име државе, које су законима прописала француска министарства за квалификације развијене на препоруку и у сарадњи са трипартитним консултативним стручним комисијама (*Commissions professionnelles consultatives, CPCs*);
- Квалификације које додељују државне институције, али у случајевима у којима нема консултативних комисија (нпр. квалификације које додељује Министарство одбране или Министарство културе);
- Квалификације које додељују јавна или приватна тела у своје име, као што су високошколске установе, коморе и приватне образовне установе;
- Квалификације специфичне за одређени сектор или на нивоу индустрије (*Certificats de qualification professionnelle, CQP*). (Cedefop, European NQF inventory, 2018, str. 3)

Француски пример је интересантан јер има два регистра: квалификације и дипломе које имају циљ интеграције у занимање, економску димензију, друштвени бенефит и јасну везу са занимањем на тржишту рада (користе се у колективним уговорима), могу имати ниво и регистроване су у *RNCP*; други регистар (Специфични регистар) успоставила је *CNCP (Commission nationale de la certification professionnelle)* 2014. године како би укључио признања којима се не може одредити ниво јер нису директно повезане са занимањима препознатим кроз споразум на нивоу привреде. Образложења и критеријуми за укључивање у оба регистра су добро законски дефинисани.

Пољска

Пољска је развила свеобухватан оквир, усвојен Законом о интегрисаном систему квалификација из 2016. године. То је оквир од осам нивоа који обухвата све нивое и врсте квалификација:

- Државно регулисане квалификације које се стичу у оквиру система формалног образовања и обуке (опште образовање, високо образовање, стручне квалификације)
- Државно регулисане квалификације које се стичу ван система образовања и обуке и које додељују друга министарства (нпр. Министарство одбране, Министарство саобраћаја и слично)
- Нерегулисане квалификације из приватног сектора (тржишне квалификације) уколико испуњавају критеријуме квалитета.

У поређењу са многим другим земљама у којима делимичне квалификације нису укључене у НОК, Пољски оквир квалификација прави разлику између потпуних и делимичних квалификација. Пуне квалификације се могу стећи искључиво кроз формални образовни систем, кроз који се могу стећи и делимичне квалификације. Све квалификације стечене кроз неформално образовање (и регулисане и нерегулисане) сматрају се делимичним квалификацијама. (Cedefop, NQF Poland, 2020)

Словенија

Словеначки Закон о оквиру квалификација, усвојен 2015. године предвиђа да је словеначки оквир квалификација инструмент за развој и класификацију квалификација у оквиру јединственог система.

Квалификације су класификоване у 10 нивоа у складу са национално дефинисаним критеријумима, исходима учења и дескрипторима.

Кроз оквир су приказани односи између квалификација и указује се на могућности хоризонталних и вертикалних прелаза између квалификација.

Квалификациони оквир доприноси унапређењу квалитета, приступачности и признавању квалификација на тржишту рада, на националном и међународном нивоу. Квалификација представља основну јединицу Словеначког оквира квалификација (СОК).

Кључни циљеви СОК-а су:

- Да подржи целоживотно учење;
- Да integriше и усклади квалификационе подсистеме;
- Да унапреди транспарентност, доступност и квалитет квалификација у складу са потребама тржишта рада и цивилног друштва.

Закон прописује:

- Референцирање квалификација из СОК-а на Европски оквир квалификација за целоживотно учење (ЕОК) и Оквир квалификација Европског простора високог образовања (ОК-ЕПВО);
- Процедуре и надлежности за укључивање квалификација у СОК;
- Успостављање националне координационе тачке за СОК и ЕОК;
- Вођење евиденције (Регистар СОК-а).

СОК је свеобухватан оквир за целоживотно учење и укључује три категорије квалификација:

- Образовне квалификације, које се додељују након успешног завршетка програма формалног образовања на свим нивоима (општег, стручног и високог) и доказују се јавном исправом којом се потврђује завршено образовање (диплома)
- Стручне (*poklicne*) квалификације које се доказују сертификатом о НПК (*nacionalna poklicna kvalifikacija*), издатим у складу са прописима који уређују НПК, или другим документом који потврђује завршен програм даље обуке, издатим у складу са прописима који уређују стручно и високо образовање
- Додатне квалификације, стечене на даљој додатној обуци на тржишту рада, које се доказују сертификатом о стеченој додатној квалификацији, који није издат од стране државних институција.

Национални оквири квалификација изабраних држава (Француска, Данска, Словенија, Пољска)

На основу индикатора договорених са Министарством просвете, у наставку су представљени резултати анализе урађене на основу доступних података и докумената.

Контекст у коме функционише национални оквир квалификација

Држава	Контекст
Данска	По свим кључним индикаторима образовања и обуке, Данска је знатно изнад ЕУ просека. Земља је премашила циљеве постављене у оквиру ЕУ Стратегије 2020 када је реч о учешћу одраслих у целоживотном учењу, учешћу у образовању у раном детињству, смањеном проценту младих који прерано напуштају образовање и броју грађана који завршавају високо образовање. Данска и даље спада у групу држава које највише улажу у образовање у ЕУ, упркос недавним смањењима, и генерално има добре резултате у образовању. Међутим, млади са слабијим социо-економским пореклом, и посебно имигранти, озбиљно заостају. Иако је стопа запослених младих са завршеном средњом стручном школом изнад ЕУ просека (81.7% 2017. године), релативно мали број ученика види ову образовну путању као свој први избор. У циљу привлачења већег броја младих ка стручном образовању и повећању процента оних који завршавају школу у августу 2017. године закључен је трипартитни споразум. Према споразуму, послодавци су се обавезали да ће до 2025. године отворити најмање 8000 до 10000 додатних места за шегртовање. Иницијативе да се обезбеди довољан број квалификованих радника на дугорочном нивоу укључују значајније финансијске подстицаје за компаније које отварају места за шегртовање и креирање и субвенције за имплементацију програма праксе. 2017. године са радом су почели центри изврсности у области стручног образовања. Од 2019. године квалификацијама које се стичу ван формалног образовног система у Данској се може одредити ниво и могу се укључити у Дански национални оквир квалификација. <i>Извор: Cedefop, 2021. European inventory of NQFs 2020 – Denmark</i>
Француска	Француска има добро развијен, централизован систем образовања и обуке. Сви кључни показатељи ЕУ су побољшани, а посебно је, у последњих 10 година унапређено учешће у образовању и обукама – стопа учешћа је изнад ЕУ просека. Удео младих који рано напуштају образовање се смањује, али је проценат мушкараца и миграната међу онима који рано напуштају образовање виши. Резултати PISA тестирања из 2018. године показују да Француска има релативно добре и задовољавајуће образовне исходе. Јаз у образовним исходима постоји и корелира са неповољним социо-економским статусом и регионалним разликама. Националне стратегије су усмерене на смањење неједнакости у школама, и обухватају снижавање границе за почетак обавезног предшколског образовања са шест година на

	три године и продужетак обавезног образовања до 18. године (од школске 2020/2021), смањење броја ученика у одељењима у основном образовању у школама у неповољном положају и подршку развоју капацитета наставника за реализацију наставе прилагођене потребама ученика, као и за развој дигиталних образовних иницијатива у државним школама, повећање буџета и циљана подршка учењу на даљину током здравствене кризе. Учешће одраслих у образовању одраслих порасло је за 0,9% између 2018. и 2019. године, и знатно је изнад просека ЕУ. Дигитализација личног налога за обуку (CPF), који је сада доступан и појединцима и компанијама, отворила је више могућности за обуке и усавршавање (учење на даљину, шегртовање); фокус је стављен на дошколовавање најниже квалификованих, програме учења на даљину и регионалне смернице. Реформе вишег средњег и високог образовања предмет су широког консултативног процеса и приступа им се кроз координацију различитих заинтересованих страна. Општа и стручна матура (<i>general and technological baccalauréat</i>) на крају средње школе се ревидирају, у складу са флексибилнијим курикулумима и унапређеним активностима каријерног вођења и саветовања у циљу боље припреме ученика за високо образовање или запошљавање. <i>Извор: Cedefop, 2021. European inventory of NQFs 2020 – France</i>
Пољска	Пољска је још једна држава која бележи добре резултате по већини кључних индикатора ЕУ. Мали број ученика рано напушта образовање и обуку, а висока стопа учешћа у средњем образовању је у директној вези са високим процентом уписа на високо образовање. Према резултатима истраживања Програма за међународно оцењивање ученика (<i>PISA</i>) из 2018. године, Пољска је достигла циљеве ЕУ за 2020. годину у читању, математици и науци. Стопа запослености недавно дипломираних студената била је 84% 2019. године и изнад је ЕУ просека од 80,9%. Међу областима у којима је неопходно унапређење су учешће у образовању у раном детињству и учешће у целоживотном образовању одраслих, који су далеко испод ЕУ просека. Иако се образовни систем постепено отвара ка неформалном образовању одраслих и информалном учењу, резултати су и даље испод очекиваног нивоа. На нивоу креирања образовних политика, приоритет је развој модела за имплементацију Стратегије интегрисаних вештина 2030 (<i>Integrated Skills Strategy 2030</i>). Наставља се спровођење реформе стручног образовања од 2016. године. У фебруару 2019. године усвојен је нови пропис којим се дефинишу кључни курикулуми за сва занимања у новој класификацији, укључујући и стручне вештине за одабрана занимања. Министарство образовања је 2019. године објавило прву процену потражње за запосленима у стручним занимањима. Високошколске установе спроводе нове реформе које за циљ имају унапређење квалитета високог образовања. <i>Извор: Cedefop, 2021. European inventory of NQFs 2020 – Poland</i>

Словенија	Словенија је добро позиционирана у односу на већину европских показатеља у области образовања и обуке. Ова земља је премашила ЕУ циљеве у области високог образовања: стопа учешћа била је 46,4% 2017. године, и изнад је националног и европског циља од 40% и ЕУ просека који је био 39,9%. Ипак, постоји велики јаз између мушкараца и жена. Словенија има и једну од најнижих стопа раног напуштања образовања (4,3% у 2017. години, у поређењу са ЕУ просеком од 10,6%). Ученичка постигнућа у читању, математици и науци су међу најбољим у Европи и прате снажан позитиван тренд последњих година, према неколико упоредних међународних процена. Забележена су и унапређења у области једнакости у образовању, иако су диспаритети у учинку повезани са социо-економским статусом и мигрантским пореклом и даље присутни, а утицај социо-економског статуса у основном образовању расте. Словенија је значајно побољшала стопу запослености младих који су недавно завршили средње стручне школе и високо образовање; у 2017. години ове стопе су биле 80,8% и 82,45%, што је изнад ЕУ просека. Учешће деце у раном образовању је порасло и достигло 90,9%, иако је још увек испод ЕУ просека од 95,3%. Важан напредак представља и увођење обавезне наставе страног језика почев од другог разреда основне школе, пракса која је уведена од школске 2016/17. године. Реформе су у току и у области високог образовања, са изменама процедура акредитације и осигурања квалитета; док је реформа финансирања високог образовања већ успешно спроведена. Проценат ученика у стручном образовању је висок и бележи пораст са 65,9% у 2013. години на 70,4% у 2016. години (ЕУ просек је 49%). Очекује се да ће (поновно) увођење шегртовања, које се пилотира од школске 2017/18. године додатно проширити овај сектор и креирати нове могућности за незапослене. Старење становништва наглашава потребу за већим учешћем одраслих у образовању, посебно нискоквалификованих одраслих. Укупно 12% одраслих Словенаца било је укључено у неки вид образовања одраслих у 2017. години, што је нешто више од ЕУ просека од 10,9%, али је са 2,9% нискоквалификованих испод ЕУ просека. Национална стратегија вештина је припремљена у сарадњи са <i>OECD</i>-ом и у току је друга фаза имплементације, укључујући акциони план (<i>European Commission, 2018</i>). Након опсежне дебате на националном нивоу, Словенија је започела развој националног оквира квалификација 2005. године. Овај развој се заснива на низу реформи у области образовања које су започете средином 1990-их година (у области стручног и општег образовања, високог образовања и образовања одраслих), укључујући увођење валидације и сертификације неформалног учења 2000. године. <i>Извор: Cedefop, 2021. European inventory of NQFs 2020 – Slovenia</i>

Обим и карактер правног оквира који је у основи НОК-а и укључивање квалификација у НОК: карактер прописа (правна норма, ванправна норма), специфична регулатива НОК-а или релевантне правне регулације у другим секторима, обим правног оквира (оно што је обухваћено правним оквиром).

Држава	Обим и карактер правног оквира
Данска	Свеобухватан НОК који укључује све нивое и типове квалификација из формалног образовања. Отворен и за квалификације које се стичу ван формалног образовања. Ниједна квалификација није повезана са нивоом 1 ЕОК-а. Административну одлуку о Данском националном оквиру квалификација за целоживотно учење донели су министар образовања, министар науке, технологије и иновација, министар културе и министар за економске послове (2009. године). Ова одлука интегрисана је у секторске законе и регулативе. Дански национални оквир квалификација је заснован на исходима учења, има осам нивоа и обухвата квалификације свих врста и нивоа које додељују и чији квалитет осигуравају јавне образовне институције (опште образовање, стручно образовање и обуке, високо образовање и допунске квалификације) и квалификације које се стичу ван формалног образовног система у Данској, али које је оценило надлежно тело. <i>Извор: Cedefop, 2021. European inventory of NQFs 2020 – Denmark</i>
Француска	Француски национални оквир квалификација је један од најстаријих у Европи и развијао се деценијама. Петостепена структура је успостављена већ 1969. године. Додатно је ојачана 2002. године када је успостављен Национални регистар стручних и струковних квалификација (RNCP) и основана Национална комисија за стручне и струковне квалификације (CNCP) – тело које је до 2018. године било надлежно за вођење и ажурирање Регистра. Оквир квалификација је обухватао стручне и струковне квалификације, укључујући и оне из високог образовања које референцирају на квалификације на нивоима 3-8 ЕОК-а, али без општих квалификација које се стичу и средњим школама. Француски НОК је ревидиран 2019. године. Најпре је 2018. године усвојен нови Закон о слободи избора професионалне будућности, на основу чега је донет нови члан Закона о раду и француски НОК је формално уграђен у регулативу, за разлику од RNCP-а. Тиме је ојачана функција осигурања квалитета оквира и пратећих регистара: НОК је део националног система квалификација и обухвата два регистра – RNCP са квалификацијама са додељеним нивоима и Специфични регистар (RS) који обухвата квалификације без нивоа, али могућим везама са НОК-ом кроз квалификационе блокове (France Compétences, 2021, Update of the referencing report of the French qualifications framework to the EQF for lifelong learning and QF-EHEA, стр. 6) Уредбом бр. 2019-14 из јануара 2019. године, о националном оквиру стручних и струковних квалификација додатно је ојачана правна основа француског НОК-а. Уредбом је дефинисана нова структура од осам нивоа и

	дефинисани су нови дескриптори нивоа у три категорије – попут дескриптора у ЕОК-у: сложеност знања, ниво стручности и степен одговорности и аутономије. Функције <i>CNCP</i>-а су апсорбоване, а сама Комисија је замењена 2019. године новом Комисијом за стручне и струковне квалификације која је основана у оквиру <i>France Compétences</i>. То је тело надлежно за осигурање квалитета, финансирање и управљање стручним образовањем и шегртовањем. <i>Извор: Cedefop, 2021. European inventory of NQFs 2020 – France</i>
Пољска	Пољска је усвојила и има национални оквир квалификација са осам нивоа (<i>PQF</i>). То је реформски оквир који је повезан са широким програмом реформи и модернизације. Оквир је свеобухватан, укључује све типове и нивое квалификација, из свих под-система образовања и обука. Има снажну правну основу. Закон о интегрисаном систему квалификација ступио је на снагу јануара 2016. године. Пољски оквир квалификација је део интегрисаног система квалификација, заједно са интегрисаним регистром квалификација и процедурама за осигурање квалитета и валидацију неформалног образовања и информалног учења. Интегрисана и комбинована употреба неколико инструмената за реформу и коришћење исхода учења на свим нивоима и под-системима је једна од кључних карактеристика пољског приступа. Закон о интегрисаном систему квалификација утврђује тип квалификација, принципе укључивања квалификација у регистар и принципе осигурања квалитета. Три врсте квалификација се могу укључити у ПНОК и интегрисан систем квалификација, класификоване према томе да ли се односе на ниво формалног образовања или не и према законском основу који регулише процес доделе квалификација: ■ тип А: национално регулисане квалификације које се стичу у оквиру формалног система образовања и обука: опште образовање, стручно образовање, високо образовање; ■ тип Б: национално регулисане квалификације које се стичу ван система формалног образовања, нпр. квалификације које додељују друга министарства; ■ тип В: нерегулисане квалификације из приватног сектора, под условом да испуњавају договорене критеријуме осигурања квалитета; зову се тржишне квалификације. <i>Извор: Cedefop, 2021. European inventory of NQFs 2020 – Poland</i>
Словенија	Словенија има свеобухватан оквир квалификација који обухвата све нивое и врсте квалификација из формалног образовања и обука, из система националних стручних квалификација и нерегулисаних допунских квалификација. Закон о словеначком оквиру квалификација (Сл. гласник РС, бр. 104/15) је повезан са Законом о националним стручним квалификацијама (<i>Uradni list RS, št. 1/07, št. 85/09</i>) и секторским законима у области образовања (Закон о основној школи (Сл. гласник РС, бр. 81/06), Законом о гимназијама (Сл. гласник РС, бр. 1/07, 68/17, 6/18 – ЗИО- 1 и 46/19), Законом о стручном образовању (Сл. гласник РС, бр. 79/06, 68/17 и 46/19), Законом о вишем образовању (Сл. гласник РС, бр. 86/04, 100/13 и 54/22), Законом о високом

	образовању (Сл. гласник РС, бр. 32/12 и 40/12) и другим законима којима се уређују занимања. Законом је успостављен јединствен систем квалификација у Републици Словенији (СОК) и регулисано смештање квалификација стечених образовањем, кроз рад и додатних квалификација у јединствен систем. Законом је дефинисано и разврставање квалификација из СОК-а у ЕОК, и процедуре и овлашћења у вези са разврставањем квалификација, успостављање националног СОК-а и успостављање координационе тачке и вођење евиденција. <i>Извор: Cedefop, 2021. European inventory of NQFs 2020 – Slovenia</i>

Циљеви политике (комуникациони оквир или реформски оквир)

Држава	Циљеви политике
Данска	Дански НОК пружа свеобухватан, систематски преглед квалификација које се могу стећи у оквиру данског система образовања и обука. Сам НОК нема регулаторне функције; укључивање данских квалификација у НОК и осигурање квалитета квалификација повезани су са постојећим правним оквирима за јавно признате квалификације. Општи циљ НОК-а је да подржи транспарентност данског квалификационог система и да унапреди могућности за мобилност и целоживотно учење путем: - пружања свеобухватног прегледа квалификација које су одобриле националне власти и могућих путања у оквиру образовног система; на тај начин ученици и студенти лакше долазе до информација како да надограде квалификације које су већ стекли; - олакшавања узајамног признавања квалификација стечених у Данској и другим државама. Дански НОК нема регулаторне функције у смислу развоја и осигурања квалитета квалификација. Укључивање квалификација у НОК и осигурање квалитета квалификација повезани су законима и уредбама у оквиру постојећег законског оквира за јавно признате квалификације. Оквир подржава развој транспарентног система образовања, подржава напредовање ученика без обзира на претходно учење, године или радни статус. Сврха оквира је и да се консолидује основа данских квалификација заснованих на исходима учења.
Француска	Као што је већ наведено, Француски оквир квалификација се развијао кроз различите фазе, како би одговорио на нове изазове. Циљ почетне структуре са пет нивоа био је да омогући поређење квалификација које се стичу кроз обуке одраслих са квалификацијама које се стичу кроз формално образовање. Касније је циљ био борба против незапослености. Акредитација је била усмерена на исходе учења и оцењивање, а не на трајање програма (Paddeau et al, 2018). Када је 2002. године успостављен Регистар стручних и струковних квалификација, његова главна улога била је осигурање квалитета

	квалификација и промоција целоживотног учења, које је блиско повезано са системом признавања неформалног и информалног учења; једно од правила је било да све квалификације укључене у Регистар могу да се стекну признавањем неформалног учења (осим регулисаних квалификација) на основу одговарајуће процедуре за признавање која је прецизирана уз сваку квалификацију. Циљ је био да се обезбеде квалитет и транспарентност стручних и струковних квалификација, укључујући и квалификације које се стичу кроз високо образовање. Све квалификације у Регистру признате су на националном нивоу – признају их и држава и социјални партнери. Закон о слободи избора професионалне будућности из 2018. године трансформисао је управљање и финансирање система стручног образовања и шегртовања и ојачао квалитет квалификација јасно дефинишући улогу и одговорности свих тела за сертификацију квалификација које се укључују у један од два регистра. Циљеви новог оквира квалификација су да корисници боље разумеју оквир, транспарентности и флексибилност квалификација и могућност вертикалне и хоризонталне проходности. (<i>France Compétences, 2021</i>)
Пољска	Пољски оквир је реформски оквир. Као што је већ наведено, рад на развоју ПОК-а је део шире реформе и модернизације система квалификација која је усмерена на све нивое и подсистеме образовања и обука. Важан део реформе је и фокусирање на исходе учења и модернизација програма и стандарда у општем, стручном и високом образовању. Првобитна сврха и циљеви непромењени су од 2016. године: ■ помоћи у интеграцији различитих квалификационих под-система и разних врста квалификација у Пољској; ■ унапредити квалитет и доступност квалификација; ■ подржати целоживотно учење и имплементацију ефикасних политика; ■ уклопити се у шири контекст развоја квалификационих система у Европи; ■ подржати ЕОК препоруке у области целоживотног учења. <i>Извор: Cedefop, 2021. European inventory of NQFs 2020 – Poland</i>
Словенија	СОК је првенствено оквир за комуникацију чија је сврха постизање транспарентности и препознатљивости квалификација у Словенији и ЕУ. Његови основни циљеви су да подржи целоживотно учење кроз: ■ укључивање квалификација свих врста и нивоа и указивање на њихове међусобне односе и образовне путање; ■ повезивање и координацију словеначких квалификационих под-система; ■ унапређивање транспарентности, доступности и квалитета квалификација у складу са захтевима тржишта рада и друштва. Иако СОК није установљен као инструмент за реформу његов реформски потенцијал лежи у фокусу на исходе учења и промоцији осигурања квалитета у оквиру успостављања свеобухватног, прилагодљивог и флексибилног система квалификација који подржава целоживотно учење.

Кључне карактеристике израде оквира

Држава	Кључне карактеристике израде оквира
Данска	Дански национални оквир квалификација има 8 нивоа и обухвата све врсте квалификација које се стичу кроз формално образовање и обуке. Отворен је за квалификације које се стичу ван формалног образовања и обуке. Ни једна квалификација није повезана са нивоом 1 ЕОК-а. НОК ниво се квалификацијама додељује на основу два различита принципа. Квалификацијама на нивоима 1-5 ниво се додељује на основу принципа „највише одговара” где је коначна одлука заснована на општој процени знања, вештина и компетенција одређене квалификације (врсте). Принцип „у потпуности одговара” користи се за нивое 6 до 8. Структура од осам нивоа усвојена за Дански оквир квалификација дефинисана је знањем (<i>Viden</i>), вештинама (<i>Færdigheder</i>) и компетенцијама (<i>Kompetencer</i>). Дескриптори нивоа су засновани на више различитих извора, укључујући постојеће описе исхода учења у наставним плановима и програмима, дескрипторе ЕОК-а и болоњски процес и даблинске дескрипторе. Дефинисани су тако да буду релевантни за различите врсте квалификација, и теоријске и практично оријентисане. Дескриптори знања (<i>Viden</i>) наглашавају следеће: ■ врста знања; знање о теорији или знање о пракси; познавање предмета или области у оквиру занимања ■ сложеност знања; степен сложености и колико је предвидива или непредвидива ситуација у којој је знање примењено ■ способност да се знање стави у контекст; нпр. разумевање се демонстрира када се нешто објашњава другима. Дескриптори вештина односе се на оно што појединац може да уради или да постигне и одражавају следеће аспекте: ■ врста вештине: практична, когнитивна, креативна или комуникативна ■ сложеност начина решавања проблема; решавање проблема на које се вештине могу применити и сложеност задатка ■ комуникација: комуникација која је неопходна, сложеност поруке, ка којим циљним групама и којим инструментима комуникације? Дескриптори компетенција односе се на одговорност и самосталност у раду и покривају следеће аспекте: ■ простор за акцију; врсту контекста који се односи на посао/учење у којем се знање и вештине примењују, и степен непредвидивости и променљивости у овим контекстима ■ сарадња и одговорност; способност преузимања одговорности за свој и рад других и сложеност кооперативних ситуација у којима је неко ангажован ■ учење ■ способност преузимања одговорности за сопствено учење и учење других.

	Приступ на основу исхода учења је широко прихваћен у свим сегментима образовања и обуке и све се више користи за дефинисање и припрему наставних планова и програма. Међутим, описи су често подељени према предмету, што значи да не постоји увек свеобухватан приказ исхода учења за целу квалификацију. У стручном образовању и обуци, на пример, ученик мора да достигне и дефинисане исходе учења и циљеве компетенција да би добио сертификат о завршеном стручном образовању и могао да настави школовање или оспособљавање на вишем нивоу. У високом образовању све квалификације су јасно описане коришћењем терминологије зановане на исходима учења.
Француска	Нови Француски оквир стручних и струковних квалификација је оквир од осам нивоа. Дескриптори нивоа су дефинисани у три категорије: сложеност знања, ниво стручности (процењен на основу техничке сложености активности), ниво одговорности и аутономије у организовању посла (<i>France Compétences</i>, 2021). Оквир је у великој мери фокусиран на тржиште рада. Ниво 1 нема дескриптор јер обухвата овладавање основним знањима која нису довољна за потврду о способностима за обављање било какве професионалне делатности. Ниво 2 није повезан са квалификацијама које су укључене у <i>RNCP</i>. Покрива једноставне активности и ограничену самосталност у раду и не може се повезати са занимањем. Нивои 3 до 8 покривају квалификације које су раније биле део оквира који је имао пет нивоа. Оно што је раније био ниво 1 подељено је на два нивоа – ниво 7 и 8, при чему је ниво 7 додељен мастер квалификацијама, а ниво 8 докторским квалификацијама. (<i>France Compétences</i>, 2021)
Пољска	Пољски оквир је оквир од осам нивоа. То је инклузиван и свеобухватан оквир који покрива све нивое и врсте квалификација (видети горе). У настојању да повеже подсистеме образовања и обука ПОК је увео дескрипторе нивоа за различите сврхе: ■ универзални дескриптори нивоа (прва фаза) су генерични и чине основу за свеобухватни оквир; дефинисани су у три категорије: знања (обим и дубина), вештине (решавање проблема и примена знања у пракси; учење; комуникација) и социјалне компетенције (идентитет, сарадња и одговорност) ■ дескриптори за подсистеме образовања и обука и под-оквири (друга фаза) за опште образовање, стручно образовање и високо образовање, постоје посебни дескриптори за ниво 5 ■ дескриптори секторских квалификација (трећа фаза), који су засновани на дескрипторима друге фазе. ПОК разликује пуне и делимичне квалификације које су укључене оквир. Пуне квалификације се стичу искључиво кроз систем формалног образовања, кроз који се могу стећи и делимичне квалификације. Све квалификације стечене кроз неформално образовање (и регулисане и нерегулисане) сматрају се делимичним квалификацијама. Ова карактеристика је важна за контекст у Србији. <i>Извор: Cedefop, 2021. European inventory of NQFs 2020 – Poland</i>

Словенија	СОК је свеобухватан оквир са 10 нивоа. Дескриптори сваког нивоа имају три категорије исхода учења: знања, вештине и компетенције. Свака квалификација у оквиру укључује све три категорије, иако није нужно да свака категорија има исти значај (тежину) у оквиру квалификације. Овакав избор категорија омогућава да се обухвати пуна разноликост исхода учења и квалификација које су, иако стечене у различитим окружењима и за различите сврхе, углавном упоредиве у смислу исхода учења. Полазна основа за класификацију квалификација у СОК су релевантна секторска легислатива и систем класификације образовања и обука (<i>KLASIUS</i>). Циљ СОК-а је да успостави флексибилне везе између образовних и квалификационих структура. Он повезује два концепта: образовне активности/програме и исходе учења. Исходи учења су били уграђени и добро прихваћени у словеначком образовном систему након реформи спроведених 1990-их година, и пре успостављања СОК-а. Приступ заснован на исходима учења је у стручном образовању препознат као користан начин за приближавање стручних програма и школа „стварном животу” и потребама тржишта рада. Основа за стручне квалификације је систем профила и стандарда занимања, који идентификује знања и вештине потребне на тржишту рада. Национални оквир курикулума за стручно образовање дефинише очекивана знања, вештине и ставове које ће ученици стећи. Структуру од 10 нивоа која представља Словеначки оквир квалификација дефинишу: ▪ знања ▪ вештине ▪ ставови/компетенције. Словеначки дескриптори нивоа засновани су на различитим изворима, укључујући постојеће описе исхода учења у наставним програмима, ЕОК дескрипторе и болоњски процес и даблинске дескрипторе. Дефинисани су тако да буду релевантни за различите врсте квалификација, и оне теоријске и практично оријентисане.

Врсте квалификација које су укључене или могу бити укључене и њихов однос са тржиштем рада:

- Формална квалификација или државно регулисана квалификација која се стиче кроз систем формалног образовања и обуке
- Квалификације које се стичу кроз неформално образовање: државно регулисане квалификације које се стичу ван образовног система, нпр. квалификације које додељују друга министарства и квалификације које нису регулисане на државном нивоу
- Да ли су укључене квалификације које омогућавају приступ регулисаним занимањима/професијама

- Да ли су укључене делимичне квалификације
- Колика је њихова вредност на тржишту рада
- Да ли су укључене јединице компетенција

Држава	Врсте квалификација
Данска	Оквир подржава развој транспарентног образовања у циљу мобилности и признавања и развој отвореног система учења и обука који омогућава целоживотно учење; подржава напредовање полазника без обзира на претходно учење, године или радни статус и консолидује основу данских квалификација засновану на исходима учења. Приватним и јавним квалификацијама које нису у надлежности Министарства високог образовања и науке, Министарства за децу и образовање и Министарства културе ниво може да процени Данска институција за акредитацију, у складу са НОК-ом. Ова институција је, у сарадњи са релевантним министарствима, развила принципе и процедуре за процену нивоа и укључивање образовних програма и квалификација које се стичу ван формалног образовања у НОК. Основна сврха оцењивања нивоа приватних и јавних образовних програма који нису у надлежности Министарства високог образовања и науке, Министарства за децу и образовање и Министарства културе је да учини видљивим релевантност исхода учења ових програма и пружи бољи преглед тржишта приватног образовања. Процена нивоа оваквих програма јача могућности за интеракцију између неформалног и јавног образовања, као што су процене кредитних бодова и валидација претходног учења, и на тај начин обезбеђује боље могућности за повезивање између образовања и тржишта рада у перспективи целоживотног учења. Повећана транспарентност исхода учења може помоћи појединцу да кроз валидацију претходног учења избегне поновно стицање претходно стечених исхода учења без обзира на врсту квалификације. Процене нивоа ће, такође, ојачати информисаност учесника у образовном процесу и, истовремено, допринети да се обезбеди да се провајдери у свом раду фокусирају на исходе учења и обезбеђење квалитета. Валидација неформалног и информалног учења је део образовних политика у Данској већ око 20 година и сматра се кључним елементом у промовисању целоживотног учења. Правни оквир за валидацију претходног учења (ВПУ), заснован на заједничким принципима у образовању и обуци одраслих, постоји од 2007. године. Ово осигурава законска права појединца на валидацију претходног учења у односу на стандарде образовања и програм обуке, без обзира на то где и како су компетенције стечене и укључује могућност стицања пуне или делимичне квалификације. Процес валидације претходног учења има четири фазе: идентификацију, прикупљање документације, оцењивање и признавање. Имплементација процеса валидације претходног учења је децентрализована и процес спроводе образовне институције које спроводе одговарајуће програме образовања и обука у стручном образовању, високом образовању

	и образовању одраслих. Резултати валидације су гарантовани повезивањем са националним оквиром квалификација. Већина квалификација из Данског оквира квалификација може се стећи кроз валидацију претходног учења.
Француска	Француски НОК је инклузиван и свеобухватан оквир, отворен за све стручне и струковне квалификације које се стичу кроз стручно или високо образовање са јасним фокусом на занимања. Стичу се образовањем у различитим институцијама: ▪ Дипломе које издају државне институције, прописане законима који регулишу рад различитих министарстава, развијен у сарадњи 11 трипартитних међуминистарских стручних комисија; ▪ Квалификације које додељују државне институције, али не постоје консултативне комисије (Министарство одбране или Министарство културе); ▪ Квалификације које додељују јавне институције или приватни пружаоци услуга у своје име (високошколске установе, коморе, приватни пружаоци услуга); ▪ Секторске квалификације. „Јединице/блокови компетенција” су уведене у стандард квалификација. Јединица/блок компетенција је део квалификације, односно кохерентан скуп компетенција који се може оценити и валидирати. Закон о слободи избора професионалне будућности из 2018. године промовише целоживотно учење тако што је коришћење јединица/блокова компетенција обавезно за све <i>RNCP</i> квалификације. Законом је такође омогућен пренос квалификација без нивоа укључених у посебан регистар (<i>SR</i>) као признатих јединица компетенција које су већ укључене у <i>RNCP</i> (власник квалификације мора да се сложи) и успостављање/дељење заједничких блокова компетенција између две или више <i>RNCP</i> квалификација. Штавише, Комисија за сертификацију (<i>Commission de la certification professionnelle</i>) обавезује власнике квалификација да деле блокове компетенција између две или више квалификација. (<i>France Compétences, 2021, стр. 34, 82, 84</i>) Циљ новог оквира је да дефинише јединице/блокове компетенција заједничке за различите квалификације како би се омогућила већа флексибилност и боља повезаност између иницијалног и континуираног стручног образовања. Према закону, све позитивно оцењене јединице компетенција у случају да није достигнута пуна квалификација, омогућавају касније достизање пуне квалификације. Квалификације које се стичу завршавањем општег средњег образовања или технолошком матуrom (<i>baccalauréat général and technologique</i>) нису укључене у оквир, али им је додељен ниво 4; оне су важан друштвени индикатор нивоа за тржиште рада, без професионалног контекста и за улазак у високо образовање. Одлучено је да основни и нижи средњошколски ниво немају професионалну димензију и остају ван оквира. (<i>France Compétences, 2021, стр. 14</i>) У Француској све врсте квалификација (регулисане или нерегулисане, које се стичу у оквиру формалног система образовања или ван њега) са фокусом на занимања могу бити укључене у национални систем и оквир

	квалификација, док је опште образовање искључено из оквира квалификација.
Пољска	ПОК је инклузиван и свеобухватан оквир који укључује све нивое и врсте квалификација. Три врсте квалификација се могу укључити у интегрисани систем квалификација, а класификоване су према томе да ли се стичу кроз формално образовање или неформално образовање и информално учење. Према законском основу који регулише процес доделе квалификације се деле: ■ тип А: државно регулисане квалификације које стичу у оквиру формалног система образовања и обуке: опште образовање, стручно образовање, високо образовање; ■ тип Б: државно регулисане квалификације које се стичу ван система формалног образовања, нпр. додељују их друга министарства; ■ тип В: нерегулисане квалификације из приватног сектора под условом да испуњавају договорене критеријуме осигурања квалитета. Зову се тржишне квалификације. (<i>Cedefop, 2021. European inventory of NQFs 2020 – Poland</i>) Тип Б: државно регулисане квалификације које се стичу ван система формалног образовања, нпр. друга министарства дају приступ регулисаним квалификацијама, нпр. возач – класа један, два, три (делимична квалификација), инспектор нуклеарног регулатора.
Словенија	СОК обухвата три категорије квалификација које покривају све подсистеме формалног образовања и обуке, као и даље учење: ■ образовне квалификације се додељују након завршетка програма формалног образовања на свим нивоима формалног образовања (опште, стручно/техничко и високо образовање). Програми стручног образовања се заснивају на једном или више стандарда занимања, осим у високом образовању ■ стручне квалификације се додељују сертификатом о НСК, издатим у складу са националним прописима који уређују област НСК, или другим документом којим се потврђује завршена обука или континуирано образовање, издатим у складу са прописима којима се уређују техничко и високо образовање. Засноване су на стандарду занимања и најчешће су то квалификације које се не могу стећи кроз формални систем ■ додатне квалификације се стичу кроз даљу додатну обуку на тржишту рада (повезане су са допуном способности и компетенција) и нису национално регулисане; фокусиране су на тржиште рада и додељује их послодавац, група послодаваца или Завод за запошљавање Словеније. Засноване су на стандардима занимања који су углавном уски (парцијални, мали) и у већини случајева потребни су само малој групи послодаваца за неке специфичне послове Све квалификације у СОК-у и регистру квалификација (образовне, стручне и допунске) описане су исходима учења. Словеначка ЕОК НКТ је

	припремила Смернице за коришћење исхода учења у пракси. Ово је практичан алат за подршку професионалцима, када описују и ажурирају квалификације и додељују им нивое у оквиру СОК-а. У Словенији су успостављена два регулисана правца или две основне сврхе признавања знања стеченог неформалним учењем, да би се појединцима омогућило укључивање у формално образовање (да наставе прекинуто образовање или га наставе на вишим нивоима и слично) и да се признају стручне компетенције (национални систем стручних квалификација) на тржишту рада. Појединци стичу знања и вештине на различите начине, па се формални систем образовања у Словенији прилагодио овој чињеници, омогућавајући појединцима да им се признају знања, вештине и компетенције стечене кроз те различите облике учења. На системском нивоу, по упису стручне и техничке средње школе, уведена је могућност признавања неформално и информално стечених знања, стечених на различите начине, било кроз свакодневно искуство или кроз курсеве, радионице, семинаре и слично. Са становишта системских могућности за признавање, постоје две могућности на основу којих се може спровести признавање претходног учења. Стандарди занимања који се заснивају на логици запошљавања (шта је оно што појединац треба да зна да ради и како да ради) и образовни стандарди засновани на логици образовног система (шта је оно што појединац треба да научи, како то да научи и како проценити садржај и квалитет учења). У признавању стручног знања, стандарди занимања имају улогу моста између формалног и неформалног система.

Укључивање квалификација у НОК (шта значи укључивање)

Држава	Укључивање квалификација
Данска	Укључивање диплома и сертификата у Оквир квалификација за целоживотно учење одвија се као део процедуре за одобрење и/или акредитацију нових квалификација. Када је реч о високом образовању и укључивању диплома на нивоима 5-8 квалитет је обезбеђен кроз Оквир квалификација за област високог образовања. Акредитација нових и постојећих образовних програма подразумева, између осталог, стручну и независну процену да ли су исходи учења појединачних програма у потпуности усаглашени са релевантним нивоом који је утврђен у Оквиру квалификација за област високог образовања. Укључивање диплома за високо образовање уграђено је у систем акредитације и на тај начин аутоматски обухваћено Данским националним системом за осигурање квалитета у високом образовању. Систем акредитација за високо образовање је у складу са међународним стандардима, укључујући и Болоњски оквир. За све остале квалификације које не подлежу акредитацији осигурање квалитета укључивања сертификата се врши паралелно са одобравањем нових квалификација и програма, а исходи учења и ниво програма се

	процењују у односу на нивое у оквиру квалификација. Квалификације су описане у смислу националних циљева и покривене су националним правилима за осигурање квалитета и процену исхода учења. Када је реч о стручном образовању и образовању одраслих, осигурање квалитета укључивања сертификата на нивоима 2-5 обезбеђује се кроз процедуре за валидацију нових квалификација и програма. Ово обухвата и посебне процедуре за процену и валидацију нивоа квалификације у Оквиру квалификација. Израђене су смернице за укључивање сертификата, а процедуре и критеријуми који се користе за укључивање су у фази евалуације. У случају поморског образовања и обука, на нивоима 3-5 квалитет укључивања је осигуран паралелно са поступком одобравања програма. Ово укључује стручну процену како би се утврдило да ли исходи учења програма у потпуности одговарају нивоу како је дефинисано у оквиру квалификација. За поморске струковне квалификације примењује се процедура за високо образовање (видети горе).
Француска	Постоје две главне процедуре за укључивање квалификација у оквир: - квалификације које су одобрене на националном нивоу и дипломе које се издају у име државе аутоматски се региструју у тренутку креирања и одобравања, на основу закона - све остале квалификације се региструју „на захтев”, након процене Комисије за стручне и струковне квалификације. То значи да неко тело или институција подноси квалификацију и од овлашћеног тела тражи њено укључивање у оквир квалификација. У Француској је то Комисија за стручне и струковне квалификације, која функционише као „чувар пролаза” да само релевантне и квалитетне квалификације могу да буду укључене у НОК и регистре. Да би биле укључене у оквир, квалификације морају да испуне дефинисане критеријуме.
Пољска	Пољски оквир квалификација обухвата квалификације свих врста и нивоа стечене кроз систем формалног образовања и обука (тип А), као и квалификације стечене ван формалног система (тип Б и В) (видети горе). Квалификације типа Б су квалификације које су регулисане на нивоу државе, али се додељују ван формалног система образовања и обуке – додељују их друга министарства (нпр. Министарство одбране или Министарство здравља). Квалификације типа В су нерегулисане квалификације које се стичу у приватним институцијама/установама, а зову се још и тржишне квалификације. Да би биле укључене у оквир све квалификације морају да испуне договорене критеријуме квалитета. Како ће квалификација бити укључена у оквир разликује се на основу два критеријума. Први критеријум је да ли је квалификација стечена кроз формално образовање и обуку, односно да ли јој је на тај начин одређен ниво. Други критеријум се односи на законски основ који регулише процес доделе квалификација. Закон о интегрисаном систему квалификација (ИСК) прописује да се пуна квалификација (квалификација типа А – видети горе) додељује у формалном образовном систему након завршене одређене фазе образовања (стручно, опште образовање, високо образовање). Пуна квалификација стечена кроз

	формално образовање укључује се у ИСК на основу закона који регулише систем формалног образовања. О укључивању регулисаних (тип Б) и тржишних (тип В) квалификација које се стичу ван формалног система образовања одлучује министар надлежан за те квалификације, на основу захтева који подноси тело за доделу квалификације. Овај приступ сличан је француском приступу. У првој фази регулисане квалификације из формалног образовања (стручно образовање, високо образовање, опште образовање) су биле укључене. У овом тренутку, фокус је на развоју, нивелисању и укључивању квалификација стечених кроз неформално образовање у ИСК. Подршка овом процесу пружа се кроз бројне пројекте. (Cedefop, 2021. <i>European inventory of NQFs 2020 – Poland</i>) У случају тржишних квалификација, институције које желе да постану тело надлежно за доделу јавних исправа траже овлашћење од надлежних министарстава. Након успешне процене њихове способности да испуне критеријуме за доделу квалификација (између осталог, о њиховим организационим условима и кадровским капацитетима за спровођење валидације, а евентуално и других услова који се односе на дату квалификацију), ресорни министар укључује институцију као носиоца квалификације. (Sławiński et al, 2017).
Словенија	СОК обухвата све национално регулисане квалификације које се стичу кроз систем формалног образовања и обуке и систем националног стручног образовања, укључујући квалификације засноване на секторском законодавству. Такође, квалификације стечене пре Болоњске реформе су укључене у оквир, у складу са Законом о СОК-у. Ниво СОК-а или ЕОК-а одређује се на основу образовног или студијског програма. Акредитацију студијским програмима додељује словеначка Агенција за квалитет високог образовања (АКВО). Општеобразовне програме одобрава Стручно веће за опште образовање, а програме стручног и вишег струковног образовања одобрава Стручно веће за стручно и струковно образовање. Распоред стручних квалификација (<i>НПК</i>) у СОК-у утврђује се каталогом стандарда занимања (који дефинише знања и вештине), програмом обуке и усавршавања или студијским програмом за даље усавршавање. НКТ СОК-ЕОК укључује квалификације у Регистар квалификација СОК-а након што Савет за стручно и струковно образовање усвоји каталог, програме обука и усавршавања и студијске програме за даље усавршавање. Важна промена на боље коју је донео Закон о СОК-у из 2016. године је дефинисање процедура и критеријума квалитета за укључивање додатних квалификација, квалификација које нису регулисане на националном нивоу, у СОК. Према Закону о СОК-у пријаву за укључивање додатне квалификације у СОК може да поднесе послодавац/група послодаваца или Завод за запошљавање Словеније. Центар за стручно образовање Републике Словеније оцењује пријаву и припрема мишљење о подобности пријаве и програма обуке. Уколико је оцена позитивна, стручна комисија НКТ СОК-ЕОК, коју именује Министарство рада, сачињава предлог за укључивање

	додатне квалификације у СОК. Укључивање додатне квалификације у СОК коначно одобрава министар надлежан за рад. Критеријуми за укључивање додатних квалификација у СОК укључују: ■ подобност подносиоца захтева ■ везе са постојећим квалификацијама ■ опис исхода учења ■ релевантност и изводљивост програма обуке ■ осигурање квалитета програма обуке ■ потребе тржишта рада. Додатна квалификација укључује се у СОК на пет година; три месеца пре истека овог рока предлагач може поднети захтев за продужетак периода на који је квалификација укључена у СОК.

Критеријуми за укључивање квалификација у НОК (нпр. стандард, исходи учења, осигуран квалитет квалификације и слично), **процес и методе** (да ли су процес и методе укључивања исти за све квалификације или се разликују за различите категорије квалификација?)

Држава	Критеријуми за укључивање квалификација у НОК
Данска	Министар просвете одлучује о укључивању квалификација у оквир квалификација и то за основно и ниже средње образовање, опште образовање одраслих и припремно образовање одраслих и више средње образовање. Стручно образовање и обуке Укључивање квалификација у Оквир квалификација врши се на основу процене и препоруке једне од секторских комисија, а министар просвете усваја ту препоруку. Секторска комисија се састоји од представника социјалних партнера. Њихов главни задатак је да развијају нове квалификације и програме стручног образовања и обуке и да даље развијају постојеће програме, и у великој мери су одговорни за циљеве и садржај програма. Развијене су смернице за секторске комисије са додатним информацијама о процедурама за укључивање стручних квалификација у Оквир квалификација за целоживотно учење – Смернице за секторске комисије за референцирање стручног образовања и обуке на Дански оквир квалификација. Стручне обуке одраслих Укључивање квалификација у Оквир квалификација врши се на основу процене и препоруке једне од комисија за стручно оспособљавање и обуке, а министар просвете усваја ту препоруку. Већа за стручно оспособљавање и обуке састоје се од представника социјалних партнера. Ова већа развијају нове програме стручног оспособљавања и обуке одраслих, и у великој мери су одговорни за циљеве и садржај програма.

	Развијене су смернице за већа за стручно оспособљавање и обуке са додатним информацијама о процедурама за укључивање стручног оспособљавања и обука одраслих у Оквир квалификација за целоживотно учење – Смернице за референцирање сертификата стечених кроз стручне обуке одраслих на Дански оквир квалификација за целоживотно учење. Поморско образовање и обуке Квалификације из области поморског образовања и обука Министарство високог образовања и науке укључује у Национално оквир квалификација у поступку развоја одговарајућег програма који доводи до квалификације. Пре укључивања квалификације, Савет за поморско образовање разматра предлог програма, укључујући и предлог нивоа у оквиру квалификација. Савет за поморско образовање чине представници удружења бродовласника и помораца, Данске агенције за високо образовање и подршку образовању, Данске поморске управе, предавача и студентских организација. Високо образовање Квалификација се укључује у оквир квалификација након акредитације одређеног програма који води до квалификације, или у контексту осигурања квалитета које спроводи акредитована образовна институција и акредитације институције која ће програм реализовати. Акредитација је процена да ли образовни програм који води до квалификације испуњава екстерне, унапред дефинисане критеријуме квалитета и академског нивоа. Процену врши Агенција за акредитацију високог образовања, а одлуку доноси Савет за акредитацију. Информације: Акредитација и осигурање квалитета: https://ufm.dk/login?came_from=/en/education/higher-education/accreditation-and-quality-assurance/accreditation-and-evaluation Данска институција за акредитацију: https://akkr.dk/en/
Француска	Услови за укључивање у <i>RNCP</i> дефинисани су у законским и подзаконским документима (Уредба бр. 2018-1172/децембар 2018) како би се постигла национална уједначеност, квалитет и транспарентност квалификација. Од 2019. године ови услови обухватају: ▪ дефиницију квалификације на основу стандарда занимања (<i>référentiel d'activités</i>); стандард компетенције (<i>référentiel de compétences</i>) који дефинише компетенције и знања, укључујући и трансверзалне; и стандард оцењивања (<i>référentiel d'évaluation</i>) који дефинише критеријуме и методе оцењивања исхода учења; ▪ структуру квалификација која мора имати јединице/блокове компетенција које се могу оценити и валидирати (видети горе); ▪ класификацију по области занимања и одређивање нивоа. Укључивање квалификације у национални оквир квалификација указује да све заинтересоване стране које чине <i>France Compétences</i>, потврђују валидност и квалитет одређене квалификације или сертификата и

	осигуравају паритет међу квалификацијама на истом нивоу, независно од тела које их додељује (држава и друга тела која могу да доделе квалификацију), националне/међународне валидности квалификације или обуке. Оно на шта треба скренути пажњу су мотиви, зашто би квалификација требало да буде регистрована. Ово је неопходно из неколико разлога: ▪ да би провајдери могли да реализују обуке за стицање квалификације и да би за то добијали надокнаду од државе; ▪ да би се финансирала валидација неформалног и информалног учења; ▪ да би се обављале одређене професије и занимања; ▪ провајдери могу да реализују шегртовање само ако су им квалификације укључене у регистар. За све квалификације примењују се исти захтеви. Индустријске или секторске квалификације (<i>CQP</i>) које признају струковна удружења могу се од 2019. године регистровати на захтев, након добијања сагласности Националне комисије, или у <i>RNCP</i> са нивоом или у Специфичном регистру (<i>SR</i>) без нивоа. На тај начин добијају националну валидност и испуњавају услове за финансирање преко Комисије. Могу се стећи на различите начине – кроз обуке одраслих или кроз валидацију неформалног учења.
Пољска	Регулатива о укључивању има карактер обавезне норме која се примењује на све квалификације укључене у НОК. Пуним квалификацијама високог образовања (<i>licencjat/inżynier, magister, doktor</i>) ниво се у оквиру ПОК-а додељује према Закону о ИСК. Формалне опште и стручне квалификације развија Министарство просвете након што се развију и усвоје одговарајући наставни планови и програми. Када високошколске установе развију студијске програме морају да их референцирају на дескрипторе нивоа ПОК-а. Студијске програме онда верификује Пољска комисија за акредитацију у високом образовању. Тржишне квалификације укључују се у Интегрисани систем квалификација на основу одлуке ресорног министра након што нека заинтересована институција (нпр. приватни пружалац обуке, пословна комора, секторска организација) поднесе захтев. Ресорни министар може да донесе одлуку о о укључивању регулисане квалификације из његовог ресора у ИСК на основу одредби и процедура описаних у Закону о ИСК. Процедуре укључивања регулисаних и тржишних квалификација су сличне. (видети у наставку)
Словенија	Услови за укључивање квалификација у СОК су дефинисани законом (Закон о Словеначком оквиру квалификација, Службени лист Републике Словеније, бр. 104/15 и 100/22) како би се обезбедили уједначеност, квалитет и транспарентност квалификација. Од 2016. године ови услови укључују: ▪ за образовне квалификације потребне су следеће информације:

	1. назив квалификације 2. врста квалификације 3. категорија квалификације 4. врста образовања 5. трајање школовања 6. кредитни бодови који се користе за вредновање програма средњег стручног образовања, кратких циклуса у високом стручном образовању и високом образовању 7. услови за укључивање појединца у одређени програм за стицање образовања 8. ISCED сектор и ужи сектор 9. СОК ниво 10. ЕОК ниво 11. ниво Европског простора високог образовања (ЕПВО) за квалификације послесредњег и високог образовања 12. исходе учења 13. оцењивање и завршетак образовања 14. организатор процеса образовања 15. могућности за наставак образовања ■ за стручне и додатне квалификације потребне су следеће информације: 1. назив квалификације 2. врста квалификације 3. категорија квалификације 4. период важења додатне квалификације 5. услови за стицање квалификације 6. ISCED сектор 7. СОК ниво 8. ЕОК ниво 9. ниво Европског простора високог образовања (ЕПВО) за квалификације послесредњег и високог образовања 10. исходи учења 11. оцењивање и коначна провера 12. предлагач додатне квалификације 13. организатор образовања којим се стиче додатна квалификација

Кораци и инструменти за укључивање

Држава	Кораци и инструменти
Данска	Укључивање сертификата и диплома у Оквир квалификација за целоживотно учење заснива се на процени исхода учења које документује одређени сертификат/диплома у односу на дескрипторе нивоа оквира. Процена се заснива на једном од следећих принципа: У потпуности одговара Исходи учења у потпуности одговарају дескрипторима нивоа у погледу знања, вештина и компетенција. Овај принцип се примењује приликом

	укључивања диплома и сертификата на нивое 6-8 у Оквир квалификација или уколико се укључују дипломе стечене у систему високог образовања на нивоу 5. Највише одговара Исходи учења морају генерално, у смислу знања, вештина и компетенција, више одговарати дескриптору нивоа за одређени ниво него за друге нивое. Овај принцип се примењује приликом укључивања сертификата и сертификата за додатне квалификације на нивое 1-5 у Оквир квалификација. Додатне квалификације Додатне квалификације представљају изузетак, јер уопштено морају испунити захтеве у вези са знањем, вештинама или компетенцијама на одређеном нивоу. Када је потребно укључити такве сертификате неопходно је пронаћи фокус у исходу учења, а затим пронаћи дескриптор нивоа са којим је тај исход усаглашен.
Француска	Француска има веома јасан процес и алате који се користе за дефинисање нове квалификације (видети стандарде горе) и јасне критеријуме за укључивање квалификација у НОК. Веома је важан социјални дијалог и коначан договор о квалификацији представника свих заинтересованих страна које су укључене у Националну комисију унутар <i>France Competences</i>, међу којима су увек представници: државе, региона, послодаваца и синдиката запослених. Ова Комисија ради под надзором Министарства рада, запошљавања и професионалне интеграције. Један од важних задатака Комисије је надзор над кохерентношћу и потребама система квалификација и допринос хармонизацији назива стручних и струковних квалификација. Комисија, такође, упућује захтеве телима за доделу квалификација да успоставе еквиваленције између квалификација и/или блокова компетенција унутар квалификација на истом нивоу које су регистроване на основу закона (од стране министарстава) или на захтев (од стране других сертификационих тела).
Пољска	Као што је већ поменуто, квалификације из формалног образовања (тип А) се на основу закона у Оквир квалификација укључују готово аутоматски у тренутку креирања и усвајања. Квалификације које се стичу кроз неформално образовање укључују се само након што власник квалификације поднесе захтев (укључивање на захтев). За процес укључивања на захтев утврђена су нека општа правила: Укључивање квалификација из формалног образовног система регулисано је законом. Остале квалификације укључују се на захтев тела за доделу квалификација, под условом да квалификације задовољавају критеријуме квалитета. За све квалификације, укључујући и квалификације које се стичу кроз неформално образовање, примењују се јединствени критеријуми осигурања квалитета: односе се на тела која додељују квалификације, а фокус је на томе зашто је квалификација потребна и за кога; како је квалификација повезана са сличним квалификацијама, које су циљне групе за одређену квалификацију, услови за валидацију, типична употреба квалификација,

	права која се стичу стицањем квалификације, исходи учења потребни за стицање квалификације. Законске одредбе дефинишу услове и потребне информације о регулисаним и тржишним квалификацијама. Ове информације морају бити укључене у пријаву/захтев за укључивање квалификације у ИСК и интегрисани регистар квалификација. Најважнији део представља укључивање исхода учења и критеријума валидације (оцењивања) како би се обезбедила упоредивост између различитих тела за доделу квалификација. Осигурање квалитета је повезано са свим фазама развоја квалификације (добро осмишљена квалификација је реална, савремена, одговара потребама ученика, тржишта рада и друштва, и добр је описана), као и са процесом доделе квалификације (укључујући оцењивање, валидацију и сертификацију). У случају квалификација које се стичу кроз систем формалног образовања, квалитет је осигуран кроз релевантне институције. У случају квалификација које се стичу кроз неформално образовање (државно регулисане и тржишне квалификације) сва тела која додељују квалификације (сертификациона тела) морају имати развијен интерни систем осигурања квалитета и бити укључене у екстерни систем осигурања квалитета. Извор: (IBE (2015). Осигурање квалитета квалификација у интегрисаном систему квалификација http://biblioteka-krk.ibe.edu.pl/opac_css/doc_num.php?explnum_id=961 Тржишне квалификације укључују се на захтев субјеката који послују на тржишту рада или организују активности обуке (нпр. приватне компаније, удружења). Заинтересовани субјект подноси електронску пријаву ресорном министру надлежном за квалификацију у одређеној области путем портала интегрисаног регистра квалификација. ИРК оператер – ИБЕ (Институт за истраживања у образовању/ <i>Instytut Badań Edukacyjnych</i>) процењује формалне аспекте квалификације. Пријаву шаље надлежном министру, пратећи кораке описане у Закону о ИСК: ▪ спровести консултације са заинтересованим странама у одређеној области ▪ прибавити мишљења стручњака (мишљења о друштвено-економским потребама за укључивање квалификације у интегрисани регистар) ▪ након процене пријаве (исходи учења, сврха тржишне квалификације, сличности са већ укљученим квалификацијама и друго) тим стручњака које именује ресорни министар додељује ниво ПОК-а тржишној квалификацији. Министар шаље мишљење Савету заинтересованих страна за ИСК на мишљење. Уколико је мишљење Савета позитивно, министар тржишној квалификацији додељује ниво ПОК ▪ најављује се укључивање тржишне квалификације у интегрисани регистар квалификација, са детаљним информацијама о квалификацији

	министар обавештава ИРК оператера – ИБЕ о укључивању квалификације у ИСК и даје информације о квалификацији . Сличан поступак примењује се за укључивање у ИСК регулисаних квалификација које се стичу ван формалног образовања. Надлежни министар може донети одлуку о укључивању квалификације која је у делокругу рада министарства. <i>Извор: Slawinski et all, 2017, Including non-formal sectoral qualifications in the NQF in Poland</i>
Словенија	СОК као „чувар пролаза” има важну функцију у осигурању квалитета. Свака квалификација, укључена у регистар СОК мора имати осигуран квалитет и испуњавати низ услова: бити акредитована, транспарентно описана са законом прописаним параметрима, имати описане исходе учења који одражавају СОК дескрипторе за одређени ниво. На тај начин СОК креира окружење за осигурање квалитета за развој, имплементацију програма/поступка и доделу квалификација. Министарство просвете је надлежно за процену и процесе обезбеђивања квалитета у доуниверзитетском образовању, а делимично и у високим стручним школама. Осигурање квалитета базирано је на принципу интерног осигурања квалитета и екстерне процене квалитета, укључујући екстерне процене исхода учења (стандарда знања) у средњем образовању. Национални институт Републике Словеније за стручно образовање и обуку – који је такође и референтна тачка за <i>EQAVET</i> – прикупља информације о осигурању квалитета у средњим стручним школама, прати 11 индикатора квалитета на националном нивоу и пружа подршку школама кроз обуке, публикације и укључивање у међународне пројекте на тему сарадње у области осигурања квалитета. Образовне установе морају сваке године да спроводе самовредновање, и да о томе извештавају надлежне. За управни надзор надлежна је школска инспекција. Словеначка Агенција за осигурање квалитета у високом образовању (<i>NAKVIS</i>) је одговорна за развој и функционисање система осигурања квалитета (акредитацију студијских програма и институција) у високом образовању, у складу са европским стандардима и смерницама.

Степен централизације; са фокусом на неформалне квалификације (квалификације стечене ван формалног образовања и квалификације које су регулисане мимо Министарства образовања)

Држава	Степен централизације
Данска	Данска институција за акредитацију према Закону о акредитацији установа у високом образовању је тело одговорно за спровођење процеса процене и укључивања приватних и других студија које нису јавно признате у оквир квалификација за целоживотно учење. Данска институција за акредитацију развила је процесе и Смернице за пријаву за процену нивоа: https://akkr.dk/wp-content/filer/akkr/Guide-to-level-assessment-4.-Edition.pdf.

	Смернице описују које захтеве образовни програм треба да испуни како би могао да буде оцењен ниво. Такође, садрже и информације о самом процесу, начину пријаве и потребним документима и обрасцима. Процена нивоа спроводи се у две фазе. У фази 1 Данска институција за акредитацију врши административну процену о томе да ли образовни програм испуњава шест захтева у оквиру општих циљеве образовног програма за планирани исход учења чији ниво треба да се процени. Уколико образовни програм испуњава услове, пријава прелази на фазу 2 у којој Данска институција за акредитацију и један или више стручњака дају процену да ли општи циљеви образовног програма за планиране исходе учења могу да се укључе на ниво за који се пријављује у оквир квалификација.
Француска	Француски квалификациони систем је централизован. Једна институција, Комисија за стручне и струковне квалификације, је задужена за укључивање и регистрацију квалификације – независно од статуса (јавно, приватно) или тела које квалификацију додељује. Све четири стране (држава, региони, послодавци и синдикати) имају своје представнике у Комисији. Улога јавних власти и социјалних партнера је избалансирана када је реч о укључивању квалификација које се стичу кроз неформално образовање, јер сви имају право гласа и неопходно је да се постигне договор/консензус. (<i>Debowski at all, 2018</i>) Да закључимо, Француска има централизован приступ у коме је за укључивање квалификација које се стичу кроз неформално образовање од пријема пријава, преко њихове анализе до доношења одлуке о укључивању одговорна једна централна институција. Француски регистар је надгледао Национални комитет за стручне и струковне квалификације (<i>CNCP</i>) до 2018. године, а од јануара 2019. године регистар надгледа ново тело, <i>France Competences</i>, на које су прешле надлежности Националног комитета. <i>CNCP</i> је анализирао захтеве за упис квалификација у француски регистар и давао препоруке Министарству за рад, које доноси коначну одлуку.
Пољска	У Пољској различита тела имају своје улоге у укључивању квалификација које се стичу кроз неформално образовање у ПОК. Пољска је усвојила прелазни приступ: различита посредничка тела у различитим областима стручности су одговорна за анализу предлога; а организације које подносе пријаве, подносе их једном од ових органа. Сви захтеви за укључивање оваквих квалификација се затим подносе централној институцији која води Регистар ПОК-а – ИБЕ. Централна институција процењује формалне аспекте пријаве и затим електронским путем шаље целокупну документацију надлежном министарству. Министарство разматра пријаву и доноси одлуку. ИБЕ укључује квалификацију у интегрисани регистар.
Словенија	Словеначки квалификациони систем је делимично централизован. Неколико националних тела и министарстава је одговорно за укључивање квалификација. Национална тела (Стручни савет за опште образовање, Стручни савет за стручно и струковно образовање и Национална агенција за

	квалитет високог образовања) надлежни су за потврђивање и предлагање укључивања квалификација које се стичу формалним образовањем. Њих одобрава министар надлежан за образовање. За стручне квалификације надлежан је Стручни савет за стручно и струковно образовање. Ове квалификације одобрава министар надлежан за рад. Додатне квалификације потврђује и њихово укључивање предлаже национално тело НКТ СОК-ЕОК, стручна комисија коју именује Министарство рада, а одобрава министар надлежан за рад. У овим телима заступљени су представници свих заинтересованих страна (држава, послодавци и синдикати). Улога државних власти и социјалних партнера покрива квалификације до нивоа 6 СОК-а.

Критеријуми за провајдере/тела за доделу квалификација које су укључене у оквир

Држава	Критеријуми за провајдере/тела за доделу квалификација
Данска	Процена нивоа одвија се у две фазе. У фази 1 Данска институција за акредитацију врши административну процену да ли образовни програм испуњава шест захтева које је неопходно испунити како би било могуће проценити ниво на основу општих циљева образовног програма за планиране исходе учења. Организатор образовног процеса мора испунити услове у погледу: ■ сврхе образовања ■ циљева учења ■ трајања програма обуке ■ евалуације процеса учења ■ процене исхода учења ■ сертификата о стеченој квалификацији У оквиру фазе 2 Данска институција за акредитацију у сарадњи са стручњацима из релеванте области процењује да ли општи циљеви образовног програма за достизање исхода учења могу да се укључе на ниво Данског оквира квалификација за целоживотно учење за који је аплицирано. Процена нивоа заснива се на три елемента процене, који су дефинисани у обрасцу пријаве. Ова три елемента су: ■ исходи учења ■ академске квалификације наставника ■ евалуација наставе (процеса учења).
Француска	Свака институција (јавна или приватна) која жели да укључи квалификацију у један од регистара мора да испуни следеће критеријуме: ■ Правни основ: организатор образовног процеса/орган који додељује квалификацију мора бити правни субјект, јавна институција, приватна компанија или удружење. Мора да има успостављену

	процедуру за случај да орган који додељује квалификацију престане са радом; - Валидност и поузданост квалификације: квалификације које се стичу кроз неформално образовање морају бити валидне и поуздане, што значи да морају бити развијене на начин да задовољавају одговарајући сет стандарда, а организатор образовног процеса/тело за доделу квалификације мора да има систем који осигурава да се квалификација додељује правично и доследно; - Транспарентност квалификације: организатор образовног процеса/тело за доделу квалификације мора бити транспарентно када је реч о садржају и оцењивању квалификације која се стиче кроз неформално образовање, укључујући исходе учења, критеријуме процене и систем оцењивања, везе са валидацијом неформалног и информалног учења и састав комисије за оцењивање; - Веза са постојећим квалификацијама у Француској и иностранству; - Релевантност за тржиште рада: квалификација која се стиче кроз неформално образовање мора бити релевантна за тржиште рада, што значи да ученицима мора да обезбеди знања, вештине и компетенције које су потребне послодавцима у одређеној области или занимању; - Осигурање квалитета: организатор образовног процеса/тело за доделу квалификације мора имати успостављен систем осигурања квалитета како би обезбедио да квалификација која се стиче кроз неформално образовање има неопходан квалитет и задовољава стандарде које је поставио <i>RNCP</i>. Уколико организатор образовног процеса/тело за доделу квалификације која се стиче кроз неформално образовање испуњава ове критеријуме, могу аплицирати за укључивање квалификације у <i>RNCP</i> или посебан регистар. Квалификацију процењује независно тело – Комисија за стручне и струковне квалификације како би се осигурало да испуњава стандарде <i>RNCP</i>, пре него што се укључи у регистар.
Пољска	Телима за доделу квалификација се даје овлашћење за доделу квалификација када надлежни министар донесе посебан пропис или административну одлуку о институцији. Институција треба да испуни критеријуме прописане Законом о ИСК (између осталих, организационе услове или услове у погледу кадрова који спроводе процене и валидације, укључујући захтеве у погледу квалификација, услове интерног или екстерног осигурања квалитета или друге услове). Да би постала тело за доделу квалификација заинтересована институција мора да поднесе електронску пријаву ресорном министру, иако ИБЕ оцењује испуњеност формалних услова и мишљење шаље министру.
Словенија	Словенија не прави разлику између квалификација које се стичу кроз формално и неформално образовање. Словенија признаје и прихвата формалне, неформалне и информалне начине стицања квалификација. Знање стечено кроз неформално или информално учење може се признати/потврдити како би се стекла национална стручна квалификација или делимично признавање образовне квалификације.

	Процедуре за верификацију и потврђивање националне стручне квалификације могу спроводити међу-компанијски центри за образовање, школе, организатори образовања одраслих и коморе које организују јавно признате образовне програме и испуњавају материјалне и кадровске услове утврђене каталогом стандарда стручних знања и вештина. Национални испитни центар бира носиоца поступака за утврђивање и потврђивање националне стручне квалификације на основу јавног конкурса и оне који су изабрани и акредитовани уписује у регистар извршилаца. Национални испитни центар: - Води рачуна о развоју методологија и процедура за процену и потврђивање националне стручне квалификације; - Организује, прати и оцењује обуке кандидата за чланове комисија за оцењивање и сертификацију; - Води рачуна о сету питања и задатака у процесу оцењивања и потврђивања националне стручне квалификације; - Води регистар организатора образовних процеса; - Даје лиценце члановима комисија; - Прати рад комисија.

Укључивање у регистар квалификација

Држава	Регистар
Данска	Свим квалификацијама из стручног образовања, високог образовања, општег образовања и образовања одраслих одређено је ком нивоу националног оквира квалификација припадају и укључене су у базу квалификација https://www.ug.dk/. Приватни и јавни образовни програми који нису у надлежности Министарства за високо образовање и науку, Министарства деце и просвете и Министарства културе али којима је Данска институција за акредитацију одредила ниво су такође укључени. НОК је видљив широј јавности преко две (међусобно повезане) веб странице. На страници https://ufm.dk налазе се информације о НОК-у и квалификацијама које су део оквира намењене међународној јавности. На страници https://www.ug.dk/ налазе се детаљне информације о квалификацијама, програмима и могућностима за стицање квалификација и укључивање у образовне програме, намењене циљним групама у Данској. Овај сајт такође пружа свобухватне информације о НОК-у и нивоима квалификација, објашњава концепт нивоа заснованих на исходима учења и њихов значај за ученике и полазнике обука.
Француска	У Француској постоје два национална регистра квалификација: - <i>RNCP</i> обухвата све квалификације које имају ниво (укључене у регистар на основу Закона или на захтев) - Специфични регистар (<i>RS</i>) укључује квалификације које немају ниво којим се потврђује стицање компетенција које су одговарајуће

	одређеном занимању, стицање трансверзалних вештина (нпр. <i>Cléa</i> сертификат о основним компетенцијама или сертификат о знању језика) и друге сертификате који произилазе из законских обавеза у обављању послова (нпр. сертификат о способности за вожњу). Квалификације у <i>RS</i> регистру нису структуриране у блокове компетенција, иако закон омогућава успостављање веза и поређења између <i>RS</i> сертификата и блокова компетенција укључених у <i>RNCP</i> квалификације уколико је могуће. У 2021. години у <i>RS</i> регистру било је више од 2500 квалификација. (<i>Cedefop</i>, 2022)
Пољска	Пољска има један интегрисани регистар квалификација. Интегрисани регистар квалификација је јавна база која прикупља информације о свим квалификацијама укљученим у Интегрисани систем квалификација, укључујући квалификације које се стичу кроз неформално образовање. Регистар је успостављен на основу Закона о Интегрисаном систему квалификација од 22. децембра 2015. године и једна је од главних компоненти система. ИРК пружа информације о специфичним захтевима које треба испунити да би се стекла квалификација, и информацијама које су акредитоване да додељују квалификације. Регистар обухвата такозване пуне квалификације, оне које се додељују искључиво у систему општег и високог образовања, али и делимичне квалификације које обухватају квалификације стручног образовања које се стичу завршетком школовања, регулисане квалификације и тржишне квалификације које се стичу ван образовног система. ИРК има и функцију повезивања институција које сарађују у оквиру ИСК. https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl/en/
Словенија	Важан технички алат СОК-а је свеобухватан регистар квалификација (https://www.nok.si/en/sqf-register) који описује све квалификације укључене у складу са СОК и ЕОК параметрима: назив, врсту и категорију квалификације, кредитне поене, захтеве за приступ, СОК/ЕОК ниво, <i>ISCED</i> код, исходе учења, тело које додељује квалификацију и могућности за проходност. Регистар садржи око 1690 квалификација (1342 образовне квалификације, 323 <i>НПК</i> и 13 допунских квалификација); повезан је са новим <i>EUROPASS</i>-ом и <i>ESCO</i> што омогућава поређење словеначких квалификација са квалификацијама других ЕУ земаља. НКТ СОК-ЕОК која, на основу закона, делује у оквиру Центра за стручно образовање Републике Словеније одговорна је за вођење и одржавање регистра. НКТ СОК-ЕОК уноси квалификације у регистар СОК након: ▪ усвајања образовног или студијског програма ▪ усвајања каталога <i>НПК</i>, програма стручног усавршавања у континуираном стручном образовању или акредитације студијског програма за доквалификацију ▪ укључивања додатне квалификације у СОК.

Да ли су делимичне квалификације укључене у НОК, да ли су део регистра? Колика је њихова вредност на тржишту рада?

Држава	Укључивање делимичних квалификација
Данска	Имплементација валидације претходног учења (ВПУ) је децентрализована и спроводи се на нивоу пружалаца услуга – спроводе је образовне институције које реализују одговарајуће програме стручног образовања, високог образовања или образовања и обука одраслих. Резултати валидације су гарантовани повезивањем са националним оквиром квалификација. Већина квалификација из данског НОК-а се може стећи кроз ВПУ. У пракси, валидација претходног учења у Данској, уопштено говорећи, пружа појединцима следеће могућности: ▪ да им се одобри приступ програмима формалног образовања и обука уколико не испуњавају формалне услове за упис; ▪ да добију изузећа за делове програма формалног образовања и обука и/или да имају индивидуално прилагођен програм образовања и обуке; ▪ да стекну „сертификат о стеченим компетенцијама” који води до приступа/изузећа у програмима образовања и обуке одраслих; ▪ да добију „сертификат о образовању” за делове или образовни програм у целини на основу валидације претходног учења. Сертификати који се добијају као резултат валидације претходног учења су исти и једнаке вредности као сертификати који се стичу кроз програме формалног образовања.
Француска	Француска нема делимичне квалификације. Све квалификације које су укључене у <i>RNCP</i> морају имати јасну везу са занимањем коју признају и око које су се сложиле све заинтересоване стране. Само овакве квалификације имају додељен ниво. Од 2019. године Француска квалификације структурира у јединице/блокове компетенција (<i>blocs de compétences</i>) и ова пракса је обавезна за све новорегистроване квалификације. Јединица/блок компетенција је „део стручне квалификације” дефинисан као „хомоген и кохерентан скуп компетенција које омогућавају самостално обављање посла, а које се могу проценити и потврдити”. (<i>Labour Code, Article L6113-1</i>) Законом из 2018. године отворена је могућност за пренос квалификација које немају ниво, уписаних у посебан регистар (<i>SR</i>) као признатих јединица компетенција квалификација које су већ регистроване у <i>RNCP</i> (на основу одлуке и договора са власником квалификације), и успостављање/подела заједничких блокова компетенција између две или више <i>RNCP</i> квалификација, уз могућност да Комисија (<i>Commission de la certification professionnelle</i>) обавезе власнике квалификација да деле блокове компетенција између две или више квалификација. (<i>France Compétences, 2021, pp. 34, 82, 84</i>) У оквиру нове поставке НОК-а постоји дугорочни циљ да се дефинишу јединице/блокови компетенција заједнички за различите квалификације,

	како би се омогућила флексибилност у промени каријере у иницијалном стручном образовању и мање линеарним каријерама у континуираној обуци. (<i>France Compétences, 2021, p. 84</i>) Од 2019. године тела за доделу квалификација која желе да региструју квалификације у <i>RNCP</i> морају да дају опис јединица/блокова компетенција који одговарају различитим деловима квалификације. Уредбом из 2020. године дефинисани су услови за признавање успешно оцењених јединица компетенција у случају да није стечена пуна стручна квалификација, чиме се олакшава и подстиче целоживотно учење.
Пољска	Делимичне квалификације укључене у ИРК су: ■ квалификације које се издвајају у оквиру занимања укључених у класификацију занимања у стручном образовању; класификацију занимања у стручном образовању усваја министар просвете у сарадњи са другим министарствима. Делимична квалификација се у формалном стручном образовању додељује за стечене компетенције које омогућавају обављање занимања, али не и пуну квалификацију оним ученицима који раније напусте школовање или не испуне услове за стицање пуне квалификације. ■ квалификације потврђене дипломама мајстора и квалификације калфе које нису наведене у Закону о ИСК-у у члану 8, ■ квалификације стечене након завршених постдипломских студија, ■ квалификације стечене након завршетка других облика универзитетског образовања, нпр. институти Пољске академије наука и истраживачки институти, ■ регулисане квалификације – утврђене посебним прописима, које се додељују у складу са законским одредбама дефинисаним у овим прописима, ван образовног система, ■ тржишне квалификације – нису законски регулисане, и додељују се на основу потреба тржишта. (https://prk.men.gov.pl/wp-content/uploads/2018/01/ulotka_dl_v02_en.pdf) Постоје квалификације из занатског образовања које немају еквиваленте у формалном систему стручног образовања. Овакве занатске квалификације су класификоване као тржишне квалификације у ИСК-у. Примери државно регулисаних и тржишних квалификација које се стичу ван образовног система су: Пројектовање компјутерске графике (<i>Projektowanie grafiki komputerowej</i>), Пилотирање туристичких догађаја (<i>Pilotowanie imprez turystycznych</i>) – ниво 4; Планирање, креирање и дистрибуирање маркетиншких садржаја (<i>Tworzenie oferty, planowanie i prowadzenie sprzedaży skierowanej do klientów biznesowych handlowiec</i>), Управљање радом ресторана (<i>Zarządzanie pracą restauracji</i>) – ниво 5. Делимичне квалификације се постепено уводе у систем (стручног) образовања. Нова структура вишег средњег образовања постепено се уводи почевши од 2019/20. године, а пуна имплементација очекује се 2023/24. године. Појединци који уче на основу основног наставног плана и програма за стручно образовање који се примењује од 1. септембра 2019. године могу да добију сертификат о стручној компетенцији или сертификат о стручној

	квалификацији (Dyplom zawodowy and Certyfikat kwalifikacji zawodowej); на пример, Сертификат о стручној квалификацији за занимање (Świadectwo potwierdzające kwalifikację w zawodzie / Certyfikat kwalifikacji zawodowej) – делимична квалификација. Посебан лого ПОК-а може се ставити на документа издата у Пољској којима се потврђује да је стечена пуна или делимична квалификација. Пуна квалификација стечена у систему формалног образовања значи да особа има одговарајући ниво општег образовања, односно у случају дипломе којом се потврђује стручна квалификација – одговарајући ниво општег образовања и вештине потребне за обављање одређеног занимања. Делимична квалификација односи се само на стручне квалификације и вештине. Делимичне квалификације су веома важне за доквалификацију и преквалификацију одраслих и стицање признате квалификације, као и унапређивање кључних компетенција.
Словенија	Словенија нема делимичне квалификације, нити познаје/користи овај термин. Све квалификације које су укључене у СОК морају имати јасну везу са једним или више занимања које признају и око којих се слажу све заинтересоване стране. Само такве квалификације могу имати ниво. Међутим, дефинисане су јединице квалификација (модули), које могу да обухвате неке професионалне активности и повезане су са компетенцијама, и као такве могу да буду предмет процеса признавања неформално стечених знања, вештина и компетенција. Уколико ово представља знања, вештине и компетенције у оквиру стручне компетенције, може се приступити процесу стицања националне стручне компетенције. Закон о националним стручним квалификацијама (Службени гласник Републике Словеније, бр. 1/07 и 85/09)

Процедуре осигурања квалитета за укључивање квалификација које се стичу кроз неформално образовање

Држава	Процедуре осигурања квалитета
Данска	Квалификације које се стичу у приватним установама и државним установама које нису у надлежности Министарства просвете могу бити укључене у оквир квалификација под одређеним условима. Приватни организатори образовања и обука и јавни организатори обука који нису у надлежности Министарства за децу и образовање, Министарства културе или Министарства образовања и истраживања, могу да аплицирају за укључивање квалификација у оквир квалификација. Такво укључивање у оквир квалификација одвија се кроз процену нивоа образовања коју спроводи Данска институција за акредитацију. Процена нивоа појашњава ниво приватних квалификација. Ово даје јавно признатим образовним институцијама бољу основу за одлучивање о захтевима за упис и пренос кредита, а послодавци добијају бољу основу за процену укупних квалификација кандидата за посао.

	Координациони одбор за оквир квалификација усвојио је принципе и процедуре за оцењивање нивоа и укључивање квалификација у оквир квалификација. Ово је урађено у сарадњи са Данском институцијом за акредитацију и након широког консултативног процеса са заинтересованим странама у приватном и јавном сектору. Принципи и препоруке за процену нивоа и укључивање квалификација Пријаве за укључивање квалификација у оквир квалификација обрађују се у две фазе. У оквиру прве фазе Институција за акредитацију процењује да ли установа у којој се стиче квалификација испуњава услове у погледу: ■ сврхе образовања ■ циљева образовања ■ времена током којег се програм спроводи ■ евалуације наставе ■ процене исхода учења ■ сертификата о стеченој квалификацији Уколико су услови испуњени, Институција за акредитацију у оквиру друге фазе врши процену нивоа, уз подршку екстерно ангажованих стручњака. Оцена нивоа заснива се на следећим критеријумима: ■ поређење исхода учења програма са дескрипторима исхода учења за одређени ниво у оквиру квалификација ■ стручне квалификације наставника ■ да ли евалуација наставе подржава могућности ученика да постигну опште циљеве програма и исходе учења.
Француска	Постоје јасно дефинисане процедуре за осигурање квалитета за све врсте квалификација. Квалификације које се додељују у име државе региструју се аутоматски. Све квалификације које се региструју на захтев морају да испуне све критеријуме у погледу квалификације (видети горе) и тела за доделу квалификација (видети горе).
Пољска	Ово поглавље фокусира се на квалификације које се стичу ван формалног система општег, стручног и високог образовања, како је дефинисано Законом о ИСК-у. Тело за доделу квалификација које се стичу ван формалног образовања мора да има систем интерног и екстерног осигурања квалитета за валидацију и сертификацију квалификација. Важно је да је систем обука одвојен од процеса оцењивања и валидације, валидација исхода учења мора се континуирано пратити и интерно евалуирати. Постоји листа институција за екстерно осигурање квалитета. Тела за доделу квалификација у обавези су да на сваке две године достављају извештаје о раду надлежним министарствима. (<i>Slawinski et all, 2017, Including non-formal sectoral qualifications in the NQF in Poland</i>)
Словенија	Пријаву за упис додатне квалификације у СОК може поднети послодавац, група послодаваца или Завод за запошљавање Републике Словеније, као предлагач, на обрасцу који је утврдила НКТ СОК-ЕОК и који је објављен на њиховој веб страници. Пријава мора садржати следеће информације:

	■ програм обуке за стицање додатне квалификације ■ анализу потреба тржишта рада ■ стандард квалификације ■ опис процеса осигурања квалитета кроз самоевалуацију ■ референце предлагача о искуству у одговарајућој области рада ■ назив носиоца програма обуке, који обуку спроводи на основу уговора, уколико предлагач није сам носилац програма обуке Центар за стручно образовање врши стручну оцену пријаве за упис квалификације у СОК и припрема мишљење о подобности апликације и програма обуке. На основу позитивног мишљења Центра за стручно образовање, у року од месец дана од пријема овог мишљења, стручна комисија ће донети одлуку о пријави и припремити предлог за укључивање додатне квалификације у СОК. НКТ СОК-ЕОК прослеђује предлог за укључивање додатне квалификације у СОК министру надлежном за рад, који доноси одлуку о укључивању додатне квалификације у СОК. Након укључивања додатне квалификације у СОК, НКТ СОК-ЕОК уписује додатну квалификацију у регистар квалификација. Додатне квалификације се у СОК укључују на период од пет година. Три месеца пре истека тог рока, подносилац иницијалног захтева може поднети захтев за продужетак важења одлуке о укључивању квалификације у оквир. Процедура за продужетак важења одлуке иста је као процедура за иницијално укључивање квалификације у СОК.

Власништво над квалификацијом укљученом у НОК/регистар

Држава	Власништво над квалификацијом
Данска	Квалификације које су у оквир квалификација укључене на основу закона су опште добро и процес образовања и обуке за стицање таквих квалификација могу реализоват све акредитоване институције. Приватне квалификације које имају ниво НОК-а и које је акредитовала Данска институција за акредитацију су власништво институција које су квалификацију акредитовале.
Француска	Власништво над квалификацијом се односи на то да ли квалификација која је укључена у НОК отворена за друга тела за доделу квалификација, односно друге институције могу аплицирати да постану тела за доделу квалификација које су већ укључене у НОК. Овде се главна разлика прави између: ■ квалификација које су укључене у регистар и остају у власништву институције која је поднела захтев за укључивање квалификације у НОК и ■ квалификација које су укључене у систем и НОК и постале су јавно добро.

	Квалификације које се укључују у НОК аутоматски, на основу одлуке државе/министарстава су јавно добро. Квалификације које се стичу кроз неформално образовање и које се укључују у НОК на захтев остају у власништву институције која их је развила. Ово може довести до полифериције квалификација. Комисија за стручне и струковне квалификације има важну улогу у провери сличности нове квалификације са квалификацијама које су већ укључене у регистар. Комисија чак може да обавезе власника квалификација да подели/учини јавно доступним блокове компетенција (власник квалификације мора да се сложи).
Пољска	Квалификације које се стичу кроз формално опште и стручно образовање потврђује министар просвете, који усваја прописе којима се уређују сви аспекти квалификација. Квалификације су јавно добро. Квалификације (студијски програми) које се нуде у високом образовању развијају високошколске установе које су власници ових програма. У случају регулисаних квалификација које додељују друга министарства (тип Б), надлежни министар је формално одговоран за дефинисање квалификација и система њиховог додељивања. Надлежни министар именује тело/тела за доделу квалификација. Специфичност система у Пољској је да у случају тржишних квалификација (тип В), тела за доделу ових квалификација могу бити већ именована за квалификације које су већ уписане у Интегрисани регистар квалификација. Када је тржишна квалификација упише у Регистар, она постаје јавно добро. Институције које аплицирају за упис квалификације у ИРК немају ексклузивно право да додељују ту квалификацију. Свака институција заинтересована за доделу неке од квалификација које су уписане у Регистар може да конкурише да добије овлашћење за доделу квалификација и да буде уврштена на листу тела за доделу одређене квалификације. Ово решење је осмишљено како би се „тржиште” квалификација заштитило од монопола појединих институција. (<i>Slawiński et al, 2017</i>)
Словенија	У Словенији су квалификације које су укључене у СОК на основу одлуке државе/министарстава јавно добро и сви акредитовани реализатори програма образовања и обука, јавни и приватни, могу да реализују програме образовања и обуке за стицање таквих квалификација. Квалификације које се стичу кроз неформално образовање и које су регистроване остају у власништву подносиоца захтева/институције која их је развила и имају рок важења од пет година. Након тога, институција која реализује програм образовања/обуке за стицање квалификације може поднети захтев за продужетак рока важења за још пет година.

Заинтересоване стране у контексту НОК-а – ко учествује у процесу укључивања квалификација, са фокусом на делимичне и регулисане квалификације које се стичу кроз неформално образовање? Ко доноси одлуку о покретању процеса? Ко доноси коначну одлуку? Преглед процеса...

Држава	Укључене заинтересоване стране
Данска	Дански оквир квалификација за целоживотно учење успостављен је административном одлуком 2009. године. Оквир је интегрисан у секторско законодавство. У високом образовању се спроводи на основу Закона о акредитацији. На свим осталим нивоима је интегрисан у образовне политике. Имплементацију НОК-а координира Национални координациони комитет за Дански оквир квалификација који је основан 2006. године, а који чине представници министарстава надлежних за целоживотно учење у Данској: Министарство деце и образовања, Министарство за високо образовање и науку и Министарство културе. Након 2018. године Данска институција за акредитацију постала је саветодавни члан комитета за референцирање приватних и јавних образовних програма у Дански НОК. Комитет се консултује са заинтересованим странама о свим питањима у вези са имплементацијом оквира и његовим редовним ажурирањима. На пример, све заинтересоване стране су консултоване о принципима и процедурама за укључивање приватних и јавних образовних програма у Дански НОК. Одговорност за осигурање квалитета квалификација у националном оквиру квалификација и одређивање нивоа је на министарствима надлежним за образовање и обуку. (Министарство високог образовања и науке)
Француска	Законом из 2018. године успостављена је <i>France Compétences</i>, нова национална институција са четворопартитном структуром коју чине представници државе, региона, организације послодаваца и синдиката. Институција делује под надзором Министарства за рад, запошљавање и професионалну интеграцију. 2019. године основана је нова комисија у оквиру <i>France Compétences (Commission de la certification professionnelle – CNCP)</i>, како би се осигурало да квалификације које су укључене у регистар задовољавају потребе друштва и привреде и како би се развио флексибилан систем квалификација који брзо реагује на промене. Њена мисија, дефинисана Законом о раду, је да: издаје обавештења о пријавама за упис у националне регистре (<i>RNCP</i> и <i>CP</i>); припрема списак занимања за које се сматра да „настају” или се мењају посебно брзо; упућује захтеве телима за доделу квалификација за утврђивање/успостављање еквиваленција међу квалификацијама и/или јединицама/блоковима компетенција у оквиру квалификација истог нивоа које су у регистар укључене на основу закона (на основу уредби министарстава) или на захтев (других тела за доделу квалификација); објављује методолошке препоруке за тела за доделу квалификација; допирноси усаглашавању терминологије која се користи за називе квалификација. (<i>France Compétences</i>, 2021, p. 4)

	Квалификације које се стичу кроз неформално образовање укључују се на захтев. У прве две фазе (подобност и процена) постоје две одвојене процедуре оцењивања на основу захтева: једна за националне квалификације и друга за регионалне квалификације. Трећа фаза (препука и одлука), која је заједничка за све квалификације, укључује испитивање различитих пријава <i>CNCP-a</i>. Ова фаза је кључна, јер се завршава препоруком комисије. Коначну одлуку доноси министар надлежан за стручно образовање и одлука се након тога објављује у <i>Journal Officiel</i>.
Пољска	Закон о ИСК разјаснио је улоге различитих институција и заинтересованих страна. Министарство просвете надлежно је за свеукупну координацију, док је Институт за истраживања у образовању одговоран за координацију послова и суштинску подршку имплементацији ИСК-а. Савет заинтересованих страна ИСК-а успостављен је у септембру 2016. године као саветодавно и консултативно тело Министарства просвете и науке. Савет се састоји од представника организатора образовања и обука, послодаваца, синдиката, удружења високошколских установа, комерцијалних институција за обуку, локалних самоуправа, представника ученика/полазника и централне администрације (Министарство просвете и Централна испитна комисија). Његова улога је да пружа савете о раду, да прати имплементацију и да одређује правац развоја ИСК-а. Међуминистарска радна група за целоживотно учење и интегрисани систем квалификација, основана 2010. године, наставља са радом, пратећи имплементацију ИСК-а на стратешком нивоу. ИБЕ има кључну улогу када је реч о систему и оквиру квалификација, пружању подршке министарству у припреми техничких и организационих решења и праћењу имплементације. Институт је номинован да подржава и координира развој и укључивање у оквир квалификација стечених ван формалног образовања. Такође је одговоран за функционисање регистра квалификација и за укључивање у регистар квалификација које су већ укључене у ИСК. Секторска већа која чине представници послодаваца, запослених и секторских јавних институција оснивају се од 2016. године. Њихова улога је да омогућавају и усмеравају дијалог између образовања и привреде, делујући као форум за дискусију о потребама сектора и да ли и колико вештине које се стичу у школама, на универзитетима и на обукама одговарају потребама послодаваца. Секторска већа развила су секторске оквире квалификација за водеће привредне секторе. (<i>Cedefop, 2021. European inventory of NQFs 2020 – Poland</i>) Процедура за укључивање тржишних (нерегулисаних) квалификација у ИСК обухвата следеће кораке након аплицирања власника квалификације: <u>Корак 1: Спровођење консултативног процеса са заинтересованим странама</u> Министар се са представницима заинтересованих страна консултује о предложеној квалификацији. Министар шаље информацију о квалификацији заинтересованим странама и на порталу ИСК објављује почетак консултативног процеса и позив да заинтересовани доставе своје

	мишљење. Након разматрања пристиглих мишљења, шаљу се одговори и припрема обједињени извештај о спроведеном консултативном процесу. Овај обједињени извештај шаље се подносиоцу захтева и истовремено објављује на порталу ИСК. <u>Корак 2: Прибављање мишљења стручњака</u> Након завршеног консултативног процеса, министар од неколико бираних стручњака тражи мишљење о друштвеној и економској потреби за укључивање предложене квалификације у ИСК. Стручњаци од којих се тражи мишљење морају имати практично искуство у области тржишне квалификације, морају представљати различите групе заинтересованих страна за које је тржишна квалификација релевантна и морају имати компетенције за процену појединачних исхода учења предложене тржишне квалификације. <u>Корак 3: Процена апликације</u> Након добијања мишљења стручњака министар процењује апликацију и доноси позитивну или негативну одлуку. Одлука се заснива на следећим елементима: исходи учења се процењују у односу на задатке које особа са датом квалификацијом треба да обавља; процењује се адекватност захтева за валидацију исхода учења; сврха укључивања тржишне квалификације у ИСК процењује се узимајући у обзир: а) степен у коме је предложена тржишна квалификација усклађена са друштвеним потребама, потребама тржишта рада и послодаваца и б) сличност тржишне квалификације са квалификацијама које су већ укључене у ИСК. <u>Корак 4: Одређивање и додела нивоа ПОК-а</u> Министар именује тим стручњака који упоређује исходе учења потребне за стицање квалификације са дескриптором нивоа ПОК-а. <u>Корак 5: Објављивање информације о укључивању тржишне квалификације у Интегрисани систем квалификација</u> <u>Корак 6: Слање информације администратору Регистра квалификација</u> <u>Корак 7: Објављивање информације да институције могу да аплицирају за одобрење статуса тела за доделу квалификације</u> <u>Корак 8: Започињање процедуре одобрења статуса тела за доделу квалификације</u> (<i>Slawiński et al, 2017</i>)
Словенија	Министарство за рад, породицу, социјална питања и једнаке могућности је, у сарадњи са Министарством просвете, науке и спорта, надлежно и одговорно за развој и имплементацију СОК-а. Водећа институција на оперативном нивоу је Национални завод за стручно образовање. Завод је централна национална институција за подршку развоју и политикама образовног система, која спроводи низ пројеката и активности за оба министарства и блиско сарађује са социјалним партнерима (нпр. координира рад 10 секторских већа надлежних за развој стандарда занимања, координира развојем националног оквира курикулума у

	стручном образовању и пружа подршку стручном усавршавању наставника). У својој улози НКТ за ЕОК, Завод сарађује са Словеначком агенцијом за осигурање квалитета у високом образовању (NAKVIS), институцијом одговорном за квалитет високошколских квалификација, по свим питањима која се односе на високо образовање. Ова сарадња базира се на писаном споразуму који су обе институције потписале 2012. године.

Да ли се плаћа такса за укључивање квалификација које се стичу кроз неформално образовање

Држава	Такса за укључивање квалификација
Данска	Апликанти плаћају процену нивоа и укључивање квалификације у НОК.
Француска	Нема накнаде за пријаву или укључивање. У Француској држава финансира цео процес укључивања квалификација које се стичу кроз неформално образовање. Активности <i>CNCP-a</i> , као и активности министарства надлежног за стручно оспособљавање класификоване су као јавне услуге, а јавне услуге су у Француској бесплатне. Трошкове најчешће покрива Министарство рада из чијег се буџета издвајају средства за обраду пријава и упис квалификација у регистар. Пријаве су бесплатне, али могу да укључе одређене трошкове за апликанте када је реч, на пример, о механизму сертификације и праћење бивших полазника. О томе, међутим, нема доступних података. (<i>Alexandre Meliva et all. 2017. Including non-formal qualifications in the NQF</i>)
Пољска	У Пољској постоји неколико врста накнада у ИСК-у. Фиксни трошкови се плаћају из националног буџета, варијабилни трошкови варирају у зависности од броја квалификација. На пример, такса за укључивање тржишне квалификације у ИСК је око 500 евра. Подношење захтева за добијање статуса тела за доделу квалификација кошта око 2500 евра. Уколико је реч о истој институцији, цена за комбиновану апликацију је нижа (око 1250 евра). Тела за доделу квалификација плаћају и кварталне таксе у висини од око 3% прихода од накнада наплаћених током процеса доделе квалификација. Постоји и накнада за пријаву за добијање статуса институције за екстерно осигурање квалитета. (<i>Slawinski et all, 2017, Including non-formal sectoral qualifications in the NQF in Poland</i>)
Словенија	Трошкови процеса укључивања додатних квалификација у СОК су трошкови вођења процеса и трошкови стучне процене подобности пријаве подносиоца. Плаћа их предлагач додатне квалификације. Висину трошкова (тренутно трошкови износе око 1000 евра) утврђује Управни одбор Националног завода за стручно образовање који спроводи поступак и пружа стручну помоћ и подршку организаторима програма образовања и обука.

Вредност квалификације која се стиче кроз неформално образовање/делимичне квалификације која је укључена у НОК

Држава	Вредност квалификације која се стиче кроз неформално образовање/делимичне квалификације
Данска	Процена нивоа приватних и јавних образовних програма није јавно признање и не даје никаква права у виду захтева за захтева за оцене за пренос бодова или приступ упису у јавно признате програме. Ипак, повећава транспарентност на тржишту приватног образовања и доприноси напорима да се осигура и развија квалитет образовних програма ван формалног система образовања.
Француска	Француски НОК је инклузиван оквир и од 2019. године представља важан инструмент подршке целоживотном учењу. У интересу државе је да има савремене и релевантне квалификације, усклађене са потребама привреде и друштва у целини. Квалификације које се развијају као комплементарне са квалификацијама које се додељују у име државе, а које развијају бројне институције у своје име и квалификације на нивоу сектора привреде играју важну улогу када је реч о одговору на потребе тржишта рада. Укључивање квалификација које се стичу кроз неформално образовање у регистар доноси многе предности: власници квалификација могу добити средства, финансирати валидацију неформалног учења и ући у друге програме.
Пољска	Квалификације које се додељују ван система формалног образовања и обуке су важан део ИСК-а и приоритет образовних политика у овом тренутку.
Словенија	СОК обухвата све врсте квалификација усвојене на основу закона (Закон о Словеначком оквиру квалификација). Свака таква квалификација ће постати видљива, бити смештена у Регистар СОК-а и повезана са институцијама које организују програме обуке за стицање такве квалификације. Циљ оваквог приступа је транспарентност свих врста квалификација. Када је реч о вредности квалификација на тржишту рада не постоји јединствен приступ у приватном и јавном сектору. <i>НПК</i> још увек нису укључене у тарифне разреде, иако их послодавци равноправно третирају и процењују и плаћају према нивоу СОК-а. У јавном сектору, осим осим у секторима у којима је <i>НПК</i> једини начин да се стекне квалификација, квалификације нису једнако признате.

Подстицаји за власнике квалификација да покрену иницијативу за укључивање квалификација

Држава	Подстицаји
Данска	Укључивање приватних квалификација у Регистар представља и државни и приватни интерес. Акредитација таквих квалификација је регулисан процес, базиран на прописаним (партнерски договореним) процедурама и критеријумима. Приватне институције о свом трошку акредитују и институцију и квалификацију, која на тај начин постаје

	видљива/транспарентна и упоредива са другим квалификацијама. На тај начин постаје и широко доступна појединцима.
Француска	Уписивање квалификације у Регистар је неопходно: ▪ за добијање средстава из регионалних, националних и међународних фондова ▪ за финансирање валидације неформалног учења које води до квалификације која је уписана у Регистар ▪ за улазак у шеме за шегртовање које воде до квалификације ▪ за обављање одређене професије или занимања Квалификације уписане у Регистар признате су на националном нивоу, чиме се корисницима шаље порука да су те квалификације квалитетне и релевантне.
Пољска	Важно је да НОК за целоживотно учење покрива све нивое и врсте квалификација. Међутим, то што је оквир отворен није довољно. Важно је обезбедити подстицаје или подршку за тела која подосе захтеве за упис квалификација, а са друге стране заштитити кохерентност националног система квалификација. У Пољској је постојао ризик да ће јавно вођен систем који подразумева плаћање накнада бити мање попуњен квалификацијама. Међутим, подаци указују на то да је Пољска успешна у укључивању квалификација стечених кроз неформално образовање, уз подршку бројних пројеката. У тренутној фази имплементације фокус је на развоју, одређивању нивоа и укључивању квалификација стечених кроз неформално образовање у ИСК. Завод за истраживања у образовању подржава овај рад, у складу са принципима који регулишу све квалификације укључене у ИСК и управља пројектима. Према плану имплементације ИСК-а, циљ је да се до 2023. године у Регистар укључи око 200 нерегулисаних квалификација (тржишних квалификација). Од марта 2021. године 119 таквих квалификација је већ укључено у Регистар, 217 је предложено за укључивање (налазе се у различитим фазама формалне евалуације и процене садржаја). <i>(Cedefop 2021. European inventory of NQFs 2020 – Poland)</i>
Словенија	У Словенији нема посебних фондова посвећених развоју квалификација. За развој квалификација, осим високошколских и додатних, према закону су надлежне националне институције које квалификације развијају у оквиру својих годишњих планова рада, финансираних из буџета. Ове квалификације су јавне и школе и друге институције могу да се такмиче (у добијању акредитације) за њихову имплементацију. Додатне и високошколске квалификације развијају институције које их акредитују, о свом трошку. Пружаоци неформалног образовања (не додељују квалификације већ само компетенције) могу конкурисати за националне фондове за обуке запослених, незапослених и посебних група. Новац се додељује на основу јавних конкурса.

Специјализације у студијама медицине и њихов положај у оквиру квалификација

Држава	Подстицаји
Данска	Директива 2005/36/ЕЦ Европског парламента је смерница за данску владу у области здравства и неге. Студије медицине подељене су на трогодишњи основни студијски програм и трогодишњи мастер студијски програм на нивоу 7 Данског оквира квалификација. По завршеним студијама, неопходно је одрадити најмање једногодишњи програм стажирања (<i>residency</i>) пре него што је могуће регистровати се као лекар у Данској агенцији за безбедност пацијената. Затим се може започети обука за стицање звања лекара специјалисте. Дански програми специјализације креирани су тако да обезбеде свеобухватну обуку из различитих медицинских специјалности. Структурирани курикулуми за специјализације осигуравају да специјализанти добију добро образовање и искуство у одабраној области. Данска нуди могућности специјализације и субспецијализације, како би се продубило знање и стручност. У Данској постоји 39 медицинских специјалности. Трајање постдипломских програма варира од 48 до 60 месеци и процењује се на основу свих планираних компетенција у програмима. Лиценца специјалисте се додељује лекару након успешно завршене специјализације и регистрације као лекар специјалиста. Ове специјализације нису нове квалификације и нису уписане у Дански оквир квалификација.
Француска	Медицинско образовање у Француској је једна од најдужих образовних путања у француском високом образовању. Састоји се од теоретске и практичне обуке, са постепеним преласком од теорије на почетку, ка практичним аспектима како обука напредује. Студије опште медицине трају 9 година. Школовање лекара специјалиста траје 10 до 12 година. Студенти пролазе кроз три циклуса студија, почевши од првог који траје три године, од којих су две године академске припремне године, са истим курикулумом за све – медицину, фармацију, стоматологију, сестринство и физиотерапију. Други циклус траје три године и фокусиран је на медицину. Да би стигли до трећег циклуса, студенти морају успешно завршити други циклус и положити теоријске националне испите, уз валидацију свих периода стажирања у болницама и учешће на семинарима. На основу успеха и оцена које су постигли током студирања, студенти бирају специјализацију коју желе. Трећи циклус обухвата два студијска програма: општу медицину или друге специјализације; оба програма омогућавају стицање дипломе специјалистичких студија (<i>DES</i>). Обука је завршена када кандидат заврши сваки од обавезних шестомесечних курсева обуке. Такође, потребно је изградити медицинску тезу, обично на тему из области изабране специјализације, углавном у последњој години студија.

	Специјализација се потврђује дипломом специјалистичких студија, након одбране рада. Поред једне специјализације, може се завршити још нека, чиме се стиче сертификат о комплементарним специјалистичким студијама (<i>DESC</i>), за шта је потребно још две године студија. Након тога, студент може припремити и бранити тезу за стицање доктората из медицинских наука. Француска не укључује ЕУ-регулисане професије у Национални оквир квалификација (<i>RNCP</i>), тако да <i>DES</i> диплома није укључена у систем квалификација, али је документ који лекару специјалисти омогућава самосталан рад.
Пољска	У Пољској је стицање додатних квалификација након завршеног формалног општег, стручног и високог образовања уобичајен пут професионалног развоја у многим областима. Додатне квалификације су повезане са професионалним напредовањем. То важи, између осталог, за област медицине (специјализације у области медицине и сестринства), правну струку (правни саветник, адвокат, тужилац, судија), рачуноводствене услуге (књиговођа, самостални књиговођа, ревизор, берзански брокер), за занимања у грађевинарству, електроенергетици, одржавању машина и опреме, копненим, ваздушним и поморским комуникацијама и другим областима. Систем медицинског образовања у Пољској обухвата основни програм обуке у трајању од 5-6 година програма обуке (медицина, стоматологија, фармација), који се завршава општим испитом. Студенти су у обавези да сваке године обаве обавезну праксу у болницама или другим медицинским установама. Медицинска диплома је еквивалент магистарске дипломе. Да би стекли пуно право за бављење медицинском праксом, неопходно је завршити шестогодишњи курс, укључујући 13 месеци професионалног стажирања, и положити национални Медицински завршни испит (<i>LEK</i>) у Медицинском испитном центру. Пољска комора лекара и стоматолога надлежна је за издавање лиценци у складу са Директивом ЕУ 2005/36/ЕЦ. Звање лекар специјалиста одређене медицинске области стиче се по завршетку образовања, које обично траје 5-6 година током професионалног рада. Програм образовања обухвата теоријски и практични део.
Словенија	Директива ЕУ 2005/36/ЕЦ Европског парламента је смерница за словеначку владу када је реч о области здравства и неге. Ток и завршетак специјализације из области здравства у Словенији регулисан је Законом о здравственим услугама (<i>ZZdrS-UPB3</i>). Лекар може самостално да обавља лекарску праксу ако, поред услова утврђених законом о раду и другим прописима, испуњава и посебне услове прописане овим Законом. Лекар треба: ▪ да има одговарајуће образовање и обуку (квалификацију) ▪ да буде уписан у регистар лекара

	▪ да буде лиценциран за самостално пружање медицинских услуга у одређеној области медицине. Лиценца се додељује лекару након положеног специјалистичког испита којим се завршава специјализација. Садржаје специјализација припрема Лекарска комора Словеније у сарадњи са Медицинским факултетом, а усваја Лекарска комора у договору са министром здравља. Врсте и трајања специјализација, поступак полагања специјалистичког испита и именовање испитне комисије утврђује Лекарска комора. Словенија је одлучила да радне лиценце не спадају у словеначки оквир квалификација. Из тог разлога ове специјализације нису део НОК-а.

Укључивање квалификација у колективне уговоре

Квалификације имају важну улогу у регулисању тржишта рада. Одређују минимални ниво знања, вештина и компетенција потребних за обављање занимања.

Као што је истакнуто у студији *Улога квалификација у управљању занимањима и професијама*, коју је припремио *CEDEFOP* (2013), различите државе користе различите националне стратегије како би квалификацијама регулисале тржиште рада. Неке државе појашњавају услове за улазак у одређена занимања и професије. Студија такође истиче да је утисак да су споразуми и одлуке на националном нивоу од мањег значаја у односу на оне на нивоу сектора. Истраживања у различитим секторима указала су на разлике у форми и регулативи. На пример, снажан утицај јавне управе примећен је у областима здравства и социјалне заштите, транспорта и логистике. У другим секторима које је обухватила студија (електрична енергија, водопривреда, прерада нафте и гаса и хемијска индустрија, индустрија гума и пластике) актери на нивоу сектора уводе строге прописе о квалификацијама потребним за обављање одређених занимања, углавном везаних за здравље и безбедност, а све је учесталија и регулација у погледу нивоа компетенција и осигурања квалитета.

Међународни споразуми су веома важни. На пример, директива ЕУ 2005/36 и њена допуна кроз Анекс 5 из 2019. године имају кључну улогу када је реч о квалификацијама у областима здравства и социјалне заштите и транспорта и логистике.

Тржишта рада се разликују од државе до државе, као и улоге заинтересованих страна у колективним споразумима и развоју квалификација.

Данска

У Данској су запошљавање и услови рада, укључујући плате, углавном регулисани колективним уговорима о којима су преговарали социјални партнери.

Данска има дугогодишњу традицију високе синдикалне организације и јаким радничких организација (синдиката) и организација послодаваца. Они су општепознати као „социјални партнери”. Социјални партнери преговарају о колективним уговорима кроз систем колективног преговарања. Социјални партнери имају споразум о сарадњи који поставља услове за дискусију о свим релевантним питањима на радном месту. Висок ниво међусобног поштовања и признавања међу партнерима води до високог нивоа прихватања и снажног осећаја власништва.

Не постоји законом прописана минимална зарада. Уместо тога, плате и услови рада дефинисани су гранским, секторским или компанијским колективним уговорима.

Законодавство покрива само посебне области као што су здравље и безбедност, право на годишњи одмор, накнаде за боловање, једнак третман, једнака плата и породилско/родитељско одсуство.

Закон о запосленима дефинише питања као што су пробни рад и отказни рокови за раскид уговора.

Колективни уговори су подржани системом универзалних бенефиција који се финансира из пореза, гаранцијом за бригу о деци и проактивном политиком тржишта рада која је осмишљена да одржи висок ниво запослености.

У приватном сектору, процес колективног преговарања заснива се на партнерима дефинисаним Општим уговором из 1899. године. Два главна укључена тела су:

- Данска конфедерација синдиката (*FH*), која је највеће синдикално тело у Данској; састоји се од 64 синдиката са 1,3 милиона чланова и призната је као најрепрезентативнија конфедерација и у приватном и у јавном сектору
- Конфедерација данских послодаваца (*DA*), која се састоји од 12 организација приватног сектора које представљају око 25000 компанија које запошљавају 30% укупне радне снаге (50% у приватном сектору).

Слични системи за преговарање и договоре постоје између државе и синдиката јавног сектора:

- Агенција за модернизацију јавне управе је део Министарства финансија и обавља функцију послодавца Владе у погледу људских ресурса, колективних уговора, менаџмента, закона о запошљавању, плата и пензија
- Централна организација државних службеника Данске Федерације (*CFU*) је партнер у колективном уговору

У данском државном сектору договорена је шема усклађивања зарада која обезбеђује да плате државних службеника током дужег временског периода прате раст плата у приватном сектору. Шема прилагођавања зарада аутоматски прилагођава развој плата у државном сектору развоју плата у приватном сектору, али повремено може доћи до одређених временских кашњења.

Када је реч о колективним уговорима, преговари се воде између централних организација, националних организација послодаваца и запослених и у сваком релевантном предузећу. Однос између послодаваца и запослених регулише се првенствено кроз колективне уговоре, укључујући питања као што су:

- Плате и процеси одређивања висине зарада
- Плаћање током породилског и родитељског одсуства
- Пензије
- Радно време и флексибилни радни дани
- Приступ целоживотном учењу и сталном развоју вештина
- Различите могућности плаћања радника током болести, породилског/родитељског одсуства или плаћеног одмора.

Уговори генерално садрже и независна правила и одредбе које се налазе у данском законодавству. Колективни уговори одређују висину зарада.

За плате по сату користе се четири различите шеме колективног уговора. Плата заснована на времену значи плату по сату или на месечној основи, за разлику од плаћања по основу учинка, као што је плаћање по комаду.

Плата заснована на времену се користи у следећим врстама уговора:

- Стандардни систем плата
- Систем минималне зараде
- Систем минималне исплате
- Систем без посебне платне стопе

Најчешће коришћени системи зарада засновани на времену су минимална зарада и минимална исплата.

Уговори о минималним зарадама укључују одредбу која прописује да не може постојати системски диспаритет у висини плата запослених у једном предузећу и платама упоредивих запослених у сличним предузећима у региону.

У систему минималног плаћања, колективни уговори прописују минималну стопу и обавезу склапања уговора о личном плаћању.

Уговори о минималној плати обично предвиђају следеће: стопа плате по сату или месечно, која представља минимални ниво личне плате; лични додаци на плату који зависе од искуства, образовања, обуке, одговорности и слично; додаци за прековремени рад, распоред сати, рад у сменама, рад викендом и слично; одредба о платама која утврђује критеријуме за одређивање индивидуалних плата; критеријуми у уговору се често односе на извршавање задатака, искуство, одговорности и слично.

Систем минималне зараде омогућава да се надокнади повећање стопе личних примања. Повећања стопа су стога релевантна само за раднике који су директно плаћени. Лична плата се утврђује на основу критеријума наведених у колективном уговору.

Уговор о минималној плати значи да се мора извршити индивидуална процена зараде и да плата мора да одражава учинак, квалификације, вештине и слично. Ако су радници на различитим нивоима у односу на критеријуме наведене у споразуму, послодавац неће моћи да плаћа све раднике на основу исте платне стопе.

Сходно томе, споразуми о минималној заради захтевају одређени распон плата на основу фактора као што су искуство, одговорност, образовање, обука, учинак и слично. Послодавци имају обавезу да врше систематско процењивање својих запослених и да на основу процене одређују личну плату.

У уговорима о минималном плаћању зарада се договара са сваким запосленим појединачно. Обично постоји право на једно преговарање о плати годишње. Колективни уговор утврђује стопу испод које лична плата не може пасти.

Уговори о минималном плаћању предвиђају широк спектар додатака за распоређене радне сате, рад у сменама, рад викендом и слично.

Уговори су засновани на претпоставци да ће лична плата бити изнад минималне стопе исплате и на претпоставци диференцијације плата на основу систематске евалуације низа критеријума.

Приликом утврђивања личне плате, послодавци морају да примењују систематску процену, па у складу са тим постоји диференцијација плата у компанијама са више запослених, која одражава разлике у вештинама, искуству, обуци и учинку радника, као и захтевима посла, укључујући све непријатности повезане са радом.

Када је реч о пријему у службу јавних службеника, потребно је да кандидат испуњава услове за обављање послова на одређеном радном месту у погледу година, здравственог стања и образовања. Ако услови у погледу старости, здравственог стања и образовања нису прописани другим законом или на основу њега, услове може утврдити министар надлежан за државну управу. Правила која се односе само на одређене групе државних службеника утврђује надлежни министар или лице које он овласти, у договору са министром надлежним за државну управу. У регулисаним професијама на нивоу Европске уније, Данска прати прописе ЕУ.

Услове за попуну радних места прописује послодавац описом компетенција које се очекују од будућег запосленог. Услови ретко укључују нивое образовања/квалификација, осим у регулисаним професијама на нивоу ЕУ, где Данска следи прописе ЕУ, или уколико постоји нека национална регулатива. Квалификације које је запослени стекао вреднују се додатком на основну зараду, који је дефинисан гранским колективним уговором. Данску карактерише велика дерегулација и децентрализација послова.

<https://bm.dk/media/19251/the-labour-market-in-denmark.pdf>

https://modst.dk/media/14137/employment_in_the_danish_state_sector_-_slutversion.pdf

<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2017/511>

Француска

Тржиште рада у Француској је регулисано. Квалификације играју важну улогу приликом уласка на тржиште рада и приступа занимањима и професијама.

Француски закон о раду (*Code du travail*) је кључни део регулативе који регулише и прописује све законе, прописе и уредбе у вези са условима запошљавања које диктирају послодавци, запослени и уговарачи.

Као што је напоменуто у Водичу за законе о запошљавању и раду у Француској (*Complete Guide to Employment & Labor Laws in France*), колективни уговори о преговарању (*CBA*) су колективни уговори који се спроводе на националном нивоу, нивоу индустрије и компаније ради преговарања о специфичним условима запошљавања за раднике. Могу се издвојити три блока питања:

- О питањима из првог блока се преговара на националном нивоу и на нивоу индустријске гране и ови договори имају предност над свим споразумима на нивоу компаније. Питања која спадају у овај блок обухватају минималне зараде, класификацију послова, здравствено осигурање, прековремени рад, минимум рада са непуним радним временом, рокове пробног рада, правила о привременом запошљавању, питања једнакости на радном месту и ноћних услова рада

- Питања из другог блока, где договори на нивоу индустрије и даље имају законску предност над колективним уговорима на нивоу компаније, обухватају здравље и безбедност на раду, синдикално заступање, запошљавање особа са посебним потребама, и додатке за високоризичне и опасне послове
- Последњих година постоје случајеви у којима компаније имају право да склапају уговоре специфичне за компанију који имају предност у односу на и не морају да се позивају на *СВА* специфичне за сектор. Питања у овом трећем блоку укључују бонусе, плаћени одмор, радно време, отказне рокове, путну накнаду, надокнаду у случају отказа и почетни пробни период³

Посебни споразуми који су потписани на нивоу компаније увек могу имати предност над националним и гранским уговорима уколико су повољнији за запосленог.

Као што је истакао Нортон Роуз Фулбрајт⁴ одредбе колективних уговора (*conventions collectives*) могу се договарати између послодаваца и синдиката који покривају компанију или групу компанија (*accords d'entreprise*), или између удружења послодаваца и синдиката који покривају целокупну индустрију; у овом другом случају влада може одлучити да колективни уговор покрива чак и оне послодавце који нису чланови удружења послодаваца и уговор тада постаје обавезујући на нивоу целе индустрије. Индивидуални уговори о раду обухватају само оне тачке које нису већ дефинисане Законом о раду или релевантним колективним уговором.

Преко 95% запослених у Француској обухваћено је колективним уговорима (укључујући и секторе у којима нема синдиката), тако да је Закон о раду допуњен одредбама којима се регулишу плаћено одсуство, породилско одсуство, здравствено осигурање, па чак и радно време. Од 2022. године минимална бруто месечна зарада износи 1.645,58 евра за 35-часовну радну недељу.⁵

Послодавци су у обавези да обезбеде планове развоја вештина или обуке.

Циљ Закона о слободи избора професионалне будућности из 2018. године је да свако има прилику да оствари своје професионалне тежње. То је друга фаза структурних реформи за модернизацију друштвеног модела и јачање социјалног дијалога са свим заинтересованим странама, предузећима, синдикалним организацијама и запосленима, са циљем да се потреба за економским учинком усклади са друштвеним напретком, кроз подршку свима да се укључе у целоживотно учење и развој вештина како би у времену брзих друштвених и технолошких промена остали запошљиви. Закон је резултат снажне сарадње између различитих министарстава и социјалних партнера на националном, регионалном и локалном нивоу. 10 кључних приоритета Закона сажето је у брошури⁶ коју је објавило Министарство рада:

1. Закон омогућава свима приступ обуци и развоју вештина и напредовању у каријери, без обзира на порекло, применом следећих мера:
  - а. Млади су у могућности да се уписују на шегртовање до 30. године;

³ <https://joinhorizons.com/employment-law-in-france/>

⁴ <https://www.nortonrosefulbright.com/-/media/files/nrf/nrfweb/imported/ten-things-to-know-about-labour-and-employment-law-in-france.pdf?revision=717943b4-c43f-415b-a7d4-f9a8f1996926&revision=5247944722097387904>

⁵ [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/0-503-](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/0-503-0054?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)#co_anchor_a224240)

[0054?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)#co_anchor_a224240](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/0-503-0054?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)#co_anchor_a224240)

⁶ https://travail-emploi.gouv.fr/IMG/pdf/act_for_the_freedom_to_choose.pdf

б. Сваком радно способном грађанину биће једном годишње уплаћен износ од 500 евра на Лични налог за обуке (*CPF*), а најниже квалификовани појединци ће добити 800 евра, односно 5.000 и 8.000 евра у периоду од 10 година;

в. Радници са скраћеним радним временом, од којих 80% чине жене, имаће иста права на обуку као и запослени са пуним радним временом. Запослени на он-лајн платформама такође могу да приступе стручним обукама како би променили своју каријерну путању и преквалификовали се за послове у другим областима;

2. Свако има право да изабере свој професионални пут. Сви радно способни грађани добиће једноставне и транспарентне информације. Сви радници ће моћи да користе свој *CPF* без потребе да контактирају било кога; моћи ће да се региструју и плате он-лајн.
3. Професионална подршка ће бити обезбеђена за све који желе да се преквалификују. Нова шема за преквалификацију или напредовање уз обуку кроз рад (*Pro-A*) ће омогућити запосленима да похађају програме обуке који обезбеђују квалификације, без обзира на то што су већ у радном односу и имају стална примања.
4. Законски оквир унапређује и промовише шегртовање, како би се проширило у што већем обиму на свим нивоима обезбеђујући на пример: 500 евра субвенције за стицање возачке дозволе за одрасле шегрте; повећање зараде од 30 евра месечно за шегрте млађе од 20 година који се обучавају за стицање сертификата о стручним компетенцијама (*CAP*) или стручног образовања А нивоа (*Bac pro*); сваки курс у Центру за обуку за шегртовање (*CFA*) за младе који имају потписане уговоре са компанијама финансираће држава; биће олакшан прелазак из школе и статуса ученика у статус шегрта и слично.
5. Подршка компанијама да развијају и подстичу шегртовање: компаније ће добити јасне смернице и могућност да отворе Центар за обуку за шегртовање.
6. Подршка младим људима и запосленима када доносе одлуке о каријери кроз професионално вођење и саветовање. Ово обухвата и припрему курса намењеног ученицима 10. разреда (узраста 14-15 година) о „стручним основама” како би се припремили средњошколци који желе да шегртују или они који одмах желе да почну да раде. Ово ће им омогућити да наставе стицање кључних знања и вештина.
7. Давање нових права запосленима који дају отказ и охрабривање да преузму одговорност за своје активности. Ова мера подразумева да ће за samozапослене бити обезбеђена сигурносна мрежа како би могли да почну понову уколико им пропадне првобитни пословни подухват. Сигурносна мрежа значи да ће примати 800 евра месечно током шест месеци, без потребе да плаћају додатне доприносе.
8. Родна равноправност на радном месту. Компанијама је дат рок од три године да уједначе висине плата. У ту сврху биће успостављен заједнички мерни алат. Запослени са скраћеним радним временом, које у 80% случајева чине жене, имаће иста права на обуку као и запослени са пуним радним временом.
9. Олакшавање приступа запослењу особама са инвалидитетом.
10. Боља заштита компанија и запослених од превара и „рада на црно”.

НОК и *RNCP* имају важну улогу у повезивању образовања и квалификација.

Законом о слободи избора професионалне будућности из 2018. године омогућена је допуна Закона о раду, чиме је француски НОК и формално „уграђен” у законодавство, за разлику од *RNCP*. Француски оквир квалификација је ревидиран, како би се ускладио са значајним променама које

су се догодиле у систему образовања, обука и квалификација. Законом из 2018. године трансформисано је управљање и финансирање система континуираног стручног образовања и шегртовања и успостављена је структура са осам нивоа. Ојачана је функција осигурања квалитета оквира и пратећих регистара прецизирањем улоге и одговорности свих тела за доделу квалификација које су законски и дефинисано је седам критеријума и 32 индикатора за регистрацију квалификација по захтеву.

(*France Compétences, 2021, pp. 31, 42, 53 and 88*)

Француско тржиште рада је регулисано, а квалификације имају важну улогу када је реч о уласку на тржиште рада. *RNCP* је важан алат за осигурање квалитета квалификација и промоцију целоживотног учења и уско је повезан са валидацијом неформалног и информалног учења. Оквир квалификација је снажно фокусиран ка тржишту рада. У *RNCP* су укључене само квалификације и дипломе које воде ка укључивању у тржиште рада.⁷ Социјални партнери имају важну улогу у развоју, додели и укључивању квалификација у *RNCP*. У последње време, са новим Законом о слободи избора професионалне будућности, фокус социјалног дијалога и преговарања је на законском оквиру и обезбеђивању финансијских и других средстава и алата који ће свима омогућити укључивање у целоживотно учење и развој вештина. Социјални партнери на националном, регионалном и локалном нивоу кључни су актери за достизање амбициозних циљева постављених Законом из 2018. године (видети горе).

Француски закон подстиче колективно преговарање о класификацији радних места углавном тако што је преговарање на нивоу сектора обавезно на сваких пет година.

Словенија

У Словенији постоји релативно добро развијено социјално партнерство. Сарадња између представника послодаваца (комора, удружења послодаваца), представника запослених (синдикати) и представника владе (надлежна министарства) је континуирана, када је реч о питањима запошљавања и права.

На државном нивоу и нивоу социјалног партнерства усвојени су:

- Закон о радним односима
- Закон о државним службеницима
- Закон о платном систему у јавном сектору
- Закон о колективним уговорима
- Колективни уговор за ванпривредне делатности у Републици Словенији
- Колективни уговори по делатностима (више од 30)
- Колективни уговор између радника и малих привредних друштава

Закон о радним односима је централни закон о раду који регулише индивидуалне радне односе. У основи, регулише уговор о раду, права, обавезе и одговорности које произилазе из радног односа,

---

⁷ The NQF ‘defines the level of qualification associated with each professional certification according to criteria for grading the competences necessary for the practice of professional activities’ (D. 6113-18 French Labour Code) (France Compétences, 2011, p. 35).

заштиту одређених категорија радника, остваривање и заштиту права, обавеза и одговорности које произилазе из радног односа, као и рад и заштиту синдикалних повереника.

У јавном сектору овим документима се дефинишу услови за радна места и висина зарада по тарифним разредима.

Ако посебним законом није другачије прописано, сваки државни орган, локална самоуправа и орган управљања јавним правом морају имати акт о систематизацији радних места у коме се, у складу са унутрашњом организацијом, утврђују радна места неопходна за обављање послова. За свако радно место у систематизацији се утврђује најмање опис послова и услови за попуњавање радног места.

Основне плате државних службеника утврђују се на основу разврставања радних места и звања у тарифне разреде. Тарифни разреди одражавају степен сложености радних места и звања у односу на тражено образовање или обуку која је наведена у систему класификације образовања и обуке. У тарифне разреде из претходног става спадају и радна места за која се захтева национална стручна квалификација према одређеном степену тежине.

У привредном сектору, који карактеришу колективни уговори, активности обухватају не само квалификације стечене образовањем, већ и квалификације стечене признавањем (*НПК*) и другим облицима обуке. Послодавац својим интерним актима о опису послова и потребним условима за попуњавање радних места утврђује које квалификације су потребне.

Основа за дефинисање тарифних разреда су квалификације стечене образовањем, признавањем или обуком и део су словеначког оквира квалификација.

<https://www.uradni-list.si>

<http://www.pisrs.si/Pis.web/>

<https://podatki.gov.si/dataset/evidenca-kolektivnih-pogodb>

Пољска

Писарчик, 2019 (*Pisarczyk, 2019*)⁸ истиче да је колективно преговарање у Пољској пропало. Пољско тржиште рада са скоро 17 милиона радника једно је од највећих у Европи. Међутим, само око 15% радника обухваћено је одредбама колективних уговора. Најуочљивија карактеристика система је недостатак колективних уговора са више послодаваца, укључујући секторске уговоре. Кризу су изазвали различити правни, структурални, друштвени, економски и политички фактори. Најзначајнији проблеми укључују тешкоће које утичу на положај и функционисање социјалних партнера.

Колективни уговори (који углавном постоје на нивоу једног послодавца) имају ограничену улогу у регулисању запошљавања. Међутим, тамо где одређена питања – посебно накнаде, радно време, здравље и безбедност на раду, контрола присуства и дисциплински поступци – нису решени колективним уговором, послодавци са најмање 50 запослених морају да имају „правилнике о раду” (укључујући посебне прописе о накнадама) који ће ова питања регулисати, а на основу

---

⁸ The Crisis of the Collective Bargaining System in Poland, available on The Crisis of the Collective Bargaining System in Poland

переговора са синдикатима који заступају запослене. Индивидуални уговори о раду представљају други главни извор радног права.

Као што је детаљно описано у Закону о запошљавању у Пољској (⁹): јединствени закон, Закон о раду (*Kodeks pracy*) – првобитно усвојен 1974. године и од тада измењен и допуњен више пута – регулише скоро све аспекте индивидуалних радних односа у Пољској. Закон о раду бави се и одређеним аспектима колективних радних односа, али постоје посебни акти који се односе на питања као што су синдикати, колективни спорови, раднички савети и колективна отпуштања радника.

Закон о раду прописује да послодавац може захтевати од кандидата за посао да достави личне податке (укључујући и пратећу документацију) који се односе само на одређена питања. Ови подаци обухватају име кандидата, датум рођења и контакте, и, ако је неопходно за одређено радно место, **податке о образовању, стручним квалификацијама и радном искуству**. Осим тога, послодавац може тражити личне податке који су неопходни за остваривање законског права или испуњење законске обавезе.

Овај сегмент се односи само на радно право у приватном сектору.

Сзуди, 2019 (*Szűdi, 2019*)⁹ који је проучавао колективне уговоре у Вишеградској области, истиче да Пољска има систем класификације радних места. Овај систем може служити као основа за разлике у платама, будући да већина уговора садржи систем који класификује раднике на основу претходних захтева за посао, карактеристика посла који се обавља и карактеристика запослених које послодавац периодично процењује. Детаљнији описи послова обично нису део колективних уговора.

Конкретније, само неколико колективних уговора се позива на спољне правне акте које треба пратити, док се већина успоставља на организационом нивоу на основу одређених интерних критеријума. У зависности од специфичног типа послодавца, системи класификације радних места прописују степене или категорије послова - и припадајуће основне плате или нивое надокнада – према три шире дефинисане категорије:

1. претходни захтеви за посао, као што су квалификације, компетенције, дужина релевантног образовања или стручне обуке, стечене радне компетенције и/или
2. карактеристике обављеног посла, као што су сложеност, ниво одговорности, потребно доношење одлука или тежина услова рада (у случају физичких радника), и/или
3. особине запослених које периодично процењује послодавац, као што су постигнути резултати, задовољство радним учинком, понашањем на радном месту и професионалношћу.

Већина система укључује комбинацију варијабли, углавном из категорија 2 и 1. Ако су укључени елементи категорије 3, односно субјективне процене, то се одражава у прилагођавању основне плате предвиђене за одређени разред. Укратко, разреди се постављају тако да одговарају врсти посла и стручним вештинама неопходним за обављање посла, узимајући у обзир количину и квалитет рада који се обавља.

---

⁹ Collective bargaining agreements in the Višegrad countries, 2019 available on <https://wageindicator.org/documents/colbar-conference-2021/03-colbar-europe-report-3-visegrad-final-20210419.pdf>

5. ЗАКЉУЧАК И ПРЕПОРУКЕ ЗА СРПСКИ КОНТЕКСТ

На основу анализе ситуације у Републици Србији, анализе приступа укључивању квалификација које се стичу кроз неформално образовање у четири земље чланице Европске уније (Данска, Француска, Пољска, Словенија), и у складу са захтевима Пројектног задатка, предлажемо да законодавац узме у обзир следећа разматрања пре доношење одлуке о даљем развоју НОКС-а.

Због специфичности које постоје у образовном систему и законодавству Србије, своја истраживања и закључке усмерили смо на нивое на којима је стицање квалификација кроз неформално образовање законски омогућено (стручно образовање, за нивое 2, 3 и 5 НОКС-а).

Нека питања (као што су регулисане професије и квалификације) захтевају системски приступ и међусекторску сарадњу, што подразумева и могуће измене секторских закона. Међутим, свакако је неопходно снажно и ефикасно деловање националних институција и социјално партнерство, које је основа свих националних оквира квалификација.

Генерално, све анализиране земље које су развиле НОК као подршку целоживотном учењу су се сусреле са изазовом како у оквир укључити квалификације које су стечене ван формалног система образовања и обуке. Свака од анализираних држава креирала је свој систем, али је за све заједничко да су процес делимично или у потпуности централизовале у једној националној институцији. Сви имају и уграђен систем осигурања квалитета са познатим процедурама и критеријумима за укључивање квалификација у оквир, као и тела која потврђују/усвајају стручне одлуке. Приступи припремама квалификација (стандарда) се разликују од земље до земље, од потпуно либералног приступа у коме свака акредитована институција може да акредитује своје квалификације (програме/исходе) до централизованих решења са националним приступима (националне институције) где су на нивоу извођача, могућа су прилагођавања групи или појединцу. Генерално, постоје две категорије квалификација које се стичу кроз неформално образовање: регулисане квалификације које се стичу ван формалног система образовања и приватне квалификације (нерегулисане). Такође је веома важно разумети терминологију, која је различита у различитим земљама. Када говоримо о квалификацијама које се стичу кроз неформално образовање то се може схватити као начин стицања квалификације (која је иначе национална) или заправо приватна квалификација која покрива потребе једне групе послодаваца.

Стандард квалификација се, такође, различито схвата. У неким државама овај стандард представљају исходи учења образовног/студијског програма (или програма обуке). Ово је унајчећше случај у систему формалног образовања и обуке. Ученик/студент мора да заврши школовање по образовном или студијском програму да би стекао формалну квалификацију. У другим случајевима, стандард квалификације је везан за национални стандард, који је основа за креирање програма обуке или образовања на националном или оперативном нивоу.

Све државе такође имају признавање претходног учења интегрисано у систем квалификација са јасним критеријумима и процедурама, али то је део процеса стицања дела или целе квалификације и на нивоу је провајдера квалификације или је централно регулисано националним законом, кроз институције и националне комисије.

У наставку ћемо се фокусирати само на неке од изазова који су истакнути у поглављу НОКС будући изазови.

Укључивање квалификација стечених ван формалног система образовања и обуке

Како је Национални оквир квалификација Србије осмишљен као свеобухватан систем за целоживотно учење (као ЕОК), предлаже се да све квалификације дефинисане националним законима буду укључене у НОКС. У том смислу, важно је да се приликом укључивања квалификација у Регистар поштују методологије за израду стандарда квалификација и процедуре предвиђене Законом о НОК-у. Квалификације треба да предложи надлежна министарства. Овде се истиче да је потребно направити јасну дистинкцију између регулисаних професија и професионалних квалификација потребних за њихово обављање. Потребно је размотрити број регулисаних професија у земљи (министарства желе да „регулишу” своје професије). Државе које имају преобимне прописе суочавају се са проблемом попуњавања радних места радницима са одговарајућим квалификацијама (за регулисане професије). Регулација је такође проблем за миграције (страни радници и домаћи радници запослени у иностранству). Велики број регулисаних професија значи и велики број професионалних квалификација, које су препрека за тржиште рада. Дерегулација, са друге стране, доноси изазове који подразумевају успостављање снажне подршке послодавцима да оспособе неадекватну радну снагу и систем признавања. Стога се предлаже успостављање чврстих веза и сарадње међу министарствима и развој снажног социјалног партнерства (послодавци, синдикати и релевантна министарства).

Основе за квалификације су различите, у неким случајевима једно или више занимања, у неким случајевима скуп знања, вештина или компетенција које су препознате на тржишту рада. Концепт професионалних квалификација (стручних или квалификација за занимање) се као такав појављује у свим државама, али може имати различита значења. Обим квалификација које се стичу у формалном систему и везане су за ниво образовања је свуда регулисан. У случају квалификација које се стичу ван формалног система, зависи од институције која реализује програм образовања и обуке и која жели да га акредитује (то могу бити друга министарства или приватни провајдери). На телу за сертификацију/акредитацију је да одлучи да ли квалификација и институција испуњавају прописане критеријуме. Тела за акредитацију су свуда састављена од социјалних партнера и на располагању им је стручна помоћ надлежних институција.

Процедуре за укључивање регулисаних квалификација (регулисаних од стране других министарстава, ван формалног система образовања)

Све државе су системски решиле питање како се квалификације које су регулисане у области рада неког министарства укључују у оквир квалификација. Уобичајено решење је да се квалификације регулисане законом укључују без обзира на начин стицања, али морају бити развијене на прописан начин и прихваћене/потврђене у складу са правним оквиром којим се уређује Национални оквир квалификација. У неким државама то су централизована/државна тела, а у другим су секторска.

Слично томе државе укључују међународно регулисане квалификације у своје системе квалификација или према националној процедури регулисаној законом (прилагођавају сопствену квалификацију међународним стандардима) или усвајају страну квалификацију као своју.

Предлажемо да се такве квалификације припремају у складу са националним процедурама и методологијама и укључују у национални оквир.

Укључивање делимичних квалификација (које покривају занимање и које су део квалификације) стечених у образовању или кроз рад

Обим и величина (сложеност) квалификације варирају од државе до државе; стандард квалификације обично покрива неколико занимања, али није ни мали број случајева где једна квалификација покрива само једно занимање. Све квалификације су распоређене по нивоима према исходима учења (знања, вештине, способности, компетенције). Из тог разлога концепт делимичне квалификације је, као такав, недовољно познат. Неке државе (Пољска, Словенија) такође имају делимичне квалификације укључене у национални оквир квалификација. У Француској се квалификације које не воде ка национално договореним занимањима укључују у посебан регистар, без одређеног нивоа. Односи између пуних квалификација стечених кроз формално образовање и делимичних квалификација нису увек јасни, али су видљиви покушаји повезивања квалификација. Постоје јасне границе између различитих типова квалификација, иако су на истом нивоу (исти ниво сложености задатака, на пример). Пошто Србија свој систем гради на широким стандардима квалификација, има смисла да се делимичне квалификације сматрају посебном врстом квалификација, или се може једноставно држати постојеће структуре и издавати сертификат за делимичне квалификације са усаглашеним елементима, међу којима се предлаже да се ниво тежине/сложености таквих делимичних квалификација заснива на дескрипторима из оквира квалификација.

У Француској су „јединице/блокови компетенција” (*blocs de compétences*) уведене 2014. године, као организација компетенција у стандардима квалификација по логици друштвено значајних активности. Јединица/блок компетенција је „идентификовани део стручне квалификације”, дефинисан као „хомоген и кохерентан” скуп компетенција које омогућавају самостално обављање послова у оквиру занимања, а које се могу проценити и потврдити. Јединице компетенција могу бити заједничке за различите квалификације. Од 2019. године тела за доделу квалификација која желе да укључе своје квалификације у *RNCP* морају да дефинишу јединице/блокове компетенција који одговарају различитим деловима квалификација. Уредба из 2020. године дефинисала је услове за признавање успешно оцењених јединица компетенција у случају да није достигнута пуна стручна квалификација у иницијалном стручном образовању, чиме се олакшава поновно укључивање појединца у систем из перспективе целоживотног учења (образовање одраслих/обука или валидација неформалног учења) како би се достигла пуна квалификација.

Предлог је да се у Србији делимичне квалификације (на нивоу занимања, нивоу једне или више компетенција) које су припремили и предложили за акредитацију организатори активности образовања одраслих на основу националних стандарда такође означе нивоом квалификације према принципу „највише одговара” (*best fit*).

За програме неформалних обука предлог је да, на захтев провајдера, буде могућа процена нивоа исхода учења, као што је то случај у Данској или Француској, које имају за то релевантна тела у оквиру институција које су одговорне за национални оквир квалификација. Ова тела одређују ниво исхода учења на основу дескриптора НОК-а и сложености знања и вештина које стичу полазници обуке.

Све ове квалификације које се стичу кроз неформално образовање (делимичне, не пуне) развијене на основу дела стандарда квалификације (занимања, компетенције или више компетенција) или на основу одређених захтева послодаваца за компетенцијама, могу да се укључе у посебан

подрегистар, као што је случај у Француској. Србија је већ развила подрегистар ЛПОА у оквиру Регистра НОКС-а, који би се могао користити у ове сврхе, уз одређене допуне. Стога је неопходно размотрити могућност успостављања комисија које би процењивале ове неформалне програме обука и њихове исходе. Комисије и стручњаци могу да раде у оквиру Агенције за квалификације.

Специјализације у студијама медицине и њихов положај у оквиру квалификација

Здравство и нега регулисани су Директивом 2005/36/ЕЦ Европског парламента и земље чланице ЕУ у обавези су да следе Директиву. Њихова решења су иста и као таква предвиђају практично сличне методе стицања специјализације. Лекар специјалиста је лиценциран за рад, лиценца му се додељује након успешног завршетка специјализације (програма специјализације) и уписа као лекара специјалисте. Лиценце обично издају надлежне лекарске коморе или удружења. Такве лиценце нису укључене у националне оквире квалификација у земљама чији су системи били разматрани у оквиру ове студије, иако постоје и алтернативна решења (нпр. Финска https://www.cedefop.europa.eu/files/finland_-_european_inventory_of_nqfs_2022.pdf, Италија https://www.cedefop.europa.eu/files/italy_-_european_inventory_on_nqf_2020.pdf).

Предлажемо да се овај део система регулише у складу са Директивом Европског парламента.

Увођење стандарда квалификација у високом образовању је изазов како у погледу процедуре, тако и у погледу надлежности и аутономије високог образовања

Све државе чији су системи анализирани имају свеобухватне оквире квалификација за целоживотно учење, који укључују и квалификације које се стичу кроз високо образовање. Процедуре за укључивање оваквих квалификација повезане су са националним агенцијама за квалитет високог образовања, које су надлежне за процедуре акредитације студијских програма и носилаца ових програма на основу одређених критеријума и процедура. На тај начин акредитоване квалификације (студијски програми) улазе у национални оквир квалификација. Државе чији су системи анализирани имају стандарде дефинисане на основу исхода учења студијских програма. Свуда постоје неформалне везе између високошколских установа које пружају сличне квалификације, али се не може наћи јединствени стандард.

Препорука је да Република Србија дефинише и уреди односе Агенције за квалификације и Националног тела за акредитацију и обезбеђење квалитета у високом образовању и дефинише јасне процедуре за укључивање квалификација стечених кроз високо образовање, у складу са Законом који уређује високо образовање. Предлаже се и усклађивање са Законом о Националном оквиру квалификација. У наредним фазама предлог је да се подстичу провајдери да дефинишу минимални заједнички стандард исхода учења за издавање дипломе за квалификацију одређеног договореног назива. Аутономију припреме и „допуне” овако договореног минималног стандарда са његовим специфичностима потребно је препустити провајдерима (факултетима).

Велики број квалификација како у средњем тако и у високом образовању изазива сумњу у стварне потребе за толиким бројем и стварну повезаност са потребама тржишта рада

Број квалификација се веома разликује од државе до државе. Нисмо наишли на пропис који би ограничио број ни по нивоу, ни по сектору. Ипак, приметан је тренд развоја ширих квалификација које се стичу кроз иницијално стручно образовање како би ученици стекли шири скуп знања и

компетенција, и тренд смањења укупног броја квалификација, осим у професијама регулисаним на међународном нивоу, где се регулатива заснива на исходима учења (и, евентуално, трајању), али не и на броју квалификација у сектору. За све државе је карактеристично и важно да квалификације одговарају потребама појединца и тржишта рада. Сертификују их тела сачињена од представника социјалних партнера и, као таква, квалификацијама дају национални легитимитет.

Узимајући у обзир систем у Републици Србији, предлог је да секторска већа која одобравају иницијативе за припрему стандарда квалификације воде рачуна и о целокупној структури квалификација за своје секторе на свим нивоима. У ту сврху потребно је узети у обзир и број секторских већа и њихов састав који мора да буде такав да гарантује да ће бити заступљени и стручни и секторски интереси. Неопходно је широко учешће заинтересованих страна, укључујући државу, послодавце и синдикате. Понекад чак и представника региона, као што је случај у Француској. Преклапање делова квалификација је неизбежно, јер су неке компетенције исте за различите квалификације у оквиру једног сектора. У Француској су, на пример, уочена три главна тренда када је реч о развоју система квалификација:

- изузетна разноликост распона квалификација које признаје држава
- померање предмета признавања – са трајања обуке на исходе учења и
- у скорије време, у светлу забринутости због пролиферације квалификација, тренд смањења броја квалификација и снажног подстицања пружалаца услуга да развијају заједничке квалификације, деле блокове компетенција између различитих квалификација и да делују унутар мрежа.

Нејасне везе између стандарда квалификације и занимања због недостатка стандарда занимања и описа послова који се обављају у оквиру занимања

За транспарентност система је добро када су везе између квалификација и занимања јасне и видљиве. Занимања су повезана са описима послова које обавља појединац и у домену су послодаваца. Занимања се разликују по сложености задатака/операција које појединац обавља на радном месту. Ово захтева различита знања, вештине и компетенције које се стичу на формалан, неформалан или информалан начин. Да би се дефинисао стандард квалификације, неопходно је знати које ће задатке свршени полазник програма образовања и обуке моћи да обавља.

Није за очекивати да ће за свако занимање бити развијен стандард квалификације, па је логично да се у оквиру једне квалификације стичу компетенције за обављање више занимања. Такође има смисла да називи квалификација и занимања буду различити (иако то није увек могуће) и да се на тај начин избегну могуће забуне.

У ту сврху предлог је да се са ресорним министарством договори и спроведе ревизија Шифрарника занимања и започне са развојем стандарда занимања у складу са договореном и усаглашеном методологијом, водећи рачуна о специфичностима рада и образовања. На основу стандарда занимања касније се, уколико буде било потребе, могу ревидирати постојећи стандарди квалификација на свим нивоима.

Сценарији

Укључивање квалификација које се стичу кроз неформално образовање у НОК захтева пропис или процес припреме прописа који укључује одговарајућа правна и организациона решења.

Ако говоримо о законским решењима, мора постојати синергија између законодавства Министарства просвете које управља НОК-ом и других министарстава која регулишу квалификације. Логично је да све квалификације које су регулисане законом пролазе кроз исти поступак припреме и одобравања националних квалификација, као што је и предвиђено Законом о Националном оквиру квалификација.

Друге државе су то регулисале или на нивоу закона или уредбама Владе. Ово захтева прилагођавање великог броја законских и подзаконских аката и подробно разматрање броја регулисаних квалификација.

Када је реч о финансирању, потребно је размотрити могућности за финансирање припреме стандарда квалификација, као и програма формалног и неформалног образовања. Већина држава има институције јавног сектора које развијају стандарде и програме и који представљају јавно добро и доступни су у формалном образовању, као што је случај и у Србији. Међутим, при преласку на неформално образовање, државе подржавају укључивање у систем акредитованих квалификација или њихових делова и одржавање регистара, али не и процес развоја стандарда квалификација, нити акредитацију приватних установа или њихових квалификација.

Имплементација квалификација које су јавно добро је одговорност државе, било на националном или регионалном нивоу. Приватне квалификације или делимичне квалификације (неформално образовање) финансирају се из других извора. Већина земаља има системска решења која подржавају суфинансирање из локалних или националних извора. Неопходна је системска подршка и запосленима и незапосленима за стицање нових, савременијих знања, вештина и компетенција неопходних на тржишту рада. У том циљу, израђују се анализе потреба и системски приступи финансирању.

Када је реч о организацији, НОК је свуда у надлежности националних институција, које се углавном финансирају из различитих ресурса под окриљем министарства просвете или независних институција. Ове институције сарађују са својим социјалним партнерима у припреми, одлучивању и евалуацији НОК-а. Сличан систем функционише и у Србији. Предлог је, стога, да се успоставе чврсте везе између Националног тела за акредитацију и обезбеђење квалитета у високом образовању и Агенције за квалификације. Поступци и процедуре које спроводе ове институције морају бити ефикасни, јасни за корисницима (провајдерима квалификација), са прецизно дефинисаним и транспарентним критеријумима за доношење одлука за комисије и национална тела. Све поменуте информације и процедуре морају бити објављене и доступне широкој јавности.

6. МОГУЋНОСТИ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ СИСТЕМА ПРОФЕСИОНАЛНИХ КВАЛИФИКАЦИЈА И КВАЛИФИКАЦИЈА ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ (ДЕЛИМИЧНИХ КВАЛИФИКАЦИЈА) У НОКС

Појмови професионалне квалификације и регулисане професије

Разматрање могућности имплементације система професионалних квалификација у НОКС-у захтева објашњење појмова који су значајни за сагледавање односа између професионалних квалификација и квалификација у НОКС-у.

Појам професионалне квалификације први пут је уведен у правни систем Републике Србије доношењем Закона о професијама од посебног интереса за Републику Србију и условима за њихово обављање (“Службени гласник РС”, број 73/18). У овом закону, појам професионалне квалификације обухвата формалну квалификацију и додатно стручно оспособљавање и усавршавање које се обавља током или након стицања формалне квалификације, а доказује се дипломом или другом јавном исправом издатом у складу са законом.

Дефиниција појма професионална квалификација у готово идентичној формулацији користи се и у касније усвојеном Закону о регулисаним професијама и признавању професионалних квалификација (“Службени гласник РС”, бр. 66/19), који је усвојен као део обавеза Републике Србије у оквиру преговарачког поглавља број Поглавља 3 које се односи на пословно настањивање и слободу пружања услуга и њиме су у правни систем транспоноване Директива 2005/36/ЕЗ (CELEX 32005L0036) и Директива 2013/55/ЕУ¹. Примена овог закона одложена је до дана приступања Републике Србије Европској унији. Међутим важно је напоменути да Закон о професијама од посебног интереса за Републику Србију и условима за њихово обављање уводи појмове и институте који су који омогућавају уређење области регулисаних професија и прилагођавање система до почетка примене Закона о регулисаним професијама и признавању професионалних квалификација.

Коришћење појма професионалне квалификације у директној је вези са коришћењем појма регулисана професија, односно појма професија од посебног интереса за Републику Србију, с обзиром да је стечена професионална квалификација један најважнијих предуслова за обављање такве професије, што је њена једина улога. Професионална квалификација нема свој назив већ се подразумева под називом регулисане професије за чије обављање представља један од услова.

Законом о регулисаним професијама и признавању професионалних квалификација појам регулисана професија дефинисан је као професионална делатност или скуп професионалних делатности код којих је приступ и обављање, односно начин обављања делатности на основу законских, подзаконских или других аката донетих на основу законских овлашћења, непосредно или посредно условљен поседовањем одређених професионалних квалификација, као и професионална делатност или скуп професионалних делатности којима се баве чланови стручних организација са професионалним називом.

Законом о професијама од посебног интереса за Републику Србију и условима за њихово обављање појам професија од посебног интереса за Републику Србију дефинисан је као професионална делатност или скуп професионалних делатности утврђених законом, код којих је

приступ и обављање, односно начин обављања делатности, законом, другим прописом или општим актом донетим на основу законских овлашћења, непосредно или посредно условљен поседовањем одређених професионалних квалификација.

Формално, иако се практично ради о груписању професија које су већ регулисане законима, почетни корак у успостављању система професија од посебног интереса за Републику Србију јесте доношење одговарајуће одлуке Владе, у складу са чланом 3. Закона о професијама од посебног интереса за Републику Србију и условима за њихово обављање, а затим и доношење одговарајућих подзаконских аката којима ће надлежна министарства утврдити услове у погледу формалних и професионалних квалификација за обављање професије од посебног интереса за Републику Србију. Министарство просвете је након консултација са свим надлежним министарствима поднело предлог одлуке о утврђивању професија од посебног интереса за Републику Србију непосредно пре проглашења ванредног стања због епидемије заразне болести КОВИД 19 почетком 2020. године, међутим та одлука још увек није усвојена, због чега не можемо говорити о постојању система професионалних квалификација, односно система професија од посебног значаја за Републику Србију.

За потребе ове анализе користићемо термин регулисана професија, с обзиром да се нису стекли услови за примену ни Закона о регулисаним професијама и признавању професионалних квалификација, али ни Закона о професијама од посебног интереса за Републику Србију и условима за њихово признавање.

Под термином “систем професионалних квалификација” за потребе ове анализе, обухватићемо све професионалне квалификације које су услов за обављање одређених регулисаних професија (занимања), у складу са важећим законима и на основу њих донетим подзаконским актима којима су прописани услови за обављање тих послова. На пример, то су професионалне квалификације које се односе на регулисане професије наставник, доктор медицине, доктор стоматологије, адвокат, судија, јавни бележник, медицинска сестра, одговорни пројектант, машиновођа и др.

Пример односа квалификације у НОКС-у, професионалне квалификације и регулисане професије

На примеру регулисане професије Машиновођа, која представља једно од регулисаних радних места радника у железничком саобраћају у складу са прописима којима се уређује безбедност у железничком саобраћају, можемо да видимо у каквом су односу квалификације у НОКС-у, професионалне квалификације и регулисане професије.

Машиновође је група занимања означена шифром 8311 утврђена шифарником занимања из Одлуке о јединственом кодексу шифара за уношење и шифрирање података у евиденцијама у области рада (“Сл. Гласник РС” бр. 56/18, 101/20 и 74/21). С обзиром да су стандарди занимања За ову групу занимања, нема стандарда занимања, али су услови за радно место машиновође прописани Законом о безбедности у железничком саобраћају (“Сл. Гласник” број 41/18) и Правилником о стручној спреми, стручном оспособљавању и стручном испиту за радна места железничких радника (“Сл. Гласник” бр. 66/22).

Да би лице могло да ради на радном месту машиновође, оно мора да има одговарајуће образовање (формална квалификација), да буде стручно оспособљено и да положи стручни испит машиновође. При томе, ако је лице стекло формалну квалификацију у железничкој школи за

занимање машиновође, то лице не полаже испит из општих стручних знања занимања железничких радника, већ само испит специфичних стручних знања везана за познавање возила и инфраструктуре, потребних за добијање додатног уверења. Стручно оспособљавање може да реализује центар стручног оспособљавања који акредитује Дирекција за железнице, а програм оспособљавања и испита прописани су Правилником стручној спреми, стручном оспособљавању и стручном испиту за радна места железничких радника.

Формална квалификација за занимање машиновође је квалификација техничар вуче, шифра квалификације 40.2.1041.0018, док се центри стручног оспособљавања могу сматрати јавно признатим организатором активности образовања одраслих (ЈПОА) у складу са чланом 39. став 3. Закона о НОКС-у јер су на основу посебног закона добиле дозволу надлежног државног органа да обављају стручно усавршавање и друге активности образовања одраслих. Међутим, у подрегистру ЈПОА који је саставни део Регистра НОКС-а, не води се евиденцијама о ЈПОА који су овај статус стекли у складу са чланом 39. став 2. Закона о НОКС-у.

Дакле на овом примеру видимо да је формална квалификација као део професионалне квалификације већ садржана у Регистру НОКС-а, док су стручно оспособљавање и испит елементи професионалне квалификације о којима се у овом регистру не води евиденција.

Имплементација система професионалних квалификација у НОКС

Систем професионалних квалификација (регулисане професије) постоји независно од НОКС-а, иако, као што смо видели постоје одређени елементи који их повезују. Заједнички елементи (формална квалификација и статус ЈПОА за реализаторе стручног оспособљавања или неког другог облика усавршавања или праксе) могу бити искоришћени у циљу пружања информација грађанима, тако што би се у Регистар НОКС-а додали подаци о регулисаним професијама и њихова веза са националним квалификацијама и ако је примењиво податак о ЈПОА који реализују друге елементе професионалне квалификације (стручно усавршавање, оспособљавање, пракса, испит, лиценца и др.). То може бити реализовано на два начина:

- кроз допуну података о којима се води евиденција у оквиру постојећег подрегистра националних квалификација и подрегистра ЈПОА. или
- кроз прописивање новог подрегистра који би се односио на регулисане професије.

Прва опција подразумевала би постизање консензуса са свим надлежним државним органима надлежним за регулисане професије о подацима који би били доступни у оквиру Регистра НОКС-а, или евентуалном повезивању база података. У нормативном смислу оваква интервенција подразумева само измену Правилника о садржају и начину вођења Регистра НОКС-а.

Друга опција, би такође подразумевала постизање консензуса са свим надлежним државним органима надлежним за регулисане професије, али би могло да се постави питање целисходности посебног подрегистра с обзиром да је Законом о регулисаним професијама и признавању професионалних квалификација предвиђено постојање Центра за подршку који ће водити базу података о регулисаним професијама, решењима о признатим професионалним квалификацијама, програмима стручног усавршавања и организацијама надлежним за реализацију тих програма². Ако би се у Закону о НОКС-у прописао посебан подрегистар он би морао да престане да се

примењује са почетком рада Центра за подршку, односно са почетком примене Закона о регулисаним професијама и признавању професионалних квалификација.

Делимичне квалификације и квалификације за запошљавање у НОКС-у

Подела квалификација у НОКС-у извршена је према врсти (опште, стручне, академске и струковне), али не и према томе да ли су оне целе или делимичне (парцијалне) или да ли су намењене за стицање образовања и за запошљавање или само за запошљавање, мада се може констатовати да су, са изузетком општих квалификација, све друге врсте квалификација намењене за запошљавање.

Закон о НОКС-у не познаје формулацију делимичне квалификације. Међутим, у Закону о образовању одраслих (“Сл. гласник РС”, бр. 55/13, 88/17 - др. закон, 27/18 - др. закон и 6/20 - др. закон), као и на основу овог закона донетом Правилнику о врсти, називу и садржају образаца и начину вођења евиденција и називу, садржају и изгледу образаца јавних исправа и уверења у образовању одраслих (“Сл. гласник РС” бр. 89/15, 102/15 и 102/22) прописано је да се за делимично остварени стандард стручних компетенција или квалификације издаје уверење.

Оваква формулација упућује да делимична квалификација, иако не постоји у НОКС-у у формалном смислу, постоји на нивоу акредитованог програма код ЛПОА али само као део квалификације за коју постоји стандард квалификације и представља комбинацију одређених исхода учења односно компетенција које произлазе из стандарда квалификације. Исправама које се издају појединцима који заврше те програме, су:

Сертификат за остварен стандард стручних компетенција-према Закону о образовању одраслих стандард квалификације се састоји од стандарда кључних компетенција и стандарда стручних компетенција, у Закону о НОКС, дефинисане су кључне компетенције за целоживотно учење и компетенције. Подразумева да је кроз програм лице стекло све исходе учења и компетенције из стандарда квалификације осим кључних компетенција.

Уверење за делимично остварен стандард квалификације, подразумева да је појединац стекао мање скупове - једна или више компетенција и/или исхода учења из стандарда квалификације. Правилником о стандардима и начину спровођења поступка признавања претходног учења (“Сл. гласник РС”, бр. 148/20) прописано је да се ова исправа издаје на нивоу најмање једног занимања из стандарда квалификације

Према стеченим компетенцијама, односно исходима учења за које се издају наведене јавне исправе, можемо рећи да сертификати за стицање кључних компетенција на нивоу основног и средњег образовања нису релевантни за запошљавање, док су ови други намењени искључиво за запошљавање, и у контексту овог документа представљају квалификацијама за запошљавање.

Доношењем новог Правилника о ближим условима у погледу програма, кадра, простора и опреме за стицање статуса ЛПОА (“Сл. Гласник РС”, број 130/21), отворена је могућност да се акредитује програм за исходе учења и/или компетенције који нису обухваћене стандардом квалификације а релевантне су за обављање послова у оквиру одређеног занимања, а за који се полазнику који га савлада издаје потврда која би могла да се сматра делимичном квалификацијом, односно квалификацијом за запошљавање због своје релевантности за обављање одређених послова на тржишту рада.

Полазећи од тога да су делимичне квалификације настале првенствено у циљу стицања исхода учења релевантних за обављање послова у оквиру једног или више занимања, можемо да их сматрамо квалификацијама намењеним само за запошљавање. Оне немају национални карактер (као нпр. покличне и допунске квалификације у Словенији) већ представљају одobreне програме обука код ЈПОА.

Заједничка карактеристика квалификација за запошљавање за које се издају претходно наведене исправа јесте да појединац њеним стицањем не стиче ниво НОКС-а. Ипак, са изузетком потврде, неспорно је да су компетенције и исходи учења из стандарда квалификације стечени кроз програм акредитоване обуке одговарају дескрипторима на истом нивоу НОКС-а као и код програма којим се стиче цела квалификација. Ова чињеница би требала да гарантује једнак третман на тржишту рада без обзира да ли се ради о целој или делимичној квалификацији, осим када је цела квалификација услов за рад (нпр. код регулисаних професија). Међутим, због тога што делимичне квалификације нису квалификације у формалном смислу, односно нису препознате као посебна врста квалификације, оне нису разврстане у КЛАСНОКС-у, немају своју шифру и не налазе се у Листи квалификација, па се појединци са делимичним квалификацијама уписују у евиденције у области рада (ЦРОСО) уписују са формалним образовањем које није одговарајуће за занимање у оквиру ког се обављају послови радног места.

Могућност укључивања делимичних квалификација - квалификација за запошљавање у НОКС

У упоредној анализи система квалификација 4 државе видели смо да концепт делимичне квалификације није на исти начин препознат. У Пољској и Словенији делимичне квалификације су укључене у национални оквир квалификација. У Француској се овакав тип квалификација води посебном регистру без одређеног нивоа, док у Данској постоји могућност да се додели ниво. У овим државама односи између пуних квалификација стечених кроз формално образовање и делимичних квалификација нису увек јасни, али су видљиви покушаји повезивања квалификација. Постоје јасне границе између различитих типова квалификација, иако су на истом нивоу (исти ниво сложености задатака и услуга).

Имајући у виду да су Република Србија гради НОКС на широко постављеним стандардима квалификација који често обухватају већи број занимања, постоји оправданост да се делимичне квалификације сматрају посебном врстом квалификација. Ово се може постићи на два начина:

Увођењем нове категорије разврставања квалификација на целе квалификације са једне и делимичне (парцијалне), односно квалификације за запошљавање са друге стране која има ниво НОКС-а

У оквиру постојећих законских решења омогућити разврставање програма ЈПОА по нивоима НОКС-а

Последње измене Закона о НОКС-у из септембра 2023. године³, омогућавају Агенцији за квалификације да за потребе одобравања статуса ЈПОА и програма ангажује посебну комисију са листе спољних сарадника и ова комисија би имала задатак да у поступку одобравања статуса ЈПОА додели ниво програму обуке.

Прва опција подразумевала би измене Закона о НОКС-у у делу у којем су дефинисани појмови на начин да се под делимичном квалификацијом сматрају квалификације на нивоу најмање једног занимања или на нивоу једне или више компетенција из стандарда квалификације или без стандарда квалификације али у вези са занимањем, при чему би се ниво НОКС-а одредио према принципу „највише одговара” (best fit). Затим у делу о врстама квалификација, у делу којим се описују нивои НОКС-а као и у делу којим се уређује Регистар НОКС-а. У случају да ова опција подразумева постојање националног стандарда за делимичну квалификацију, потребно је и изменити одредбе о поступку усвајања стандарда квалификације. Такође, појам делимичне квалификације и одговарајућа јавна исправа морали да буду дефинисани и у Закону о образовању одраслих. У складу са изменама поменутих закона, биће потребно извршити одговарајуће измене у подзаконским актима: у Правилнику о систему за разврставање и шифрирање квалификација у НОКС (КЛАСНОКС) утврдити начин шифрирања делимичних квалификација, у Правилнику и садржају и начину вођења Регистра НОКС-а утврдити да ли се делимичне квалификације воде посебном или подрегистру националних квалификација, као и у правилницима којима се утврђује методологија за развој стандарда квалификације и подношење иницијативе ако би се одлучило да делимична квалификација постане на неки начин стандардизована (национална), а не на нивоу програма ЛПОА, и Правилнику о врсти, називу и садржају образаца и начину вођења евиденција и називу садржају и изгледу образаца јавних исправа и уверења у образовању одраслих потребно је предвидети одговарајуће обрасце јавних исправа за делимичне квалификације и на крају у Правилнику о стандардима и начину спровођења поступка признавања претходног учења потребно је прописати могућност стицања делимичне квалификације кроз овај облик учења. Поред прописа из области образовања, ова опција подразумевала би, у зависности на примењено решење, и измену Шифарника нивоа квалификација који се утврђује одлуком Владе о евиденцијама које се користе у области рада. С обзиром да би се за делимичне квалификације предвидела посебна шифра, оне би биле садржане у Листи квалификација, или у зависности од решења у посебној листи као изводу из посебног подрегистра делимичних квалификација.

Друга опција подразумевала би да се делимичним квалификацијама које су заправо одобрени програми код ЛПОА, додели ниво НОКС-а, без посебног дефинисања појма делимичне квалификације. На овај начин биле би, као и код прве опције, обухваћене делимичне квалификације које су на нивоу најмање једног занимања или на нивоу једне или више компетенција из стандарда квалификације, при чему би се ниво НОКС-а одредио према принципу „највише одговара” (best fit). У овој опцији није нужно мењати законски оквир, осим што би било добро у Закону о образовању одраслих прописати посебну јавну исправу. Када су у питању подзаконски акти, потребне су измене у Правилника о систему за разврставање и шифрирање квалификација у НОКС (КЛАСНОКС) где је потребно предвидети посебан начин шифрирања одобрених програма, у Правилнику и садржају и начину вођења Регистра НОКС-а потребно је у делу који се односи на подрегистар ЛПОА предвидети податак који се односи на ниво НОКС-а али и посебну листу одобрених програма, попут Листе квалификација која би се користила за попуњавање податка о стеченој квалификацији у Централном регистру осигураника социјалног осигурања (ЦРОСО). Поред прописа из области образовања, с обзиром да одобрени програм није квалификација, потребно је изменити Закон о централном регистру осигураника социјалног осигурања у делу којем су прописани подаци, тако што би се предвидео унос програма са нивоом НОКС-а, као и измена одлуке Владе о евиденцијама које се користе у области рада тако што би се додао шифарник програма са нивоом НОКС-а.

ИЗБОРИ

Denmark

CEDEFOP European inventory of NQFs 2020 Denmark

https://www.cedefop.europa.eu/files/denmark_european_inventory_on_nqf_2020.pdf

The Danish Agency for Science and Higher Education hosts the EQF NCP:

<https://ufm.dk/en/education/recognition-and-transparency/transparencytools/qualifications-frameworks/european-qualifications-framework/eqfcoordination-point>

Danish NQF website

<http://ufm.dk/en/education-and-institutions/recognition-andtransparency/transparency-tools/qualifications-frameworks>

The Danish Accreditation Institution

<https://akkr.dk/en/>

Register of qualifications and programmes included in the NQF:

<https://www.ug.dk/>

The Danish Evaluation Institute et al. (2011)

Referencing the Danish qualifications framework for lifelong learning to the European qualifications framework

https://europa.eu/europass/system/files/2020-05/DK_Qualifications_Framework_Referencing_Report_and_Selfcertification_Report.pdf

Danish Evaluation Institute (2019). Evaluation of prior learning assessment in the adult education area in Denmark (in Danish, English summary in appendix).

https://www.eva.dk/sites/eva/files/2019-01/Rapport%20om%20evaluering%20af%20RKV%202018_med%20summary_al.pdf

European Commission (2020). Education and training Monitor 2020.

<https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor2020/en/index.html>

Slovenia

Validation of non-formal and informal learning in Slovenia

https://www.nok.si/sites/www.nok.si/files/dokumenti/porocilo_cpi_a4_ang.pdf

European inventory on validation of non-formal and informal learning 2014

https://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2014/87076_SI.pdf

European Commission (2020). Education and training monitor 2018: Country report: Slovenia.

https://ec.europa.eu/education/policies/et-monitor-2020-country-reports_en

Pavkov, M. (2019). European inventory on validation of non-formal and informal learning 2018 update: Slovenia.

http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2019/european_inventory_validation_2018_Slovenia.pdf

Skubic Ermenc, K.; Mikulec, B. and Biloslavo, R. (2020). Evaluation of the Slovenian qualifications framework and the register of qualification (2018-19).

Ljubljana: Institute of the Republic of Slovenia for Vocational Education and Training.

https://www.nok.si/sites/www.nok.si/files/dokumenti/spremljava_registersok_eng_int.pdf

National Institute of the Republic of Slovenia for Vocational education and Training (CPI) (2020a). Validation of non-formal and informal learning – One-off report.

https://www.nok.si/sites/www.nok.si/files/dokumenti/porocilo_cpi_a4_ang.pdf

Slovenia – European inventory of NQFs 2020

National Institute of the Republic of Slovenia for Vocational education and Training (CPI) (2020b).

Tretje vmesno poročilo o evalvaciji poskusnega izvajanja vajeenske oblike izobraževanja [Third interim evaluation report on the experimental implementation of the apprenticeship form of education].

<https://cpi.si/wp-content/uploads/2021/02/Tretje-vmesno-porocilo-vajenistvoSSRSPSI.pdf>

National Institute of the Republic of Slovenia for VET (2014). Referencing the Slovenian qualifications framework to the European qualifications framework for lifelong learning and the qualifications framework for the European higher education area: final report.

<https://europa.eu/europass/sl/reportsreferencing-national-qualifications-frameworks-efq>

Poland

Cedefop (2016). Application of learning outcomes approaches across Europe: a comparative study. Luxembourg: Publications Office. Cedefop reference series; No 105.

<http://dx.doi.org/10.2801/735711>

Duda, A. (2019). European inventory on validation of non-formal and informal learning 2018 update: Poland.

https://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2019/european_inventory_validation_2018_Poland.pdf

Educational Research Institute (2013). Referencing the Polish qualifications framework for lifelong learning to the European qualifications framework. Warsaw: Educational Research Institute. Warsaw: Educational Research Institute.

<https://europa.eu/europass/system/files/2020-06/Polish%20Referencing%20Report.pdf>

Educational Research Institute (2014). Self-certification report of the national qualifications framework for higher education. Warsaw: Educational Research Institute.

http://biblioteka-krk.ibe.edu.pl/opac_css/doc_num.php?explnum_id=702

Educational Research Institute (2016). How to describe market qualifications for the Polish qualifications system: a guidebook. Warsaw: Educational Research Institute.

<https://kwalifikacje.edu.pl/wp-content/uploads/publikacje/PDF/Howto-describe-market-qualifications.pdf>

Educational Research Institute (2017). The Polish qualifications framework: knowledge, skills, social competence. Warsaw: Educational Research Institute.

http://www.krk-www.ibe.edu.pl/download/publikacje/PQF_UG.pdf

European Commission (2020). Education and training Monitor 2020.

<https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor2020/en/index.html>

European Commission (2018). Education and training monitor 2018: Poland.

https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/documentlibrary/education-and-training-monitor-2018-poland-report_en

Gmaj, I. et al. (2019). The validation of non-formal and informal learning in Poland – Implementation of the 2012 Council Recommendation. Warsaw: Educational Research Institute.

https://kwalifikacje.edu.pl/wpcontent/uploads/publikacje/PDF/Raport-o-walidacji-efektow-uczenia-sie-w-Polsce_pop.pdf

Parliament of Poland (2015). Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji [Act of 22 December 2015 on the integrated qualifications system]. Journal of Laws, No 226/2020.

<https://dziennikustaw.gov.pl/D2020000022601.pdf>

Education Research Institute: <http://www.ibe.edu.pl/en/>

Act of 22 December 2015 on the integrated qualifications system. Journal of Laws, No 4226/2020. Subsequent amendments to the act were adopted in 2016, 2017 and 2018.

<https://dziennikustaw.gov.pl/D2020000022601.pdf>

The quality assurance of qualifications in the integrated qualifications system.

http://biblioteka-krk.ibe.edu.pl/opac_css/doc_num.php?explnum_id=961

France

European Commission (2019). Education and training monitor 2019: France.

https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/documentlibrary/education-and-training-monitor-2019-france-report_en

European Commission (2020a). Education and training monitor 2020: France.

<https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor2020/countries/france.html>

European Commission (2020b). Education and training Monitor 2020. EU targets for 2020.

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2a3f70fc2564-11eb-9d7e-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source172898768>

France Compétences (2021). Update of the referencing report of the French qualifications framework to the European qualification framework for lifelong learning and the qualifications framework of the European higher education area.

<https://europa.eu/europass/system/files/2021-05/France%20updated%20referencing%20report.pdf>

Mathou, C. (2019). European inventory on validation of non-formal and informal learning 2018 update: France.

https://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2019/european_inventory_validation_2018_France.pdf

Cedefop; Centre Inffo (2019). Vocational education and training in Europe: France [From Cedefop; ReferNet. Vocational education and training in Europe database].

<https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-in-europe/systems/france>

Cedefop ReferNet (2020). France: a new generation of apprenticeship training centres officially launched.

d. <https://www.cedefop.europa.eu/en/news-and-press/news/france-new-generation-apprenticeship-training-centres-officiallylaunched>

CIEP (2014). The use or potential use of QFs by HEIs and other stakeholders linked to mobility. Sèvres: CIEP.

http://www.ciep.fr/sources/expert_educ/reconnaissance-desdiplomes/Final-Report-QFs-UHSE/index.html

CNCP (2010). Referencing of the national framework of French certification in the light of the European framework of certification for lifelong learning.

<https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-ecq/files/Report-FR-NQF-EQF-VF.pdf>

[CNCP \(2016\). Rapport d'activité 2016 de la CNCP.](#)

<http://www.cncp.gouv.fr/actualites/rapport-dactivite-2016-de-la-cncp>

<https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/home>

ПРИЛОЗИ

Прилог 1

Секторско веће	ISCED 2013 сектори
Секторско веће за сектор друштвених наука, новинарства и информисања	03 Друштвене науке, новинарство и информисање (031 Друштвене и бихејвиоралне науке & 032 Новинарство и информисање) укључујући 042 Право Економија (укључујући макроекономију и јавне финансије), право, политичке науке и грађанско васпитање, психологију, социологију и студије културе, укључујући етнологију и социјалну антропологију, студије људске и друштвене географије и слично. Уређивање, извештавање, писање коментара и извештаја од јавног интереса и др., библиотекарство, информатичка и архивистичка истраживања везана за избор, усвајање, организацију и чување информација (студије библиотекарства, музеологије и друго)
Секторско веће за сектор здравства и социјалне заштите	09 Здравство и социјална заштита (091 Здравство & 092 Социјална заштита) Стоматологија, медицина, фармација, брига о пацијентима, укључујући здравствену заштиту старих, здравствена заштита особа са инвалидитетом, брига о трудницама током трудноће, порођаја и постнаталног периода, традиционална или комплементарна медицина.
Секторско веће за сектор индустријског развоја	0711 Хемијско инжењерство и процеси 0713 Електротехника и енергетика 0715 Машинство и обрада метала 0722 Производња и прерада материјала (стакло, папир, пластика и дрво) 0723 Производња и прерада текстила и коже (одећа, обућа и кожа) 0724 Рударство и припрема минералних сировина 0732 Грађевинарство Сектор текстилне индустрије и коже (одећа, обућа и производи од коже) односи се на производњу текстила, текстила и производа од коже, одеће и одеће, обуће и других облика обуће (нпр. шивење, обућа, крзно, одећа), прерада, обућарство, производња коже и производа од коже, предење, шивење, трговина текстилом, тапаирање, ткање). Сектор хемијско-технолошке индустрије се односи на планирање, пројектовање и развој производа и процеса у којима се дешавају хемијске и физичке промене (нпр. хемијско инжењерство, прерада нафте/петрохемија итд. Сектор машинске и металопрерађивачке индустрије односи се на планирање, пројектовање, развој, производњу, одржавање машина, фабрика и система у области машина и металних производа, укључујући пројектовање и одржавање машина које производе добра и услуге. Фокус учења у овом сектору су

	машине, машински системи и метални производи. Сектор рударства и металургије се односи на планирање, развој и управљање вађењем минерала, нафте и гаса из земље (нпр. експлоатација угља, бушење нафте и гаса, вађење нафте и гаса). Сектор грађевинске индустрије , односи се на технике монтаже, уградње и одржавања јавних, пословних, индустријских и стамбених објеката и опреме (нпр. зидање, изградња мостова, подних облога). Сектор дрвне и прерађивачке индустрије односи се на прераду материјала (стакла, папира, пластике и дрвета). Сектор енергетике се односи на производњу, пренос и дистрибуцију електричне енергије
Секторско веће за сектор информacionих и комуникационих технологија, електротехнике, аутоматике и електронике	06 Информационе и комуникационе технологије (061 Информационе и комуникационе технологије) 0714 Електроника и аутоматизација Пројектовање система, рачунарско програмирање, базе података, мреже, развој софтвера (укључујући развој вештачке интелигенције) и апликација, као и развој хардвера, затим за пројектовање рачунара и комуникационе опреме, развој и праћење електронске опреме, машина и система, за електротехнику, електронику и аутоматизацију
Секторско веће за сектор образовања и васпитања	01 Образовање (011 Наука о образовању) Образовне науке које проучавају теорије и процесе учења, методе и технике преноса знања, односно квалификације везане за наставни план и програм, дидактику, образовно вредновање, истраживања, образовање васпитача, образовање учитеља, укључујући подучавање деце са посебним потребама, образовање одраслих, образовање наставника предметне наставе у основном и средњем образовању и васпитању, као и наставника у високом образовању
Секторско веће за сектор пољопривреде, производње хране, шумарства, рибарства и ветерине	08 Пољопривреда, шумарство, рибарство и ветерина (081 Пољопривреда, 082 Шумарство, 083 Рибарство, 084 Ветерина) 0721 Производња хране Биљна производња и сточарство, укључујући управљање и одржавање фарми и производњу непрерађених биљних и животињских производа (нпр. сточарство, ратарство, воћарство), затим хортикултура (нпр. цвећарство, управљање расадницима), шумарство (нпр. шумарство), рибарство и ветеринарство, затим у области производње хране, прераде и паковања хране и пића, као и опреме и поступака који се примењују у производњи и дистрибуцији хране.
Секторско веће за сектор пословне администрације	041 Пословање и администрација (искључујући) 0416 Продаја на велико и мало) Рачуноводство и порези, односно одржавање, ревизија и евидентирање финансијских трансакција, затим за управљање, финансије, банкарство и осигурање, које обухватају контролу и праћење финансијских средстава организација, институција и појединаца, као и пружање финансијских услуга у привредном друштву и на индивидуално нивоу, затим маркетинг и

	оглашавање, односно промовисање процеса размене добара и услуга између организација и/или појединаца, оглашавање, понашање потрошача, истраживање тржишта, маркетинг, односи с јавношћу итд., затим за секретарско и канцеларијско пословање (стенографија, унос података итд.)
Секторско веће за сектор природних наука, математике и статистике	05 Природне науке, математика и статистика (051 Биолошке и сродне науке, 052 Животна средина, 053 Физичко-хемијске науке, 054 Математика и статистика) Биологија, биохемија, науке о животној средини и кроз примену обновљивих извора енергије (екологија), природно окружење и дивљи свет (природа) укључујући оснивање и одржавање националних паркова и заштиту дивљих животиња, заштиту природе као и технологију заштите животне средине како би се избегло загађење, хемија, физика, науке о земљи (геодезија, геологија, метеорологија, океанографија, сеизмологија, итд.), математика и статистика
Секторско веће за сектор саобраћаја и услуга транспорта	0716 Моторна возила, бродови и ваздухоплови 104 Услуге транспорта Саобраћајни инжењеринг (моторна возила, пловила и ваздухоплови), односно пројектовање, развој, производња, одржавање, дијагностика кварова, поправка и сервисирање моторних возила, укључујући опрему за померање земље и пољопривредне механизације, бродова, возова и авиона. Сектор транспорта се односи на транспортне услуге, тј. управљање, навигација и контрола бродова, авиона и других видова транспорта (нпр. руковање авионима, контрола ваздушног саобраћаја, контрола ваздуха, контрола дизалица и камиона, летење и навигација, навигационе технологије, поштанске услуге, управљање железницом, управљање друмским моторним возилима, саобраћај управљање бродовима, шпедиција итд.)
Секторског већа за сектор трговине, угоститељства и туризма	0416 Продаја на велико и мало 1013 Хотели, ресторани и кетеринг 1015 Путовање, туризам и слободно време Трговина, односно куповина и продаја добара и услуга, укључујући управљање робом, управљање ценама и ризицима, системи и процедуре продаје, управљање ценама и ризицима, системе и процедуре продаје
Секторско веће за сектор уметност и хуманизам (хуманистичке науке)	02 Уметност и хуманистичке науке (021 Уметност, 022 Хуманистичке науке, 023 Језици) 0731 Архитектура и урбанизам Сектор уметности се односи на аудио-визуелне технике и медијску продукцију (фотографија, мултимедијална продукција, радио и ТВ продукција, штампа и издаваштво), модни и индустријски дизајн и дизајн ентеријера (модни дизајн, костимографија и др.), ликовну уметност, цртање, сликање, вајање и др.), занати (рукотворине – грнчарство, ткање, дуборез итд.), музичка и сценска уметност (музика, драма, плес, циркус и др.). Сектор хуманистичких наука односи се на религију и

	теологију, историју и филозофију и етику итд. Сектор језика се односи на културу, књижевност, лингвистику и фонетику страних „живих“, али и класичних језика, као и књижевност и лингвистику света. Матерњи језик. Архитектура комбинује грађевинско пројектовање и завршне радове као што су озвучење зграде и функционална и економска ефикасност, водећи рачуна о естетици
Секторско веће за сектор осталих услуга	1011 Услуге у домаћинству 1012 Фризерске и козметичарске услуге 1014 Спортви 102 Хигијена и услуге заштите здравља на раду 103 Безбедносне услуге Услуге у домаћинству, фризерске и козметичке услуге, угоститељство, спорт, комуналне услуге (хигијенски стандарди хране, водоснабдевање, одношење смећа и чишћење улица и др.), безбедност и здравље на раду и заштита људи и имовине (јавна безбедност, хитне службе итд.)

Прилог 2

СТАНДАРД КВАЛИФИКАЦИЈЕ	
Назив квалификације	Пластичар
Шифра квалификације	30.2.0713.0000
ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ КВАЛИФИКАЦИЈЕ	
КЛАСНОКС / ISCED -F13	0711, Хемијско инжењерство и процеси
НОКС ниво	3
ЕОК/EQF ниво	3
ОК-ЕПВО степен	-
Поље образовања	-
Подручје рада	Хемија, неметали и графичарство
Врста квалификације	Стручна
Обим квалификације	3 године
Предуслови за стицање квалификације	Ниво 1 НОКС-а - основно образовање и васпитање, основно образовање одраслих, основно балетско образовање и васпитање и основно музичко образовање и васпитање
Облици учења	- Формално - Неформално образовање одраслих у трајању од најмање 960 сати обуке - Признавање претходног учења
Врста јавне исправе	- Диплома - Уверење о положеним испитима у оквиру савладаног програма за образовни профил - Сертификат о оствареном стандарду квалификације у целини
РЕЛЕВАНТНОСТ КВАЛИФИКАЦИЈЕ ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ И НАСТАВАК ОБРАЗОВАЊА	
Проходност у систему квалификација	- Ниво 4 НОКС-а - Ниво 5 НОКС-а
Занимање	8142.02 Моделар пластике 8142.03 Оператер на машини за надувавање пластичних боца 8142.05 Руковалац машином за валјање пластике 8142.06 Руковалац машином за ецовање пластике 8142.07 Руковалац машином за истискивање пластике 8142.08 Руковалац машином за калупљење пластике 8142.09 Руковалац машином за ливење пластичних маса брызгањем

	8142.12 Руковалац машином за прераду полимера 8142.13 Руковалац машином за производњу пластике 8142.15 Руковалац машином за сечење пластике
Стандард занимања ¹⁰	– Припремање и организација рада – Управљање машинама за израду производа од пластике – Одржавање алата, машина и уређаја – Контролисање квалитета у складу са стандардима – Вођење евиденције – Предузимање мера безбедности и здравља на раду, заштите животне средине и ППЗ – Кључне компетенције, а посебно: рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, сарадња, одговоран однос према здрављу и одговоран однос према околини
ИСХОДИ УЧЕЊА	
Општи опис квалификације	Пластичар (руковалац машинама за производњу и прераду пластике) на основу добијеног радног налога самостално обавља послове на изради пластике и производа од пластике. Обучен је за моделирање пластике, управљање и надгледање машина за надување пластичних боца, машина за валјање пластике, машина за есовање пластике, машина за истискивање пластике, машина за калупљење пластике, машина за ливење пластичних маса брызгањем, машина за прераду полимера, машина за производњу пластике и машина за сечење пластике. Делотворно комуницира и сарађује са надређеним, колегама и корисницима и активно доприноси култури уважавања и сарадње; адекватно користи техничке информације, инструменте и ИКТ технологије и унапређује њихову примену кроз учење и усавршавање; ефикасно примењује мере за осигурање квалитета, мере заштите на раду и мере заштите животне средине.
По стеченој квалификацији, лице ће бити у стању да:	
Знања	• објасни врсте сировина за производњу пластичних материјала и производа

¹⁰ До доношења акта којим ће се прописати стандарди занимања у складу са прописима којима се уређује запошљавање, уноси се опис послова у оквиру предвиђених занимања, како се даље описује.

Кључне компетенције се уносе према: Правилник о општим стандардима постигнућа за крај општег средњег образовања и средњег стручног образовања у делу општеобразовних предмета („Службени гласник“, бр. 117/13)

Правилник о општим стандардима постигнућа - образовни стандарди за крај обавезног образовања („Службени гласник“, бр. 5/10)

	• објасни основе пнеуматских и хидрауличких техника управљања у процесу аутоматизације • опише врсте, конструкције и рад алата за бризгање • опише врсте, конструкције и рад екструзијских машина • опише поступке за откривање и уклањање грешака на производу • опише врсте техничке документације, вођења евиденције и система обезбеђења квалитета рада пластичара • опише поступке заштите здравља и животне средине за пластичара
Вештине	• ефикасно користи техничку документацију на матерњем језику и бар једном страном језику • инсталира, монтира, повезује машине и уређаје за израду пластике и пластичних производа • поставља параметре машине и уређаја у складу са технолошком документацијом • припрема сировине за обраду према прописаним рецептима • проверава рад машина надгледањем параметара • одржава и сервисира машине те обезбеђује њихов ефикасан рад • управља екструзијским машинама • управља машином за термоформирање • управља машином за ламинирање • управља машином за ливење • израђује пластичне производе и полупроизводе • обезбеђује квалитет производа и вођење евиденције за послове пластичара • ефикасно примењује информатичке (ИКТ) технологије у реализацији задатака и вођењу евиденција • ефикасно примњује све прописане мере заштите здравља и заштите околине • успешно унапређује своју праксу на основу сопственог искуства и сарадње са колегама
Способности и ставови	• савесно, одговорно, уредно и прецизно обавља поверене послове • ефикасно планира и организује време • исполји позитиван однос према значају спровођења прописа и важећих стандарда • исполји позитиван однос према функционалности и техничкој исправности алата и уређаја које користи при обављању посла • исполји аналитичност при обављању посла тражећи рационална и стручна решења у вршењу делатности у радном окружењу

	• исполји позитиван однос према професионално-етичким нормама и вредностима • оријентисан на решавање проблема у раду и у новим ситуацијама • исполји лјубазност, комуникативност и флексибилност у односу према сарадницима • продуктивно сарађује са надређеним, колегама и корисницима у вези са задацима које обавља и доприноси култури уважавања и сарадње • исполјава одговоран однос према свом здрављу, здрављу других и према заштити околине • исполјава иницијативност и оријентираност ка предузимљивости у раду • активно и одговорно учествује у стручном усавршавању и учењу
Начин провере остварености исхода учења	Праћење развоја и напредовања ученика у достизању исхода и стандарда постигнућа, као и напредовање у развијању компетенција обавља се формативним и сумативним оцењивањем. Оцењивање је описно и бројчано. Бројчане оцене ученика су: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и недовољан (1). Оцена недовољан (1) није прелазна оцена. Оцењивање се остварује применом различитих метода и техника (пројектни, радни задаци, ...) Сумативно на полугодишту, крају школске године и на завршном испиту. У неформалном образовању провера савладаности програма којим се стичу стручне компетенције, обавља се на испиту за проверу стручних компетенција.
ОСИГУРАЊЕ КВАЛИТЕТА КВАЛИФИКАЦИЈЕ	
Квалификације реализатора програма	Одговарајуће образовање нивоа НОКС 5, НОКС 6.1, НОКС 6.2 и НОКС 7.1, у складу са чл 140–142– Закона о основама система образовања и васпитања и правилницима којима се уређује степен и врста наставника и помоћних наставника за опште и стручне предмете у подручју рада хемија, неметали и графичарство.
Организација надлежна за издавање јавне исправе	Средње стручне школе (Јавно признати организатори активности образовања одраслих) ЈПОА